ADOLPHI MEKERCHI BRUGENSIS DE VETERI ET RE-
ςta pronuntiatione linguæ Græcæ commentarius, jam auςtus & recognitus.

Quid ſingillatim hoc libro tractetur, epiſtolium ad Lectorem indicabit.

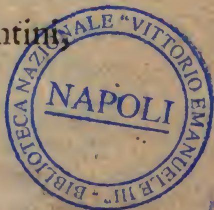
Acceſſit appendix de Græcorum accentibus, cum ſcholiis.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXXVI.

LECTORI.

HIc *non solum, candide Lector, ex variis tum auctoribus tum linguis certò evincitur, eam qua hodie etiã docti utuntur pronuntiationem maxima ex parte notham, depravatam, & suppositiciam esse, neque linguæ Græcæ discendæ docendæq; idoneam: sed eius etiam loco vera, germana, incorrupta, & pura puta veterum Græcorum pronuntiatio ex reliquiis antiquitatis & linguis vulgaribus petita in integrum restituitur. Interim tædij leuandi gratia, multa obiter linguæ Latinæ populariumq; quibus hodie utimur linguarum vocabula in Græcia nata esse demonstrantur, & ad suos fontes revocantur: ac de orthographia, etymologia, dialectis, accentibus, vocumq; significatione quædam,* ὡς ἐν παρόδῳ, *interseruntur, aliaq; non pauca cognitione dignißima, rerum varietate jucunda, & propter antiquitatem veneranda tractantur. Quæ si cui prolixiora videntur, legat compendium illud quod hinc excerptum, nonnullis lexicis Græcis præfigitur, atque etiam separatim excuditur. Vale.*

Εἰ νέα τέρπουσιν, δίδομεν νέα· σὺν δὲ παλαιὰ
Μίξαμεν, ὥς τι νέον καινοπάλαιον ἔχῃς.

Idem Latinè.

Si nova delectant, hæc sunt nova: sunt vetera illis
Mixta, ut utrumque habeas hîc, vetus atq; novum.

REVE-

REVERENDISSIMO NOBILISSIMOQUE FRANCISCO AB HELFAUT, DIVI PETRI in monte Blandinio Abbati, primo Gandavensium Episcopo designato, ADOLPHUS MEKERCHUS Brugensis S. D.

X QUO SEMEL, præsul amplissime, in tuam amicitiã receptus sum, non desiisti omnibus humanitatis officiis me meosque prosequi, tuoque fauore quantum posses ornare: ita ut ultro etiam Francisco filiolo meo recens nato ad sacrũ baptismatis fontem nomen tuum indideris. Ac dici certè à me nullo modo potest, quot veluti vinculis fidem & observantiam in te meam obstrinxeris. Ut autem fœdissimam ingratitudinis notam effugerem, diu multũque apud me deliberavi, qua potissimum ratione, si non remunerari tanta beneficia, at agnoscere & testificari tuam in me benevolentiam possem. Itaque dum à reipublicæ nostræ Francotanæ negotiis paullulũ temporis suffuratus, vertendis Græcorum epi-

grammatis & annotationibus in eadẽ ſcribendis ſubſecivis horis impedior, ſchedaſq; meas ſitu & pulvere obſitas curioſius excutio, ecce forte fortuna in manus meas incidit farrago de Veteri & recta pronuntiatione linguæ Græcæ, quam adoleſcens admodum Lovanij in uſus proprios non ſine fructu conſarcinaram. Eam ut cum Caſtelio Nanſioque doctiſſimis mihique amiciſſimis, ac Laurinis fratribus viris clariſſimis omniſque antiquitatis peritiſſimis communicavi, hortati ſunt ut ſub incudem revocatam & recognitam in gratiam ſtudioſorum paterer publicum accipere: dictitantes renaſcenti linguæ Græcæ, quam inter ceteras Dominus noſter IESUS triumphali titulo in cruce conſecravit, ac divinæ literæ nobilitarunt, hac ratione non parum ſuccurſum iri: futurumque ne diutius ſæculum noſtrum, quo omnes bonæ artes reviviſcunt, in depravatiſſima pronuntiatione, qua nunc etiam eruditi utuntur, tanquam ad Sirenæos ſcopulos conſeneſcat. Eam ſiquidem illi nõ aliunde petunt quàm à vulgo omnis abuſus auctore & magiſtro. His adductus denuo libellum in manus arripui: quumque plurima in eo non ſatis placerent,

cerent, cœpi multa cōfigere, castigare, corrigere, (labor hic quàm scribere maior) locupletare, totam denique eius faciem invertere, &, quod aiunt, mutare quadrata rotundis. Hunc ita veluti renovatū promtus ad te mitto, non quasi tuum illi suffragium vel patrocinium adversus iniquos rerum æstimatores implorare velim, (istuc enim flagitare munus esset, non dare) sed ut sit tibi recens ad Episcopalis dignitatis fastigium evecto gratulationis vice, symbolumque animi in te mei, testimonium in me tui. Illud insuper adderem lubens, nisi leviori munusculo sumtuosiorem legem dicere viderer, fore & hunc libellum in bibliotheca tua (quam in montis Blandinij cœnobio antiquis & manuscriptis exemplaribus habes instructissimam, novaque ac diligenti indies accessione omni librorum genere auctissimam) clientelæ apud te nostræ elogium ac monumentū. Neque enim vereor, qua es humanitate, & erga litteras ac litteratos omnes benevolētia, (quod amplissima testantur alimenta, quæ nuper in academia Lovaniensi adolescentibus studiosis decrevisti) quin hoc, quantumvis exiguum, æqui bonique sis consulturus. In

Bibliotheca montis Blandinij Gādavi.

populo ſiquidem Iſraëlitico ſingulis mandatum fuiſſe legimus, vt ad ſtructuram tabernaculi aliquid conferrent, ſed pro ſua quiſque facultate: (neque enim fieri poterat ut ſinguli in conferendo eſſent pares:) Dominum autem non tantùm acceptaſſe pretioſa munera divitum, aurum, gemmas, cedros, & ligna ſetim, ſed etiam viles illos caprarum pilos qui à pauperibus offerebantur. Ceterùm quantumvis hæc prima fronte exilia, leuia, minutula, παράδοξα, & abſurda videantur; non ideo ſtatim deſpici, aut imperitorum potius errore quàm vero doctorum iudicio ponderari debent. Eiuſmodi quippe ſunt, ſine quibus maiora & altiora conſtare non poſſunt. Neque enim ſcientiæ minores à ſuperioribus ſuapte natura disjungi poſſunt, ſed ingeniorum tantùm imbecillitate diſſociari ſolent. Sed nec ego, quum fortaſſis gravioribus tractandis par non ſim, hinc ullam ingenij aut eruditionis gloriam ſpero: nec, ſi ſperarem, mihi auſim polliceri: quum hic planè nulla ſit: &, ſi quæ eſſet, hanc ipſam mihi alij præripuerint. Lubenter enim fateor, nihil meũ, hoc eſt, nullas leves aut incertas conjecturas, diuinationes, vel ſomnia mea me huc adferre;

adferre; ſed in pronuntiatione reſtituenda, ſola veterum ſcriptorũ, ex quibus hæc hauſta ſunt, auctoritate, præceptis, ac teſtimonio niti, fideliterque majorum veſtigiis inſiſtere & inhærere: vt ea quæ in re diſperſa atque infinita viderētur eſſe, ratione & diſtributione ſub uno adſpectu ponerentur, vt inquit Q. Cicero ad M. Fratrem. Quocirca non recuſo humilis, abjectus, & inglorius haberi, modo publicè proſim. Cur autem me pudeat, quod Platonem, Demoſthenem, Varronem, Iulium Cæſarem, Ciceronem, Quinctilianum, Victorinum, Terentianum, Priſcianum, Auguſtinum, Eraſmum, & alios majorũ gentium ſcriptores non puduit? qui veriti nō ſunt inter media arma, Reipublicæ negotia, ſtrepitus forenſes, ſtudia rhetorica, philoſophica, atque adeò theologica, ad hanc etiam Grammatices partem ſeſe demittere, & in ea nonnunquam diutius ſerioque conquieſcere: nempe quòd illam non infimam, ut vulgus hodie, ſed in eloquentia præcipuam ac ad bene dicendum & intelligendum prorſus neceſſariam judicarēt. Non enim, ut Fabius ait, cujuſvis auris eſt exigere litterarum ſonos, non magis hercle quàm nervorum.

Quòd ſi quis has minutas verborum obſervationes, ſine quibus, meo judicio, rectè cognoſci ſermo Græcus non poteſt, contemnit; audiat graviſſimam Platonis ſententiam, ὃς ἂν εἰδῇ τὰ ὀνόματα, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα. Vale Præſulum decus; & nunc tandem, quod ſperamus, tam alacri animo hãc novam provinciam tibi oblatam capeſſe, quàm difficilem te hactenus prębuiſti. Norunt enim omnes, quàm nõ ambiveris hoc onus, ſed feriò etiamnum recuſes, quamq; lubens id ex tuis humeris excuteres; niſi Philippus Auſtrius Hiſpaniarum Rex Catholicus, poſt optimi patris Caroli Quincti Imperatoris obitum, vt per novarum diœceſeon erectionẽ labanti Reipublicæ Chriſtianæ in Belgica ſua ſuccurreret, te diu reluctantem huic muneri admoueret, ac ad id quodãmodo adigeret. Dominus IESUS ſervet te nobis eccleſiæque ſuæ diu incolumem. BRUGIS Flandrorum kal. Maij. M. D. LXIIII.

Novorũ Epiſcoporum in Belgica inſtitutio.

AUCTO-

AUCTORUM QUI A' NOBIS CITANTUR, QVORUMVE OPERA in pronuntiatione restituenda usi sumus, nomenclaturæ.

AElius Antonius Nebrissensis.
AElius Dionysius.
Agatho.
D.*Ambrosius.*
Apuleius.
Aratus.
Aristophanes.
Aristophanis interpres.
Aristoteles.
Athenagoras.
*A.*Hircius.
Ausonius.
D.*Augustinus.*
Auctor Philomelæ.
Auctor Rhetoricorũ ad Herenniũ.

B.

D.*Basilius magnus.*
Biblia *sacra veteris & novi testamenti.*
Bionis Poëtæ epitaphium.

C.

Callimachus.
Cassiodorus.
Catullus.
Chrysostomus.
Cloatius *Verrius.*
Constantinus *Harmenopylus.*
Cratinus.

D.

Demetrius Phalereus.
Demosthenes.
Didymus.
Diogenes Laërtius.
Dionysius Halicarnassensis.
Dioscorides.

E.

Ennius.
Erasmus Roterodamus.
Etymologicon.
Euripides.
Eustathius Homeri interpres.

F.

Favorinus.
Fl *Sosipater* Carisius.
Franciscus *Vergara.*
Fulgentius.

G.

Galenus.
Gellius.
Gulielmus Budæus.
Guliel.Postellus.

H.

Hebræorum Grammaticæ.
Henr.*Stephanus.*
Herodianus.
Herodotus.
Hermogenes.
Hesiodus.
Hesychius.
D.Hieronymus.
Homerus.
Hubertus Goltzius.

I.

Inscriptiones antiquæ.
Joachimus *Camerarius.*
Johannes Checus.
Johannes Pierius.
Josephus.
Josephus *Scaliger.*

Julius Cæsar.
Julius Modestus.
Justiniani Imp. Institutiones.
Juvenalis.

L.

Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.

M.

M. Cato.
M. Tullius Cicero.
M. Verrius Flaccus.
Marius Victorinus Afer.
Martialis.
Martianus Capella.
Maximus Planudes.
Messalla Corvinus.
Moschus.

N.

Natalis à Comitibus Venetus.
Numismata antiqua.

O.

Ovidius.

P.

Palladius.
Pandectæ.
Paulus Leopardus.
Persius.
Petri Bembi tabula hieroglyphica.
Philostratus.
Pindarus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plutarchus.
Priscianus.
Prudentius.
Psalterium quadripartitum manuscriptum.
Ptolemæus.

Q.

Quinctianus Stoa.
Quinctilianus.
Q. Cicero.
Q. Papirius Grammaticus.
Q. Terentius Scaurus.

R.

Ruellius.
Rufinus.

S.

Sappho.
Servius.
Sex. Pompeius Festus.
Sibyllina oracula.
Simonides.
Sophocles.
Sozomenus.
Stephanus περὶ πόλεων.
Stephanus Vintonien. episcopus.
Strabo.
Suetonius.
Suidas.
Sulpitius.
Synesius.

T.

Tacitus.
Terentianus Maurus.
Terentius.
Tertullianus.
Theocritus.
Theodectes.
Theodorus Gaza.
Theon Sophista.
Theophilus Antecessor.
Thucydides.

V.

Valerius.
Virgilius.

Z.

Zosimus.

ADOLPHI MEKERCHI BRUGENSIS DE VETERI & recta pronuntiatione linguæ Græcæ commentarius.

Quòd Grammatico & Oratori neceſſaria ſit recta pronuntiatio.

CAPUT PRIMUM.

DE ARTE GRAMMATICA hoc tempore & patrum noſtrorum memoria multi copioſè, rectè, & luculenter ſcripſerunt tum Græci tum Latini: at plerique primã illam Græcæ Grammatices partem quæ de litteris, earumque ſonis, vi, ac poteſtate tractat, ne attigerunt quidem, vel leviter admodum aut perperam tractaverunt. Quod non tam illorum negligentiæ aut culpæ, quàm vitio temporis adſcribendũ duxerim. Quis eſt porrò qui litteras vel à limine ſalutavit, aut quantulumcunque alicujus linguæ guſtum conſecutus eſt, quem lateat quanti recta valeat pronuntiatio? quæ vel eo nomine penitius à Grammaticis excutienda fuit, quòd hæc ars potiſſimum circa litteras verſatur; & ab illis tanquam à digniori denominationem accepit. γραμματικὴ γὰρ ἀπὸ τῶν γραμμάτων, quòd eius prima principia litteræ ſunt: idcirco στοιχεῖα quoque, hoc eſt elementa, appellatæ. Ita vt hæc pars neutiquam ceu levioris momenti contemnenda vel negligenda fuerit, ſine qua majora (ut Fabij verbis vtar) constare non poſſunt: quippe unde,

non

non dico ſyllabarum & dictionũ, ſed totius orationis ac linguæ ſplendor, venuſtas, energia, immo anima ipſa dependeat. Etſi enim prima hæc ſunt pueritiæ rudimenta, exiſtimo tamen de his propriè dici poſſe quod Quinctilianus de hac tota diſciplina non veretur affirmare, multo plus eam in receſſu habere quàm fronte promittat. Nam ſi verum eſt, multum intereſſe non modò quid dicatur, ſed etiam quomodo dicatur, nemo iſta contemſerit, ſine quorum cognitione neque cũ voluptate audiri quæ loquimur, neque quæ ſcribimus legi poſſint: quia ſine his numeroſam illam collocationem, id eſt vera orationis ornamenta, non poſſis adhibere. Tantopere enim recta pronuntiatio commendat orationem, vt interdum duobus eadem lingua loquentibus, alter veluti citharœdus quiſpiam modulatiſſimè canens aures omnium in ſe habeat intentas, alter moleſto latratu tædium moueat omnibus, nec alia videatur pronuntiatio, ſed alia prorſus oratio, immo quiduis potius quàm oratio. Itaque, vt ego quidem arbitror, nihil æquè hodie ſpem eorum fruſtratur, qui ſe ad Poëtæ aut Oratoris alicujus veteris imitationem contulerunt, atque virtutis litterarum & accentuum ignoratio; quæ quidem in verborũ collocatione & orationis ſtructura dominantur.

Ideoque pronuntiationem tanti feciſſe veteres illi auctores claſſici perhibentur, vt in ea ſola magnam vitæ partem triuerint. Hinc Demoſthenes ille Atticę eloquentiæ parens, cuidam percontanti quid eſſet in eloquentia præcipuum, reſpondit, pronuntiatio: roganti quid proximum, iterum reſpondit, pronuntiatio: roganti quid tertium, nihil aliud reſpõdit quàm

In pronuntiatione tota orationis vis conſiſtit.

pronun-

pronuntiatio: tantum ei tribuens, vt judicaſſe videatur non præcipuam in ea, ſed totam orationis vim ſitam eſſe, & abſque ea eloquentiam conſiſtere non poſſe. Eſt enim (ſi Quinctiliano credimus) vox mentis index, & velut exēplar, ac totidem quot illa ,, mutationes habet. Ac veluti color oculorū judicio, ,, ſapor palati, odor narium dignoſcitur: ita ſonus auriū ,, arbitrio ſubiectus eſt. Proinde idem Demoſthenes, quum natura ad exprimendum ῥῶ linguam haberet inexplanatam, præterea ſpiritoſus eſſet, & vox infirmior multitudinis fremitu interſecaretur, non eſt grauatus magnam vim dictionum ϱ habentium, tophis ſubter linguam impoſitis, aduerſo monte, continuato ſpiritu identidem reſonare, & in litore nonnunquam, quum maximè fremeret mare, dictionem exercere, vt populi fragorem aſſueſceret cōtemnere. Nec illi turpe videbatur vel optimis relictis magiſtris ad canes ſe conferre, & ab illis ϱ litteræ vim & naturam petere, illorumque in ſonando, quod ſatis eſſet, morem imitari, atque ita oris vitium ſumma induſtria, longo vſu, & exercitatione corrigere, naturamque ipſam vincere. Ita verum eſſe docuit quod à ſapiente quodam dictum eſt, μελέτη πάντα δύναται. Quis neſcit quàm varia M. Tullius de litterarū verborumque ſonis in Oratore commemoret, quę non modò à vulgi conſuetudine, verùm à quorundam quoque doctorum præceptis abhorrere videantur? Quid Julius Cęſar? quid Auguſtus? nónne oſtenderunt ſe non modò à corrupta loquendi conſuetudine, verumetiam à nonnullis qui in eruditorum numero haberentur, longè diſſentire? Quid Meſſalla Coruinus? quæ fuit cauſſa cur de vnius litteræ ſono

integrum

integrum librũ conſcriberet, niſi quia videbat etiam litteratos aliter σῖγμα pronũtiare, quàm ipſe judicaret eſſe pronuntiandum? Mitto alios non paucos qui idem factitarunt. Ex quo ſequitur, Grammatico & Oratori rectam pronuntiationem ex æquo neceſſariam eſſe, eiuſque tractationem propriè ad eos pertinere.

Quòd ſit recta quædam pronuntiatio.

CAPUT II.

ESSE itaque aliquam emendarè proferendi rationem, cùm ex multis aliis, tum ex eo etiã manifeſtum fit, quòd alia in hac parte alij ſequantur. Hinc factum eſt vt tanta in pronuntiando varietas exſtiterit, vt pauci inter ſe in litterarum ſonis conſentiant. Quod quidem mirum nõ eſſet, ſi indocti tantum à doctis in eo, ac non ipſi etiam alioqui eruditi inter ſe magna contentione diſſiderent. Non poteſt autem niſi vnum eſſe verum, ſecundum verſum veterem, quem citat Ariſtoteles,

Ἐσθλὸν μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακόν.

Eſt igitur verum ac rectum, ſimplex atq; unius modi: nam hoc certè bonum eſt: falſum autem & pravum, multiplex, quoniam malum. At ratio & ſcientia exquirit atque invenit verum, cùm proprietatem ſermonis & naturam linguæ cõſiderando, tum vſum incorruptæ antiquitatis obſervando. Etſi autẽ interdum præſens conſuetudo aliquid obtinet & evincit contra veritatem, tamẽ doctrina & ratio ita illud admittit, vt, quemadmodum ſe facere Cicero ait, vſum populo cõcedat, ſcientiam reſervet ſibi. Quis autem

eſt tam

est tam præpostero judicio, vt quum à doctis quod rectum est didicerit, malit tamen cum vulgo in errore persistere, & gustatis potioribus vltro ad deteriora recidere?

Cuilibet linguæ opus esse certa & distincta pronuntiatione.

CAPUT III.

PORRO cuilibet linguæ, vt facilè, statim, & rectè intelligatur, opus esse distincta, certa, & inconfusa singularum litterarum pronuntiatione, ipsa ratio indicat, & clarius est quàm vt probari debeat: quandoquidem extra controversiam est singulas litteras & diphthongos inter se planè diversas esse, &, vt Fabius docet, proprium ac peculiarem habere sonum. Frustra enim distinctæ essent litteræ, si sono nihil differrent. Alioqui propter sonorum confusionem & similitudinem lingua scateret amphiboliis, nec posset commodè legi vel intelligi, ac loquenti simul & audienti nauseam pareret. Quis enim est auribus adeò patientibus, vt vel paullisper ferat orationem vbique sui similem? Tantam vim habet varietas, vt nihil omnino tam nitidum sit, quod non squalere videatur citra illius commēdationem. Gaudet ipsa natura in primis varietate: quæ in tam immensa rerum turba nihil vnquã reliquit, quod non admirabili quodam varietatis artificio depinxerit. Et sicut oculi diversarũ adspectu rerum magis detinentur, ita semper animus circunspectat in quod se veluti novum intendat. Cui si cuncta sui similia occurrant undique, tædio protinus avertitur: atque ita

perit

perit totius orationis fructus. Denique quum voces non fortuitò natæ, sed ad rerum quas significant, similitudinem effictæ sint, ipsisque elementis ipsoque sono quod significant ferè referāt, (vt præclarè Plato in Cratylo docet) exactissima adhibenda cura est in singularum litterarū enúntiatione: alioqui sonus à suo significatu toto cęlo dissidebit: vt si quis μηκρὸν, (pro μακρὸν) quod longum significat, eodem modo sonet quo μικρὸν, id est paruum. Sed & Lucianus in Iudicio vocalium testatur omnes litteras vim suam, ordinem, & auctoritatem retinere, neque ullas unquam aliarum potestatem usurpare. Apud quem ita σίγμα adversus ταῦ coram vocalibus judicibus verba facit: καλὸν γὰρ ἕκαστον μένειν ἐφ' ἧς τετύχηκε τάξεως. τὸ δὲ ὑπερβαίνειν ἐς ἃ μὴ χρὴ, λύοντός ἐστιν τὸ δίκαιον. Καὶ ὅγε πρῶτος ἡμῖν τοὺς νόμους τούτους διατυπώσας, εἴτε Κάδμος ὁ νησιώτης, εἴτε Παλαμήδης ὁ Ναυπλίου, καὶ Σιμωνίδῃ δὲ ἔνιοι προσάπτουσι τὴν προμήθειαν ταύτην, οὐ τῇ τάξει μόνον, καθ' ἣν αἱ προεδρεῖαι βεβαιοῦνται, διώρισαν τί πρῶτον ἔσται ἢ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ ποιότητας ἃς ἕκαστον ἡμῶν ἔχει, καὶ δύναμιν συνεῖδον. Καὶ ὑμῖν μὲν, ὦ δικασταὶ, τὴν μείζω δεδώκασι τιμὴν, ὅτι καθ' αὑτὰ δύνασθε φθέγγεσθαι· ἡμιφώνοις δὲ τὴν ἐφεξῆς, ὅτι προσθήκης εἰς τὸ ἀκουσθῆναι δεῖται· πασῶν δὲ ἐσχάτην ἐνόμισαν ἔχειν μοῖραν ἔνια τῶν πάντων, οἷς οὐδὲ φωνὴ πρόσεστι. Καθ' αὑτὰ μὲν οὖν τὰ φωνήεντα φυλάσσειν ἔοικε τοὺς νόμους τούτους. Τὸ δὲ Τ τοῦτο, (οὐ γὰρ ἔχω αὐτὸ χείρονι ὀνομάσαι ῥήματι, ἢ ᾧ καλεῖται) ὃ, μὰ τοὺς θεοὺς, εἰ μὴ ἐξ ὑμῶν δύο συνῆλθον ἀγαθοὶ καὶ καθήκοντες ὀφθῆναι, τό, τε ἄλφα, καὶ τὸ υ, οὐκ ἂν ἠκούσθη μόνον, τοῦτο οὖν ἐτόλμησεν ἀδικεῖν με, &c. Hoc est: Pulchrum est unamquamque litteram, eo in ordine quem sortita est, se continere. Eas verò quas non licet metas transilire, eius est qui

jus

jus & æquum ſolvit. Et qui primus nobis has leges impoſuit, ſiue ille Cadmus inſularis, ſive Palamedes Nauplij filius (licet nõ deſint qui Simonidi hoc prouidentiæ tribuant) non ordines ſolum & ſubſellia, quibus exiſtimatio cujuſque decernitur, diſtinxêre; videlicet quæ debeat eſſe prima, quæ ſecũda: verùm & habitudines quibus pollemus, & vim ſuã omnibus præſcripſere. Et vos quidem Judices maiori honore illuſtrarunt, quod per vos nullius indigæ ſonum poteſtis efficere. Semivocales autem ſecundo loco dignati ſunt, quæ haud ſanè multa ope ſubnixæ, exaudiuntur. Poſtrema verò conditione alias quaſdam condemnarunt, quibus ne vox quidem adeſt. Has itaque leges per vos Vocales cõſervari decet. Verùm hæc Tau, (nequeo enim eam deteriori nuncupatione appellare, quàm qua nominari ſolet) quæ, niſi per Deos ex veſtro collegio duę alioqui inſignes & adſpectu decoræ conueniſſent, alpha atque υ ψιλὸν, ne audiri quidem omnino potuiſſet: hæc inquam me auſa eſt injuria afficere, &c.

Veterum Græcorum pronuntiatio elegantiſsima & facillima.

CAPUT IIII.

FUISSE autem veterum Græcorũ ut diſtinctiſſimam, ita maximè concinnam, elegantem, & facilem pronuntiationẽ, rebuſque quibuſlibet tractandis accommodatiſſimam, vix puto aliquem eſſe qui dubitet. Ideoque Quinctilianus lib. XII. ait ſermonem Latinum ne poſſe quidem ad jucunditatem Græcanicæ pronuntiationis adſpirare. Hinc illorum

lingua omnibus exteris nationibus tanto in pretio & admiratione fuit, ut avidissimè omnes, etiam Romani ipsi, eam discerent & excolerent, liberosque suos Athenas ad eloquētiam & philosophiam parandam confertim mitterent. Ex quo manifestè colligitur, nequaquam tam confusum, exilem, & effeminatum plerarumque litterarum, diphthongorum, & syllabarū sonum fuisse, quàm nunc vulgo auditur. Nec enim verisimile est (ut cetera omittam) illos indiscreto sono enuntiasse ε & αι rursus η, ι, υ, ει, οι, & υι. Nunc verò, non secus atque olim in aprum Troianum diversa animantium genera infercie bantur, sic in unius ι sonum multę vocalium & diphthongorum varietates intruduntur: ita ut multitudine scripturæ cōfundatur sonus, crebra & odiosa repetitione & assidua ejusdem soni iteratione obtundatur lingua; nec auris nec mens vocum significationem prima fronte possit assequi. Tanta est enim sonorum inter sese in litteris, diphthōgis, syllabis, & dictionibus diversa significātibus similitudo, ut omnia scateant similiter cadentibus, plena sint obscuritate & amphiboliis, nihil audias nisi πολυϊῶτα, aut potius perpetuum quendam ἰωταχισμὸν, vel infantium vagientium vocem, quam identidem in morem e litteræ efferunt. Quum tamen, ut diximus, nulla alia lingua maiorē habeat in sonis varietatē & elegantiā quàm hæc, nec ullius recta pronūtiatio rei de qua loquitur aptius cōveniat.

πολυϊῶτα. ἰωταχισμός.

Græcorum pronuntiatio quomodo corrupta fuerit, & quid mali inde consecutum. CAP. V.

SED quomodo, inquies, fieri potuit, ut in hanc linguam cultissimam tanta cōfusio, corruptela, & de-

& deformitas irrepſerit? Nihil mirum. Paullatim enim Barbarorum, & præſertim Mahometiſtarum, Turcarum, ac Semijudæorum incurſionibus, quæ frequentes in Græcia acciderunt, eorũ lingua à priſtino illo nitore ita degeneravit, ut planè in aliam ſit cõmutata, eamque non poſſis agnoſcere. Tale quid olim etiam accidit Italię, cui Gothi, Vandali, Hunni, Langobardi tantam cladem attulerunt, ut linguam Romanam funditus pœnè cum univerſa antiquitate exſtinxerint. Unde videmus noſtri ſæculi Græcos & Italos nihil minus quàm Græcè aut Latinè loqui, & vix aliquas earum linguarum reliquias in vernaculis ſuis idiomatis retinuiſſe. Huc accedit quòd plerique ſuperioris ſæculi Grammatici, partim ut linguam Græcam obſcuriorem & difficiliorem redderent, partim ut ipſi apud exteros ejus linguæ imperitos doctiores haberentur, pleriſque litteris, diphthongis, & ſyllabis nouos ſonos affinxerunt, & inventionibus ſuis multa immutarunt ac depravarunt, multa quoque excogitarunt, quæ priſcum illud ſæculum ne ſomniarat quidem. Ut taceam, pronuntiationem vitiatam eſſe partim ex corruptela vulgati ſermonis, partim ex eo quòd ſoni vocum ſcribi nequeunt, quodque nihil apud populum ſtabile, nihil diuturnum: Ex quo effectum eſt, ut adulterina illa pronũtiatio in hæc tempora devenerit, & lingua per ſe præſtantiſſima omnibus ornamẽtis ſpoliata, præſidiis nudata, facultatibus dicendi diſcendique deſtituta ſit. Quis enim nunc cum altero Græcè loqui, quis conferre ſtudia, quis alterum commodè docere poteſt? quis exercitatione dicendi linguæ cui incumbit peritiam conſervare?

quis alterum sine nimis curiosa animi attentione intelligere poterit? Ut homines jure ab eo studio alienentur, in quo postquã profecerint, quid eo faciant prorsus nesciunt, præterquam ut legant vel secum mussitent. Tolle loquendi facultatem, tolle audita percipiendi celeritatem, tolle discendi opportunitatem, & facilè omnes ardores animorum ad ejus linguæ studium inflammatos restingues, facilè omnes in ignoratione linguæ Græcæ continebis, facilè ut ne habeant de quo in litteris gloriari possint, si velint, efficies. Et sanè deplorandum est, linguam copiosissimam & vberrimam, cujus cognitio, studium, locutio per totum pœnè orbem diffundebatur, nunc in tam angustos fines cogi, ut ne duorum quidem hominum sermoni planè pateat. Scilicet præclarè de litteris & studiis merētur, quum exercitatio loquendi maximum præsidium ad linguã quamuis discendam habeat, qui linguam Græcam invitis omnibus volunt mutam & elinguem esse, & non modò ad usus hominum non idoneam, sed ne brutorum quidem animantium vocibus exprimendis esse aptam. Rectè sanè litteris consulitur, quum, ne juvenes de Græca lingua nimis insolescant, utque cupiditates illorum ad eam discendam erectæ aliò avertantur, os Græcæ linguæ obstruitur, ne illius clarissima voce exaudita universi ad illam omni cogitatione ac studio certatim cõfluant. Quum igitur, ut diximus, lingua Græca jam ferè ad nihil aliud sit utilis quàm ut legatur, certè & in hac parte recepta pronũtiatio non parum adfert incommodi, quum passim imperitiores alias litteras aut diphthongos pro aliis accipiant. In quem lapidem, qui Græca describunt, ac typo-

graphi

graphi ipsi quantumvis lyncei, sæpe etiam coguntur impingere, dum alia pro aliis soni vicinitate decepti adscribunt, & notha pro veris reponunt. Ecce quantum mali ex re(ut aiunt)nihili ortum sit, ut etiam vitio pronuntiationis orthographia ipsa, quæ sola hactenus, quoad eius fieri potuit, hujus linguæ sinceritatem conservavit, periclitetur: dum voces ut vulgo sonant exaramus, quum contrà ut scribuntur sonandæ sint. Proinde nihil mirum, si veteres auctores indies corrumpantur, depraventur, & innumeris mendis inspergantur.

Hoc sæculo omnes bonas artes repurgatas: earum exemplo vulgarem pronuntiationem, utpote corruptam, reformandam esse.

Caput VI.

QVÆ quum ita sint, & videam non solùm Hebræam & Latinam linguam, sed omniũ planè liberalium artium studia multis annis mortua & sepulta, passim reviviscere, doctorumque hominũ industria quasi renasci: Græcam verò linguam, quæ omni philosophia, eruditione, & facundia ceteras non æquat solùm, sed etiam superat, per se quidem satis splendidam & ornatam esse, ut externo & nouo cultu non indigeat, adhuc tamen squalere, languere, ac corruptæ pronuntiationis sordibus obsitam iacêre, nec cuivis, ut Latinam, familiarem fieri: (quoniam vulgo eam ferè discimus in hoc ut veterum libros evolvamus potiùs quàm ut Græcè loquamur, scribamus, oremus, aut declamemus:) nõ possum non hac de re communi nomine dolere plurimũ. Quumque

penitius ſingula rimatus & ſcrutatus eſſem, corruptã hanc qua nunc vulgo utimur pronuntiationem ejus rei cauſſam eſſe comperi: quod etiam nemo vel mediocriter doctus negaverit. Nam ad Gothos uſque & Vandalos, & uſque ad vaſtitatem eruditionis, omniumque bonarum rerum πανωλεθρίαν, emendata pronuntiatio permanſit, & nequaquam putida, horrida, aut obſoleta habebatur. Quod certiſſimè colligere licet tum ex plurimis antiquis codicibus, tum ex pſalterio quadripartito manuſcripto, quod mihi utendũ dedit Iacobus Pamelius cathedralis eccleſiæ D. Donatiani Brugẽſis canonicus, vita ſimul & eruditione theologus. Eſt autem deſcriptũ anno M C V. ex vetuſtiori exemplari, juſſu Odonis primi Abbatis S. Martini Tornacenſis, qui eodẽ anno ad epiſcopatum Cameracẽſem evectus eſt. Nam ex Gręca L X X. interpretũ verſione, quę Latinis litteris pulcherrimè exarata eſt, cõſtat id temporis pronuntiationẽ longè minùs depravatam fuiſſe quàm nunc eſt. perpetuò enim & conſtanter ibi voces Græcæ juxta veterum prolationẽ Latinis litteris exprimuntur, hoc modo: *baſileus, aggelos, panta, uranu, autu, eccleſia, kyrios*, & ejuſmodi aliæ. Sub finem pſalterij additũ eſt alphabetum Gręcũ, cũ hoc ſono litterario: *Alpha, beta, gamma, delta, e brevis, zeta, eta, theta, iota, cappa, lambda, my, ny, xi, o brevis, pi, rho, ſigma, tau, y, phi, chi, pſi, o longa.* Quocirca aliorum exemplo qui repurgandis linguis & artibus gnaviter incubuerunt, non dubitaui pro mea tenuitate huic etiã malo manum admovere: ac ſonorum uſum, qui ab auctoritate antiquorũ quaſi à magiſtro receſſerat, tanquã fugitivum ſervum retrahere ac conſtringere: vel potiùs (ut planiùs dicã)

veram germanámq; veterum pronuntiationem, quæ hactenus tanquam ab hostibus captiua in ergastulo detenta fuit, ceu postliminio reducere, & pristinę libertati, luci, ac nitori restituere. Nec id cuiquam mirum videri debet, aut veluti res nova rejici aut contemni. (siquidē nova dicimus etiā ea, quę quum vetera sint, diu ab oculis & usu hominum abfuerúnt, longoque intervallo repetita & renovata sunt.) nam vulgata pronūtiatio errore potius & vitio tēporum, quàm ratione, auctoritate, aut more maiorū recepta est. Nónne videmus iam passim abstrusissimas quasque antiquitates ex latebris erui, & usitata pleraq; ad earū exēplar corrigi & reformari? dum hic diligēter libros manuscriptos evolvit, alius statuas, marmora, rudera, æra, numismata explorat, & ad eorū normam etiā orthographiam ipsam exigit, mutila non pauca restituit, vetustate collapsa erigit, errata corrigit Nec quisquam est qui studium illud tanquā inutile aut minùs necessariū damnet, & potiùs cum corruptissimis exēplaribus in tenebris luctari exoptet, quàm in clarissima luce, quomodo quidque à veteribus scriptū & lectum sit, videre. Utrâque manu profligata fortiterque explosa est horrida barbaries, quam multis jam sæculis majores nostri mordicus & constantissimè tutati sunt: in cujus locum revocatū est priscum Romanæ linguæ decus, nitor, & elegantia. Omnia ferè quæ à Gothis, Vandalis, & aliis Barbaris in linguam Latinam invecta sunt, quæque inscitia extraneórum, & imperitia temporum irrepserunt, relegata sunt, ac in eorum locum vocabula Latina probæque monetæ reposita. Quis enim iam delicatioris utcunque palati audeat uti plerisque

dictionibus & phrasibus quibus superiori sæculo scholastici Theologi, juris interpretes, pragmatici, medici, & alij permulti sua scripta contaminarunt? qualia sunt, *guerra, treugæ, liga, bannum, ambaziator, parlamentum, capitaneus, bladum, leuca, avisare*, & id genus innumera. Neque iam quisquā sustineat scribere *Cristus vel Xp̄s, legittimus, occeanus, ydoneus, homelia, ipocryta, yspania, michi, nichil, condempno, sollempnis, temptare, tollerare, Vlixes, &cæt.* item ex æ & œ diphthongis priores vocales ubicunque occurrunt, tanquam supervacaneas resecare, ut plerique omnes avorum nostrorum memoria fecerunt. Denique (ut ad pronuntiationem veniamus) iam risu excipiūtur, qui ídolum, Iácobus, Símonis, paráclitus pœnultima breui, & Timothêus pœnultima longa efferunt. Quodque majus est, contra usurpationem superioris sæculi, jam ratione antiquitatis & etymologiæ scribitur passim, *heres, postumus, sumsi, demsi, promsi, sumtus, demtus, promtus, emtus, lacrymæ, sepulcrum, simulacrum*, & non pauca alia: quum hactenus à doctis etiam ipsis scribi solita sint, *hæres, posthumus, sumpsi, dempsi, prompsi, sumptus, demptus, promptus, emptus, lachrymæ, sepulchrum, simulachrum*. Non sunt hîc silentio prætereundi Pandectæ Pisani vel Florentini, (quibus hactenus femininum genus, ut hoc etiam obiter admoneam, non rectè tributū est) qui quantumvis diu nonnullorum invidia delituerint, nemo tamen est, quin obviis, quod aiunt, ulnis illos præ usitata editione Digestorū, quamvis hæc multis sæculis tam in schola quàm in foro in usu fuerit, amplectatur. Nemo hanc, quanquam sit planè in potestate juris civilis, usucapione tuetur. Omitto hîc pru-

Pandecta Florentini.

dens

dens tot veterum auctorum locos hactenus corruptos indies restitui, malè intellectos enucleari. plurima item minus rectè de Græcis cõversa, quæ hactenus, quòd melioribus destitueremur, toleravimus, jam omnium è manibus ultro excidere, & eorũ loco, ea quæ propiùs veterum scriptorum sensum & elegantiam referunt, recipi. Adeò vetustissima quæque & optima sui natura magis expetũtur: nova autem & deteriora meritò non tanto in pretio habentur. Quid vetat igitur hoc tam polito sæculo ex veterum libris suos linguæ Græcæ veros & antiquos sonos reddere, corruptamque consuetudinem sive manifestũ abusum reformare? Docti enim ad conservandam linguam quæ olim floruit, & ad recuperandas ejus partes quæ jam diu àmissæ sunt, non ad imminuendam aut corrumpendam linguam, se applicare debent.

Utrum usus præsens, an auctoritas antiquorum plus valere debeat. Quædam de usucapione. Quòd inveteratum errorem liceat emendare, & antiquam pronuntiationem revocare.

CAPUT VII.

AT QUONIAM superius usus, usurpationis, & usucapionis mentionem fecimus, hîc fortassis objiciet aliquis, longo usu, etiã eo qui apud doctos valet, apud prudentes nascitur, ubique ferè & apud omnes vulgarem pronuntiationem obtinuisse: eamque apud homines industrios, & totius hujus rei gnaros ac peritos receptam esse, perpetuoque quodam tenore annos multos observatam, ut *Usus.*

Usucapio. ab usu jam concesserit in usucapionem. Cujus tantam vim esse Jurisconsulti voluerunt, ut litibus & controversiis finem & quietem, omni alia quęstione sublata, adferre debeat. Cui argumento licet superiori capite, si eoram æquis judicibus, nulloque occupatis præjudicio, agatur, abunde satisfactum sit: ne quis tamen calumniæ locus supersit, non verebor
« vel solam D. Augustini sententiam opponere. No-
« bis, inquit, qui ratione vincimus, frustra consuetudo
« objicitur, quasi consuetudo major sit veritate. Huc etiã accersas licebit, quæ copiosè & eruditè admodum in hanc rem cum Stephano episcopo Vintoniensi disputat Ioh. Checus.

Et quæ hæc est, quæso, doctorum hominum auctoritas in lingua præsertim aliena, ut vel minimum quid in ea mutare possit, vel antiquitatis auctoritatẽ vnà cum antiquis ipsis antiquare? Nulli enim apud Græcos, quemadmodum apud Latinos, præ antiquitate abiecti: at eorum auctoritas, non modò non integra stat, sed etiam floret, & maximo in pretio habetur. Eorũ igitur verba & sonos cur non ad amussim imitandos nobis & sequendos sine cõvitio proponemus? cùr non ad eorum normam rationemque ipsam singula exigemus? Et initio quidem hominũ fuisse arbitrium ac decretum nemo negat, ut pro volũtate sua rebus sonos & nomina imponerẽt, ac tum loquendũ non tantùm cum Favorino verbis, sed & vocibus præsentibus: quæ postquam Græcorũ consensu, *Quos penes arbitrium, jus est, & norma loquẽdi*, bene constituta firmataque sunt, ea, jam exeunte lingua è potestate loquentium, & in eruditorum libris quasi in possessione permanente, non possunt iterum

arbitrio

arbitrio aliorũ tolli, aut à ſede ſua dimoveri. Quamvis enim qui hodie Græcè loquuntur aut ſcribunt, Platonis aut Demoſthenis verbis non utantur, idcirco tamẽ verba Demoſthenis aut Platonis nequaquã mortua aut antiquata exiſtimari debent. Neque non melius Græcè loquetur qui illorum in dicendo formam hodie ſervat, quàm qui longè uſitatiore more, ſed lõgè, ut neceſſe eſt, deteriore, verba fundit. Non enim quod uſitatiſſimum in emancipatis linguis eſt, optimum eſt: ſed quod ab optimis & eruditiſsimis olim maximè uſitatum fuit, id ſemper optimũ erit. Quæ autem fuerit hæc doctorum hominum paullò ſuperioris ſęculi ad linguam obſcurandam poteſtas, & ad ejus ſtudium tam vehementer coërcendũ auctoritas, certè non video, niſi eandem vim ad linguã debilitandam, opprimendã, & verſandã quò velint habuerint: præſertim quum hæc pronuntiatio depravata in ſumma linguæ Græcæ penuria & barbarie, linguaque pœnè exſtincta, à ſciolis quibuſdã, & malæ fidei hominibus, qui nullo tẽpore præſcribũt, & quibus in eã nihil juris erat, invecta ſit. Ita ut uſus iſte qui tantopere jactatur, ſi recta ratione reputetur, nihil aliud ſit quàm inveteratus error, & turpiſsimus ac non tolerandus abuſus: quem barbarie jam pulſa, nefas eſſet non etiam relegare, &, ut aiunt, ἀποτειχίζειν, veramque pronuntiationem ab exilio revocare. Errorẽ autẽ pro vago alicujus uſus incepto quod certam rationem non habuit, Celſus Juriſconſultus accipit digeſt. de legib. Quod non ratione, inquit, „ introductum eſt, ſed errore primùm, deinde cõſue- „ tudine obtentum, in aliis ſimilibus non obtinet. An „ majores noſtri Ebrardũ, Floriſtam, Garlandinum,
Catholi-

Catholicon, Holcot, Bricot, Gemmam gemmarũ, & id genus monſtra, uſucapione tueri potuerunt, ne cum univerſa barbarie funditus proſternerentur, & eorum loco veteres & boni auctores qui iam in uſu eſſe deſierant, reciperentur? Sed de his ſuperiori capite ſatis. Uſucapio autem quum ſit juris civilis, linguam Græcam, in quam Romani nihil juris habent, uſucapioni nullo modo ſubjacere conſtat: & ut ſubjaceret, tamen veteres Grammatici, etiam Latini, qui priſcam & veram pronuntiationem ſuis in libris in hunc diem tanquam depoſitum fideliter conſervarunt, quique in omnium manibus verſantur, apertè ſemper reclamarunt, ac τ̃ νεωτέρων vſurpationem interruperunt. Vt taceam quòd nunc vulgo, quoniam aliis linguis ab incunabulis aſſueti, Græcam Latinâmve tanquam peregrinam adſciſcimus, eadẽ ſcriptura interdum variis vocibus apud varias nationes proferatur: & hic uſus qui toties inculcatur, non ſibi ſatis ubique conſtet, ſed à ſeipſo differat. Accedit, quòd plerique omnes eruditi hoc noſtro & paullò ſuperiore ſæculo non negant, aliam antiquorũ, aliam noſtrorum ſonorum rationem eſſe, noſque à veterum pronuntiatione multum degeneraſſe: quorum etiã nonnulli qua ratione veteres pronuntiarint, obiter attigerunt: quales fuère Antonius Nebriſſenſis, Budæus, Glareanus, Pierius, Vergara, Camerarius, Poſtellus, alij. At ij ipſi tamen, quum meliora viderent probarentque, deteriora cum vulgo ſequi maluerunt: fortaſſe quòd deſperarent ſuo exemplo ſe alios ad imitandum provocare poſſe. Ut ut eſt, linguę Græcæ ſtudioſi illis ipſis multum ſe debere inficiari non poſſunt. Ac tametſi nonnulli excellenti ingenio

viri

viri tentarunt ex veterum Græcorũ Latinorumque monumentis aliqua emendatæ pronuntiationis vestigia inuenire: duo tamen inter reliquos omnes majore quodam ſpiritu naturæque & doctrinæ adjumentis ſuffulti, id ſibi tractandum ſumſerunt, Eraſmus Roterodamus, & Iohãnes Checus Anglus, qui totam hanc rem diligentiſſimè perſecuti ſunt. Ego quoq; ingratus eſſem, niſi illis omnibus magnas haberem gratias, faterer que me eorum exemplo excitatum, vt altiùs hac de re inquirerem, inueſtigarem, veteres ſcriptores excuterem, hanc farraginem colligerem, opera illorum, ſicubi opus eſſet, uterer, ac aliorum feliciter inventis multa adderem.

Vulgarem pronuntiationem deſtitutam eſſe viribus, urbanitate, euphonia: veterem contrà his plenam eſſe.

CAP. VIII.

UNUS adhuc reſtat ſcrupulus, quem ſi exemerimus, nihil eſt quod veterem noſtram pronuntiationem diutius remorari debeat. Quiſnam? Iſtã dicendi perplexitatem, quam aures noſtræ non lubenter admittunt, & inſuavem moleſtamque eiuſdem litteræ aſſiduam inculcationẽ, homines novo nunc vocabulo urbanitatem appellant. Hæc res tam odioſa & putida ſi urbanitas haberi debeat, fateor equidem antiquos ab urbanitate longè abfuiſſe: ſin quod ſanum, quod limatum, quod ſuave, quod magnificum denique eſt, illud urbanum ſit, quomodo veteres auſteri, rudes, impoliti judicari poſſunt? Sonus enim, vt diximus, non ſimilitudine, ſed varietate jucundus eſt. ἀφωνία non eſt hæc tam mollis & jejuna ἀφωνία.

loquendi

loquendi inanitas, & ad tantam gracilitatē devinctus ſonus. Cur enim ſolùm urbanè & concinnè loquerentur, qui preſſe, exiliter, exanimateque loquũtur? cur non qui amplum, grandem, magnificũ adferunt ſonum, iidē viriliter & urbanè loquuntur? Cur non qui omnes animorũ partes dicendo permovere poſſunt, qui omnibus eloquentiæ ornamētis, omni ſonorum ubertate & copia incedũt, ij jure urbani haberi debent? Ubi ſunt qui permiſcere Gręciā oratione ſua ſolebāt, qui fulgurare, qui tonare, qui dicēdo hominũ mētes obruere atque evertere conſueverũt? quid nunc facerēt, quum ad tantā molliciem omnia attenuentur, ut verbũ nullũ niſi muliebre & effeminatum proferri viderēt? Corrupta enim hæc pronũtiatio quamvis habilis aptaq; eſſet; tamē, quēadmodum calceus Sicyonius, minimè fortis viriliſq; exiſtit. Nullus enim ſplēdor, nulla electio verborũ, nihil grande, nihil ſonās, nihil excelſum in dicendo eſſe poteſt. Et quum tria in dicendo maximè ſolumq; ſpectentur, docere, afficere, movere: docere propter confuſionem, delectare propter ſimilitudinem, movere propter exilitatem dicendi nemo poterit. Quis enim magnis & ſonoris vocibus cōplere forũ, quis acrem & cōtortam orationē vibrare in judices, quis verbo quaſi fulmine percutere animos audientium poteſt? quum omnes ſonorũ nervi, omnes vocũ gradus, omnes contentionum vires non exhauriantur ſolùm & emaciētur, ſed cōficiantur prorſus & conſumantur. Quod Græci τὸ σεμνὸν in oratione eſſe dicũt, illud ex α & ω primùm, deinde ex η & diphthongorum granditate conſtare debet. hìc ſonus τοῦ ει minus, ſed nullo modo ι admitti debet: quia tā humilis &

τὸ σεμνόν.

lis & abjectus hujus litteræ, sonus est, ut non nisi ad lamentandum, & ad questum muliebrem, & ad ceterorum sonorum amplitudinem magnificentiamque attemperandã valeat. Profectò omnis eloquentiæ fructus, omnis dicendi honos, omnis sermonis dignitas perit, ubi omnia ad flebilem quandã mœstitiam, & loquendi quasi mulierositatem deducuntur: ubi nihil in oratione liberum, nihil solutum, nihil effluens, sed omnia ad quandam nimis exanimatam exilitatem sine ulla sonorum varietate illigantur. Nam si præruptus mons, si ingentis molis ruina, si hostium cõflictus dicendus, nónne pro re nata opus est dictionibus horridis, oratione aspera, versu fragoso, qui per salebras duraque saxa cadat, ut inquit ille, quæ vel sono ipso rem qua de agitur referant? Quis hanc minutam & admodum vinctam dicendi tenuitatem ferre poterit, ubi omnia unius soni & tenoris, sine ulla dictionis luce, sine ulla varietatis suavitate, sine ulla granditatis magniloquentia in dicendo premuntur? ut illud Poëtæ si vulgari & corrupto modo pronuntietur,

Τροίῃ ἐν εὐρείῃ τί νυ οἱ τόσον ὠδύσαο Ζεῦ;

Et iterum,

Μὴ νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον καὶ στέμμα θεοῖο.

Ac alia multa, in quibus sonorũ similitudo omnem perdit & loquendi & audiẽdi suavitatem, & inanissima quædam attenuatio omnem dicendi gratiã arrodit. Quomodo enim aliquid magnum aut gloriosum esse in oratione potest, quum ubi amplè, copiosè, ornatè dicere debemus, ad hoc vitium pervenimus quod Græci ταυτολογίαν & ταυτοφωνίαν nominant? quæ aures hominũ nimis secat atq; exasperat, &

quodam

quodam quaſi ſtyli acumine auditum pungit & vellicat, & in tenuiſſimas particulas diſtinguit. Quod ſi hæc ipſa ſonorum nimia parſimonia egeſtasque loquendi pro urbanitate ſumma haberetur, & in ea ſumma concinnitas ſuavitaſq; eſſet, non tamen ideo maximè in uſu & ſermone hominum verſari deberet. Non enim ſuavitas ſolùm in dicendo quæritur; neque in eo ingenij laus eſt poſita: ſed orationis vis & illud quod amplum dicitur, ad ſuperiorem laudem adjungi debet: ut non modò homines audiendo nimis delicatos & illiquefactos ſuavitate loquendi faciat, ſed etiã dicendi vehementia invitos ac pœnè reluctantes in aliam ſententiam pertrahat. Quantum igitur ſit hoc ad eloquẽtiam incommodi, ſi non modò ſonorum varietas imminuatur, ſed & granditas & magnificentia quoque orationis detrahatur, quivis facile intelligit. Quod enim tum erit aurium judicium, quæ verborum electio, quæ ſermonis obſeruatio, ſi omnis pœnè ſonus in una littera ſit poſitus, aut potius omnes litteræ in unum ſonum quaſi in carcerem compingantur? Abiit igitur optima maxima eloquentiæ pars, grauitas dicendi: & eam deflere iam licet, quærere non licet. Vis illa Demoſthenis, ſublimitas Platonis jam interiit: quia quæ ſonandi ratio iſta effecerat, de medio ſublata eſt.

Quid & quotuplex pronuntiatio.

CAPUT IX.

Pronuntiatio Rhetorica, & Grammatica.

QUÆ quum ita ſe habeant, conſtituendum primùm quid pronũtiationem vocemus. Eſt autem ea duplex, Rhetorica ſeu Oratoria, & Grammatica,

tica quæ Latine litteraria poteſt dici. Illa eſt vocis, „ vultus, & geſtus moderatio cum venuſtate, ut in- „ quit auctor ad Herennium lib. 1. Cicero primo de „ inventione: Pronuntiatio eſt ex rerum & verborum „ dignitate vocis & corporis moderatio. Quis enim „ (ut ait idem primo de Orat.) cantus moderatæ ora- „ tionis pronuntiatione dulcior inueniri poteſt. Quæ „ tametſi ſine Grammatica pronuntiatione conſiſtere non poſſit, tamen quoniam illius tractatio ad Rhetores propriè pertinet, lectorem ad eos remittemus. Litteraria pronuntiatio eſt; qua cujuſque litteræ peculiaris vis auribus accipitur, vel, In loquendo recta & integra prolatio: ſive ſonus earum litterarū, quarum proprietatem ſinceritas orthographiæ ſecūdum vniuſcujuſque linguæ naturam requirit, quam Græcè ἐκφώνησιν, φωνῆς ἐκφορὰν, ſeu potius ὀρθοέπειαν poſſis dicere. Litteras appello figuras & notas elementorū, de quibus primis verba ſeu dictiones componūtur, quorum vis ac poteſtas indicio certarum figurarum demonſtratur pronuntiandoque exprimitur: in qua maximè parte veritas conſervatur ab incorrupto uſu & ſinceritate ſermonis. Ideoque Priſcianus litterarum poteſtatem vocat ipſam pronuntiationem, propter quā & figuræ & nomina ſunt facta. Quum autem ſcriptura lectioni ſeu pronuntiationi ſervire debeat, ut id ad noſtras & aliorum aures tranſmittatur quod nobis illa commiſerit, par ſcilicet fuerit ea perſcribendo deſignari, quæ proferendo enuntiari volumus. Rectè olim Auguſtus ita ſcribendum eſſe cenſuit, vt quis proferret. quod pręceptum eſſet perpetuum, ſi genuina pronuntiatio perſtitiſſet. Unde ſequitur, ſi quid non rectè dicatur, illud ne ſcribi

quidem debere. Non modo autem errat, qui aliquid perperam ſcribendo exarat, ſed in errorem etiã inducit alios qui arbitrantur ſcripturam eſſe emendatam, & illam ſequuntur. Primum eſt igitur, vt perſcribatur quod legi & pronuntiari volumus, & id pronuntiemus quod ſcriptum eſt. Videndum igitur in primis τί, ποῖον, πόσον, id eſt, quid, quale, & quantum ſcribi ac pronuntiari oporteat. Qua in re ſuaſerim ſequi Fabij conſilium, qui ſic ait: Ego (niſi quod
" conſuetudo obtinuerit) ſic ſcribendum quidque iu-
" dico quomodo ſonat. Hic enim eſt uſus litterarum,
" ut cuſtodiant voces, & velut depoſitum reddant le-
" gentibus. Itaque id exprimere debent quod dicturi ſumus. Cõſuetudo verò, ut idem Fabius ait, eſt certiſſima loquendi magiſtra: utendumque planè ſermone ut nummo cui publica forma eſt. At ne quis quamlibet conſuetudinem loquendi magiſtram fieri credat, ita definit ibidem, Conſuetudinem ſermonis, vocabo conſenſum eruditorum, ſicut vivendi, conſenſum bonorum. Itaque conſuetudinem hîc intelligere debemus non eam quæ à corruptoribus & depravatoribus linguæ invecta eſt, ſed eam qua veteres auctores conſtante & in ſuo robore manente lingua uſi ſunt. Alioqui pro uſu abuſus & inveteratus error nobis obtruderetur, quoniam (ſi Cypriano credimus) Conſuetudo ſine veritate vetuſtas erroris eſt. Olim plurimum jus erat conſuetudini publicę, quemadmodum teſtatur & Horatius,

Multa renaſcentur quæ jam cecidere, cadentq́;
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Nunc quoniam loquendi ratio non à vulgo, ſed ex eruditorum monumentis petitur, non eſt eadẽ conſuetudinis

ſuetudinis auctoritas. Nã olim pro mutatione ſonorũ mutabãtur & litteræ: & ſi quando cõſuetudo aliquid mutaſſet, ſcribendi quoque modus ſtatim variabatur. Unde quum apud Enniũ & Plautũ *Sont* & *Servos* diceretur & ſcriberetur; poſteà multis aurium deliciis o vocali rejecta, quòd vaſtus illius videretur ſonus, u littera ſubſtituta eſt, & ſono expreſſà: ita ut eorum loco *Sunt* & *Servus* prolatum & ſcriptum ſit. Veteres quippe Grammatici præcipiunt vocem ſcribendam quomodo & ſonat: & tum demum vitium in ſcribendo eſſe dicunt, quãdo aliter ſcribimus, aliter pronuntiamus. Quid cauſſæ eſt igitur, quòd tantum in dicendo depravationis eſſe patimur, quum tantum in ſcribendo ſit perſpicuitatis? & cur non vel ſcripturam ad pervagatam dicendi conſuetudinem traducimus, vel pronuntiationem ad juſtę ſcripturę rationem adjungimus, vt quemadmodum oculis in legendo ſcriptura ſatisfacit, ſic auribus in dicendo pronuntiatio inſerviat: & quemadmodum antiquã in ſcribendo diſtinctionem & lucem conſervamus, ſic antiquam in dicendo pronuntiationem retineamus? quod enim in ſono eſt vaſtum, hoc in ſcribendo agreſte & incõdîtum eſſe neceſſe eſt. Quare non eſt quòd nos admodum torqueamus in veterum pronuntiatione inquirenda, ſi unicuique litteræ & diphthongo peculiarem & proprium ſonum accommodemus, & omnia elemẽta ſimplicia & conjuncta integrè enuntiemus, nec iis ullum commenticium, alienum, aut cum aliis communem ſonum affingamus. Nam, ut ſemel dicamus, ſcriptura debet ſonum imitari, ſonus ſcripturam exprimere. Veræ autem pronuntiationis aperta veſtigia adhuc exſtant

in veterum Rhetorum & Grammaticorum præceptis, qui ſparſim multa de ſonis inſeruerunt, in codicibus Græcis Latino charactere deſcriptis, qui paſſim in vetuſtis bibliothecis aſſervantur, in pluribus antiquis obſervationibus, & vulgariũ linguarũ vocabulis, quæ ab hoc notho & ſuppoſititio ſono abhorrent, & veram pronuntiationẽ dilucidè indicant.

Antiquæ pronuntiationis utilitas.

CAPUT X.

QUAM autem impolita & inepta ſit vulgaris pronuntiatio, vetus autem elegans, abſoluta, commoda, & linguæ Græcæ docendæ diſcendæque idonea, ex iis quæ hactenus tradidimus, ſatis ſuperque colligi poterat: niſi refractarij quidam, priuſquã eam cognitam habeant, primùm hoc præiudicatum domo adferrent, nihil in ea eſſe laudabile. Paucis igitur de utilitate & uſu eius, antiquę inquam pronuntiationis, expediamus. Primùm itaque illa efficiet, vt litteras, ſyllabas, & dictiones non ſolum rectè proferamus, ſed etiam ſcribamus, nihilque in orthographiam committamus. Et quoniam rudis ætatis hîc negotium agimus potiſſimùm, his quum dictamus, ab his quum exigimus dictata, quum ſcripturam emendatam expoſcimus, tum hæc maximo adjumento futura eſt. Rurſum ſi quæ chartis fidelibus commiſſa ſunt, alteri bona fide ſint legenda, vel memoriter recitanda, ſi codicum collatione libri caſtigandi, ſi errores & vitia typographorũ vel librariorum corrigenda, non video qua ratione id cõmodè fieri poſſit, niſi & is qui legit vel recitat, quàm diſtinctiſſimè,

ſtinctiſſimè, explicatiſſimè, caſtigatiſſimè, & minimè confusè ſingula ſonet, atque is qui auſcultat ſonos legentis probè aſſequatur: quod in vulgata pronuntiatione fieri non poteſt, tum quia tanta diphthongorū & vocaliū idem ſonantium turba obſtrepit, tum quòd ſæpiſſimè vnius litterulæ aut toni immutatione ſignificatio variatur. ut κενοῦ vacui, καινοῦ recentis vel noui, καὶ νοῦ & mentis: κινῶν mouens, κοινῶν communium, κυνῶν canum, κείνων illorum: τὸ ἔλαιον oleum, τὸν ἔλεον miſericordiam: τὸν μηρὸν femur, τὸ μύρον vnguentum.: ἔβαν ibant, Εὔαν Euam: ἄβας, αντος, Abas, antis, αὔας aridas: θεὰ dea, θέα ſpectaculum: Item σὺ, σοὶ, σύ: σοὶ, σέ· μὴ, μοὶ, & id genus innumera. Ex his etiam neceſſariò ſequitur, ſcripturā omnem & artem typographicam fore emaculatiorem, certiorem, faciliorem, ſi omnes litteræ & diphthongi peculiarē habeāt ſonum. Nam ferè videmus uſu venire, ut eæ litteræ quę nunc vulgo indiſcriminatim enuntiantur, ſæpe aliæ pro aliis ob ſoni ſimilitudinem inferciantur. Quod vitium facile effugiet, quicunque ſonorum differentiam exactè obſervaverit, quoniā orthographiæ & pronuntiationi inter ſeſe optimè convenit:

—alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.

Præterea ſi ſermones mutui, ſi fabulæ, ſi ſtudia ſint conferenda, quis non videt loquenti quantum facilitatis, audienti quantum lucis, & utrique quantum jucunditatis hinc ſit acceſſurum? Eadem ratio eſt eorum qui Græcè declamare, docere, iiſque ſeſe attentos præbere volent: & in ſumma, omniū eorum quibus ſtudio erit ſeriò pergræcari.

Ex Grammaticis tum veteribus tum novis, Oratoribus, Poëtis, aliisq; scriptoribus, ac linguis popularibus hæc petita esse, & in unum fascem digesta.

CAPUT XI.

QUOCIRCA mihi in hoc litterarũ genere studiorumque curriculo versanti percommoda fore ratio hęc visa est, si primò veteres utriusque linguæ scriptores, Poëtas, Oratores, & alios perlustrarem atque evolverem, deinde ex Grammaticis tam antiquis quàm recentioribus quæcunque ad vulgarem pronuntiationem reformandã facere videbantur, colligerem: atque ita simul veterum & νεωτέρων auctoritatem judiciumque cõjungerem. Qui quoniam prolixiores sunt, quàm ut in scholis pueritiæ primæque ætati commodè possint aut debeant proponi & explicari: ego eos in quibusdam locis quos plenè tractaverunt, & qui utiles sunt, vel potius necessarij, sum secutus: & quantũ mihi ad hoc meum institutum expedire visum fuit, ex iis in hanc farraginem transtuli, ordinem verò pro meo arbitratu institui. Adjunxi etiam plurima ex vulgaribus linguis & variarum usu nationum deprõta (in quibus quantumlibet corruptis resident antiquæ pronuntiationis vestigia) quæ rem paucis universam latè copioseq;, non quidẽ præceptionibus, sed exemplorũ numero expositã oculis quasi subjicerẽt, & memoriæ infigerent. Denique quia certum est priscos illos Græcæ & Latinæ linguæ characteres ab Hebraïcis, qui & Phœnices sunt, primã originem ducere: eisque non solùm ordine, nomine, potestate, sono, & figura non dissimiles, sed planè eosdẽ esse: visum fuit Grecarum

litterarum

litterarum ſingulas ad Hebraïcas, tanquam ad ſuum fontem, referre. Quæ omnia in unum quaſi faſcem congeſſi, ut adoleſcentes, quibus potiſſimùm hic deſudatur labor, ea quæ ad pronuntiationem linguę Græcæ pertinent, conjuncta uno in loco, ſed tamen digeſta haberent: neq; ipſis opus eſſet ad multa magnaq́; ceterorũ volumina, ubi hæc ſparſim & obiter tractata ſunt, recurrerè. Ac tametſi volui prolixitatem, quæ & memoriæ obeſt, & officit intelligentiæ, vitare: tamen quoniam hæc ſunt plenę cognoſcẽda, ſtatui ea copioſè & ſubtiliter (ſi ſubtilitas dici debet, quæ verſatur in re minuta & facili) omnia tradere: ut hæc pronuntiatio jam tandem incipiat orbi innoteſcere, & omnibus ex æquo familiaris fieri. Quanquam prolixitas illa, ſi qua eſt, non præceptionum, ſed exemplorum multitudine ac diuerſitate eſt comparata: quę quidẽ non obſcurant rem, ſed explanant; non impediunt, ſed expediunt diſcentes. Præcepta enim nec ita multa ſunt, nec ad intelligẽdum difficilia: exempla vero etſi plura numero ſunt, tamẽ illorũ conſideratio, & rectæ prolationis indicatio atq; adeò perceptio non multum temporis requirit. Quamobrem exempla quæ librum amplificaverunt, non obſunt pueris, ſed proſunt: nec deterrere, ſed allicere eos debent ad ſonos perdiſcendos: propterea quòd nõ modò eos optimè declarant, ſed etiam ſua varietate acuunt judicium, & lectorem delectant. Itaq; ſpero doctos ac bonos viros de hoc meo tumultuario quidem labore, ſed tamẽ, ut confido, non inutili prorſus ſtudioſis futuro, in quorum gratiam hęc collegimus, prudẽter & cãdidè judicaturos eſſe, nec quidquam in me, niſi re tota maturè, diligenter,

&c cum judicio cognita atque expensa, ſtatuturos gravius. Ceteros, vt qui nihil niſi aliena reprehendere poſſunt & ſolent, ſua autem vitia aut non cernunt, aut præ inertia & ignauia caſtigare nolunt, nihil planè moror. Ego quidem hanc tam peruerſam pronuntiandi conſuetudinem, quæ ad hoc vſque tempus quaſdam litteras, diphthongos, & ſyllabas occupat, nunc tandem ignorantiæ tenebris ex toto pœnè orbe fugatis, litterarumque luce nationibus omnibus reddita, de medio cenſeo eſſe tollendam, Quòd ſi qui à me diſſentient, malentque inveteratum rudium ſæculorum errorem mordicus ac pertinaciter defendere, quàm vocem rationis audire: primùm mei me facti conſciẽtia ſolabor, quòd hac in re meam ſententiã ſtudioſis ſimpliciter ſeduloque aperui: deinde ab illis petam, ut, ſi ſibi licere volũt, cum vulgo ſine metu reprehenſionis errare, mihi liceat cum paucis doctis ſine culpa temeritatis, antiquorum ſcriptorum auctoritatem, Grammaticorũ veterum perpetuum conſenſum, utilitatem ad diſcendum, ſuavitatem in eloquendò, perſpicuitatem in pronuntiando, & rationem ipſam ſequi. Quanquam autem optarim etiam doctiſſimos quoſq; ad puram illam antiquæ Græciæ pronuntiationẽ omni ſtudio contendere, & adulterinam hanc qua vulgo vtimur explodere, quod vel decem diebus tentanti cuivis facile futurum eſt: tamen ſi qui ſunt tam iniquo judicio, ut hæc quæ diximus nihil eos moveãt, utque vulgari pronuntiationi aſſuefacti, ei adhærere malint, inventiſque iam ariſtis glandem nondum faſtidiant: eos rogo ut ne ſaltem aliis ad meliora tendentibus invidioſè obſint, eoſque ab incepto dehortentur.

hortentur. Sed jam plerosque manus rationibus meis dantes videre mihi videor, & cum vulgo in errorem se quoque impulsos fuisse fatentes. Nec defuturos tamen puto quorum aures à germana pronuntiatione contrà sic abhorreant propter insolentiam, ut Aristophanicum illud, ἡμᾶς οὐ πείσεις, οὐδὲ ἢν πείσῃς, dicturi sint. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Nunc omissis prolegomenis rem ipsam aggrediamur.

De Litteris Græcorum in genere.

CAPUT XII.

GRÆCÆ igitur linguæ sonum & pronuntiationem tractantibus, prius de litteris, deinde de syllabis nobis erit sermo. Græcorum litteræ xxiiij. sunt hæ: Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω. Quarum omnium vim Latinos sentire probeque exprimere testatur Plinius natur. hist. lib. vij. Grammatici autem à litteris tanquã à parte simplicissima exordiuntur. Orationem enim in qua versantur, primùm omnium in vocabula, eaque rursus in syllabas, nisi quum monosyllaba sunt, syllabas demum in litteras dividunt, nisi quum & ipsæ ex una vocali constituuntur. Quamobrem etiam litteræ à Græcis στοιχεῖα, id est elementa, vocantur, ut docet Plato in Cratylo, & Dionysius Halicarnassensis. Eædem verò etiam γράμματα appellantur à scribendo, sive παρὰ τὴν γραμμὴν, quòd ex lineis constent. Sunt enim inventæ simplicissimis articulatæ vocis sonis certo linearum ductu exprimendis. Ceterùm divini hujus muneris quis primus inter mortales auctor fuerit, non liquet: de qua re si libet vide Pli-

nium lib.7.cap.56. Ex Phœnicia quidem constat à Cadmo in Græciam illatas. Sed, quod ipsi Græci ignorarunt, Hebræis deberi earum inuentionem, ipsa nomina apertè declarant. Sexdecim autẽ initio fuisse, idem Plinius, Dionysius, & Plutarchus verè scribunt. Quum enim inventæ sint litteræ simplicibus sonis significandis, necesse est profectò in omni lingua, ut quidem commodè scribi possit, totidem omnino litteras exstare, quot sunt ejus soni simplices. Alioquin sive plúres sive pauciores fuerint, & scriptioni & pronuntiationi magnas tenebras offundi necesse fuerit. Idq́ue solicitè Græcos observasse, vel hoc unum satis ostendit, quòd inter elenchos Aristoteles nullam ex litteris fallacem conclusionem numerat: quum nihil possit frequentius occurrere, si uni litteræ duplicem sonum, vel contrà uni sono duas litteras tribueris. Simplices igitur Græcæ linguæ sonos sexdecim, totidemq́ue necessarias litteras esse, ex eo apparet, quòd ex reliquis octo qui totidem litteris scribuntur, alij sint compositi, alij suapte natura ijdem cum compositis.

Sexdecim igitur antiquæ Cadmi litteræ ex Phœnicia in Græciã illatæ & totidem sonis simplicibus exprimendis repertæ sunt hæ, α β γ δ ε ι κ λ μ ν ο π ρ σ τ υ. Nam aliæ præterea octo illis additæ sunt partim à Palamede, partim à Simonide, videlicet η ω ζ ξ ψ ϑ φ χ: quod nulla quidem necessitate factum est, sed maximo tamen cum fructu, ut scriptio minus essèt laboriosa, magísque compendiosa.

His ita se habentibus, hòc sit pro certo positum & constitutum, quod nemo negare sanè potest, hasce litteras α δ ε ϑ ι λ μ ν ξ ο π ρ σ τ φ χ ψ sonuisse

olim

olim quemadmodum nunc ſonant, & ab omnibus citra controverſiam ferè rectè pronuntiari. itaque breviores erimus in earum pronuntiatione pertractanda. Illud ſolum obiter admonẽdum, corruptam hanc qua vulgò utimur pronuntiationem id nobis invexiſſe, ut in earundem quibuſdam nomenclaturis & appellationibus potius quàm ſono turpiter peccetur, dum pro mu mi, pro tau taf dicitur: atque ita in nonnullis alijs. Porro has β γ ζ η κ υ ω non ſolum vulgus, ſed & docti plerique, recepto & pertrito uſu, vel abuſu potius & peruerſa cõſuetudine, ita abſurdè proferunt, ut non ſolùm nomen amiſerint, ſed etiam veræ & genuinæ pronuntiationis nihil planè referant, atque adeo alium prorſus iam ſonum induerint: quemadmodum ordine alphabetico ſuo loco infrà declarabimus.

In quarũ literarum pronuntiatione peccetur.

Α, α. CAPUT XIII.

ΑΛΦΑ, Alpha, ex Hebræo nomine Aleph, deinde alepha, & per ſyncopen alpha, nomen habet. Unum eſt ex illis elementis quæ nomẽ ſuum apud omnes Græcas dialectos immutatum retinuerunt, cùm nonnulla ex ceteris immutaverint. Sono reſpondet a Latino: in id enim vertitur: debétque in imo gutture pronuntiari clarè, & ore prorſus hiante, ἀγρὸς, ager: nos Belgæ qui Teutonica lingua utimur, dicimus *acker*, quemadmodum & Germani. ἀργὸς quaſi ἀεργὸς, otioſus, iners, ignavus. Hinc Belgicè *arg, arger*: id eſt, nequam, nequior. eſt enim otium & ignauia omnium malorum cauſſa. ἄγω, ago: ἄϐαξ, ἄϐακος, abacus: μοῦσα, muſa.

Ita

Ita & Græci a Latinum vertentes in α mutant, Cæsar, καῖσαρ· Hadrianus, Ἀδριανὸς, reiecta adſpiratione: Maximus, Μάξιμος. Hęc littera ſono cornicis exprimitur, ut eò Virgilius reſpexiſſe videatur, cū ait:

Tum cornix plena pluviam vocat improba voce:
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.

Hæc enim eſt illa plenitudo vocis, qua Dionyſius ait α eſſe εὐφωνώτατον. Ab huius litteræ figura aliquoties conjuncta, pentagonum appellarunt pentalpha, quaſi quintuplum alpha. *Pentalpha.*

Quoniam autem prima litterarum eſt, ideo alpha ſignificat primum, ſive caput, & initium. in Apocal. Ego ſum α & ω, id eſt, principium & finis, primus & ultimus. & apud Martialem, alpha penulatorum, id eſt, primum locum tenens inter penulatos.

B, β, b. CAP. XIIII.

B NOTA eſt ſecundæ apud Græcos & Latinos pariter litteræ, quam illi Βῆτα bêta appellant, hi be nominant: utrique procul dubio ex Hebraico Beth. Ea Delphos pro π uti, dicentes βατεῖν & βικρὸν pro πατεῖν & πικρόν· Macedones autem pro φ, dicentes Βίλιππον, Βερονίκην & βαλακρὸν, pro Φίλιππον, Φερονίκην, & φαλακρὸν, teſtatur Plutarchus in Hellenicis quæſtionibus. Vulgo laxius quàm b Latinum profertur, ita ut v conſonantem referat: idque ineptè & contra uſum venerandæ antiquitatis. Nunc enim βίος pronuntiant *vios:* quo vitio perpetuò laborat in Hiſpania Burgenſis diœceſis, enuntians *veſtia, vene,* pro *beſtia, bene:* quin eadem adhuc vitium geminat,

quum

quum præpoſterè profert *bita, bacca:* pro *vita, vacca:* & *vonum binum*, pro *bonum vinum*. Quòd verò nullo modo β ſit vita vocanda, aut proferenda ut v conſonans, quæ apud Latinos εἰς τοῦ δίγαμμα Æolici locum ſucceſſit, illud argumento eſt, quòd ex tot veteribus Grāmaticis aut ſcriptoribus nemo ejus rei facit mentionem. Sed quòd bêta appellari debeat, & ſonanda ſit ut prior ſyllaba Gallicæ dictionis *beſte* ſeu *bête*, quæ beſtiā ſignificat, (s enim apud Gallos illic non exauditur) indicat ipſa dictio *alphabêtum*, quam nemo *alphavitum* ſonat, quoniam ad imitationem ſoni duarum primarum litterarum effigiata ſit. Juvenalis: *Hoc diſcunt omnes ante alpha & beta puelli.* Hinc factum, ut ſi quando Græci Latinis dictionibus vel Hebræis quæ per b litteram ſcribuntur, velint uti, eas ſcribant per β, ut paſſim videre eſt apud Plutarchum, Dionem, & alios hiſtoricos. Exemplorum loco ſint hæc: Brutus, Βρούτος· Barcino vrbs Tarraconenſis, Ptolemæo Βαρκίνων · Strabo, Στράβων· Tiberius, Τιβέριος· Benedictus, Βενέδικτος· Budæus, Βουδαῖος· Frobenius, Φροβένιος. Theophilus Anteceſſor Inſtitutionib. de jure natur. gent. & ciuili, ϑ. plebiſcitum, ait: τῇ δὲ τοῦ πλέβις ὀνομασίᾳ, & ϑ. Prætorum, δεδώκασι δὲ κατεξαίρετον τῷ νομοθετεῖν πραίτωρι τῷ οὐρβάνῳ, καὶ τῷ πραίτωρι τῶν περεγρίνων. Vides Latinas voces *plebis* & *urbano* per β Græcè ſcriptas. Idem paſſim *abſtinere*, ἀβστινατεύειν· *tribunum*, τριβοῦνον vocat. Sic Varinus Latinam vocem *Abies* ſcribit ἄβιες. Idem accidit in vocibus Hebræis: Saba, Σαβά· Balaam, Βαλαάμ· Baal, Βαάλ· Abraham, Ἀβραάμ· Baltaſar, Βάλτασαρ. Quod aliquanto clarius eſt ex verbis divi Pauli, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ· in quo clama-

clamamus Abba pater. Abba Ἀββᾶ Hebraicis, immo Syris, quemadmodum indicat Hieronymus, sonat patrem, dictio ex duabus primis litteris composita, aleph & beth. Sed vocem Hebræam reliquit D. Paulus, quo significaret peculiare quiddam esse in ipso vocabulo, quod & patres lubenter audiunt, & pueri statim sonare discunt. Audimus enim ab infantulis hanc vocem abba vel baba, non afva nec vava. σάββατον sabbatum, non safvatum: κράββατος crabbatus vel grabatus, id est, lectus. Hinc Belgicè *crebbe* præsepe. Itē Ἰακὼβ, Ἀμιναδὰβ, nemo pronuntiabit, ut opinor, Jacof, Aminadaf, nec βδέλλιον fdellion: alioqui etiā ex β faceret f sive Ϝ digamma Æolicum, quod nemo Grammaticorum vel scriptorum veterum tradit.

Eodem planè modo in vocibus, quas usurpatione sui juris fecerunt Latini, ea quę Græcis per β scribūtur, efferunt per b: qualia sunt βοῶ, boo: βοῦς, bos, Gallice *beuf*: βάρβαρος, barbarus: βαπτίζω, baptizo: Ἀμβρόσιος, Ambrosius: βαλανεῖον, balneum: βαβαὶ adverbium, pro quo Romani interjectione admirantis papæ utuntur. Plautus in Pseudolo Græcū retinuit:

Babæ, nunc demum mihi animus in tuto est loco.

Brachiū Latinè, Græcè βραχίων dicitur, à βραχὺ, id est, breve, teste Festo. βραχεῖα μάχαιρα, id est, brevis gladius, Gallicè *braquemar*. Exstat numisma Julij Cęsaris quod in altera parte habet hāc inscriptionē, ΙΛΙΩΝ ΒΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Itē duo numismata Antonini Pij, quorū alterum habet, ΕΦΕΣΙΩΝ ΒΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, alterum ΕΦΕΣΙΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Id est, Ephesiorum novo hominū cœtu secūdò frequentatorum: vel, deductis novis colonis

bis frequentatorum. κόρ☉ enim inter cetera, hominum cœtum ſive multitudinē ſignificat. In quibus vides ob vicinitatē Romanos indifferenter uſos dictione Latina BIS, & Gręca δὶς idem ſignificātē. Ubi ſi quis legat VIS, nihili verbum erit. Porrò, ut hoc obiter admoneam, D. Lucas in actis Apoſtol. voce νεωκόρ☉ paullò alia ſignificatione uti videtur, dum ait: ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπ☉ ὃς οὐ γινώσκει τὴ Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆ μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ Διοπετοῦς; hoc eſt, Viri Epheſij, quis eſt hominum qui neſciat Epheſiorū ciuitatē ædituam eſſe magnæ deę Dianę, & à Ioue delapſi ſimulacri? Nam, ut aliis placet, vox νεωκόρ☉ cōpoſita eſt ex νεὼς, quod Atticè ſonat tēplū, & κορῶ purgo ſive verro, auctoribus Heſychio, Etymologico, & Suida: unde acuitur penultima νεωκόρ☉. Solent autē qui impenſius dediti ſunt alicui divæ, arā illius varijs ornamētorū generib. cohoneſtare, quēadmodū facit apud Apuleiū Pſyche.

Sed ut unde abijt redeat oratio, videamus num in externis etiā linguis id quod volumus, poſſimus evincere. βούτυρον butyrū, Belgæ *boter*, Galli *beure*, ſive *bure*, per ſyncopen medię ſyllabę. βρῶτος cibus. panē Belgæ vocant *broot*: in qua dictione etiam ω μέγα, hoc eſt, duplex o, optimè exprimunt: Angli *brêt*, per η. βρώσκειν Belgicè *braſſen*, id eſt comeſſe ſiue manducare. βόσκειν paſcere. Hinc βοσκὴ pabulū, paſcuum: Germani & Belgę *boſch* ſyluam, quā Galli dicūt *bois*.

βάλλειν mittere : Belgæ *bal* pilam miſſilem vocant: & quoniā quę mittūtur quodāmodo tradūtur, factum eſt ut Galli *baillér*, tradere, pœnè ad verbum dixerint, quemadmodū à Budæo notatum eſt. βλασφημεῖν, maledicere, Galli *blaſphemér* dicūt, & detracta

ſyllaba φη *blaſmer* paullum diverſo ſignificatu. Βρόχος vas vinarium, ἀπὸ τοῦ βρέχειν, id eſt, à fundendo, Galli *broc* nominant. *Bones* ſive *bornes* Gallicè, fines, termini, vel limites agrorum: Græcè βουνὸς eſt collis ſive parvus mons. In libro Moſis de mundi origine eodem verbo hæc ipſa res declaratur. Βράζειν & ἐμβράζειν fervere: hoc Galli ad prunas transferunt: *embrazer* enim ad verbũ dicunt. hinc prunas ipſas *brazier* nominant. Hoc modo è παραβολὴ Hiſpani, qui multa incorruptius ſervarunt, dicunt *palabra* per metatheſin, pro *parabla*. Ex quo fit *parlare* & *parler*: non à παραλαλεῖν, quod eſt obloqui, maledicere. Quinetiam loquacem Itali vocant *parabolanum*.

Quid quòd & apud veteres β idẽ ſonuiſſe quod b teſtatur M. Tullius ad Papyrium Pætum lib. ix. epiſt. famil. epiſtola xxij. cujus initium Amo verecundiam? Ubi, ut demonſtret eandem vocem apud alios obſcenam, apud alios eſſe verecundam; nec in verbo turpitudinem eſſe, ſed in ſenſu loquentis; adducit *bini*, quæ dictio Latinis ſit pudica, Græcis obſcena. Ejus hæc ſunt verba: Quum loquimur, inquit, terni, nihil flagitij dicimus: at quum *bini*, obſcenum eſt: Græcis quidem, inquies: nihil eſt ergo obſceni in verbo, quando & ego Græcè ſcio, & tamen tibi dico *bini*, idque tu facis, quaſi ego Græcè non Latinè dixerim. Cicero reſpicit ad verbũ βινεῖν, hoc eſt inire, coïre, Veneri operam dare: cujus imperativum βίνει dicit eodẽ modo proferri, ut dictionem Latinam *bini*, quæ numerum ſignificat. Alioqui ſi βίνει ſonabat tum Græcis quod vulgo ſonat hodie; non erat vox eadem apud utramque gentem, nihilo magis quàm apud Latinos *bini* & *vini*. Ubi tamen

Bini. Βίνει.

obiter

obiter notandum, quòd ι longum Romanis olim sonabat ut diphthongus ει, hoc est, ei: ut infrà in ἰῶτα & ει latius dicemus.

Illud quoque argumento est, β nunc vitiose per v efferri, quòd, quum muta sit, labiis comprimi debuit: & hoc etiam, quòd ipsum β collocatur medium inter π tenue & φ adspiratum; V verò consonans labiis vallo dentiū diductis efflatur, debétque omnino inter adspiratas numerari. Deinde τοῦ δίγαμμα sonum, ac proinde litteram qua is sonus exprimitur, solos Æoles usurpasse, nemo est opinor qui nesciat. Itaque omnium optimè sonum τοῦ β declarat βῆ ovium balatus, quas *bee* sive *bê* sonare sentimus, non *vi*, ut luce clarius testatur in Homerum Eustathius. β, inquit, μιμητικὸν δὲ τῆς προβάτων φωνῆς. & alio loco: βῆ βῆ φωνῆς προβάτων σημαντικόν. Citátque hunc Cratini versum qui est apud Ælium Dionysium, βῆ ovium vox.

Ὁ δ' ἠλίθιος ὥσπερ πρόβατον βῆ βῆ λέγων βαδίζει.

Quod ita proferendum est,

Hod' élithios hoosper probaton bee bee legoon badizei.

Hoc est,

Hic fatuus tanquam ovis bee bee sonans badizat, id est, incedit, vadit: juxta illud Plauti in Asinar. Demam hercle jam de hordeo tollutim, ni badizat. Badizo.

Iohan. Pierius Valerianus lib. XLVII. hieroglyphicῶν, cap. de litteris septem, Fortè β, inquit, per pictam pecudem figurari possit, aut membrum statímque ejus aliquem qui ovem saperet, quòd proprium est illi litteram ejusmodi articulatò proferre sono. Atque ita nonnulli η tertiæ apud Græcos vocalis sonum per e gravem pronuntiant, quod La-

" tini receperunt, Penelope, Anchises, Aristoteles,
" naturæ quidem in ove sonum imitati. Hæc Pierius.

Neque verò rejicienda omnino sunt inarticulatarũ vocum quæ naturales animalium sunt, exempla, quoniam eæ semper & ubique sunt eædem, cõstantes, sui similes, nec μερόπων ἀνθρώπων more, id est, hominum quibus lingua est in omnem partem volubilis, in horas mutantur. Hinc hæ voces μιμητικαὶ, βλήχειν, βληχᾶσθαι, *balare*, & Belgicè *bleeten*, oviũ propriæ. Sic βόμβος, bombus, sonus tubarum raucus, nec valde acutus. est etiam sonus apum. Hinc bombizatio, Festo auctore, à sonitu apum dicta, sicut mugitus à bobus, & hinnitus ab equis.

Sed quid multis? Ipsius litteræ B figura, quæ Græcis & Latinis eadem est, satis indicat eam apud utrosque eandẽ habere vim, potestatem, & sonum.

Ex quibus omnibus liquidò constat, β nõn vita, sed bêta appellandum, neque ut v consonantẽ, sed planè ut b Latinum proferendum. Alioqui quæ esset ejus convenientia cum π & φ, cujus est media?

v consonans modò per β modò per ου reddita.

Illud tamen observatione dignum est, Græcos scriptores pro v consonante modò β, modò ου usurpasse: ut quum velum βῆλον scribũt: Valerius, Βαλέριος vel Οὐαλέριος: Valens, Οὐάλης: Valere, Zosimus βαλῆρε: Virgilius, Βιργίλιος & Οὐιργίλιος: Nervii, Νέρβιοι, & Νερούιοι: Varro, Βάῤῥων: Quod partim necessitate & inopia linguę alioqui copiosissimæ accidit, (nullã enim Græci habent litterã qua V nostrã consonantem reddant. nam Οὐάλης trium syllabarũ est, quum Valens sit dissyllabũ) partim quòd u vocalis & v consonans unũ nomen & unam habent figurã: quãquam, meo judicio, non sint pro iisdem elemen-

elementis accipiendæ. Ex quo suspicor paullatim irrepsisse errorem ut pro β imperiti cœperint v pronuntiare. Et ut largiamur in hujusmodi fortassis dictionibus quæ Latinè per v consonantem scribuntur, Græcos etiam β sonuisse ut v, (quod tamen non cõstat) non est tamen cur tam exiguus horum numerus tam religiosam in aliis consuetudinẽ impediat, & nos statim repudiato proprio, legitimo & vero sono, nothum hûc, peregrinũ, adscititium, & quasi mutuatum perpetuò retineamus. Quod enim in una aut altera voce propter necessitatẽ conceditur, hoc ad universi generis naturam citra necessitatem accommodate non satis integrum nobis fuerit. Una hirundo non facit ver: nec privilegia singulorum legem possunt facere communem. Neque enim tam exquisitam formam in dicendo & scribendo arbitramur, ut ab universo præcepto nihil deflectat. Quòd si quid à communi regula exceptum sit, id nos quoque exceptum habemus: non tamen universæ litteræ regulam propter privatum quoddam verbum evertimus. Nam quæ communiter traduntur, communia: quæ excipiuntur, excipienda esse arbitror. Itaque ubi aliquid à cõmuni formula discedit, hoc nos in sonando excipiamus: cætera quæ non excepta ab auctoribus sunt, ad universi generis formam pertinere arbitremur.

Γ, γ, g: & ʒ sive F digamma Æolicum.

Caput XV.

VENIAMUS ad Γάμμα, sive, ut Iones appellãt, γέμμα, de quo docti minus laborãt. Sonat ut G Latinum: & ab omnibus ferè rectè pronuntiatur

 ante

ante plerasque consonãtes, ut ὄγδοος, γλῶσσα, ἀγμός, γναθος, ἄγιος: & ante vocales α ο ω, γάμος, γονδος, ἐγώ: sed ante reliquas vocales vulgo vitiosiùs, molliùs, & effeminatiùs profertur. tunc enim novum huic litteræ sonum quendam tribuunt, cum j consonante (ut quidem vulgo profertur) communem: itaque pro γενεαλογία, legunt *Jenealojia*, quum ubique deberet masculum illũ, & per omnia similem seruare sonum, medium inquam inter tenuem & adspiratum, quem perpetuò adhibēt Germani: nec in conjugatione λέγω, λέγεις, λέγει, vel alibi, ullo modo variant, quascunque tandem cõtingat eam præcedere vel subsequi litteras. Nam clarissimè eandem illam pronuntiationem docēt ipsa analogia, ut in γένω & γόνος, γέμω & γόμος. Uni enim litteræ duplicem sonum tribuere non potes, quin Græcos fatearis litterarum inopia laborare, quod ne verisimile quidem esse potest. Eodem igitur sono tam Græcis quàm Latinis hæc littera pronuntiari debet, quæcunque tandem vocalis sequatur, eo scilicet quem integrũ retinuit inter a & o, γράφειν scribere. Inde Belgis & Gallis, qui est ab actis publicis, actuarius, sive scriba, *greffier* dicitur. γράφειν etiã sculpere, Galli *gravér*, *engravér*, Belgæ *graven* dicũt. Porrò *graven* etiam fodere significat: hinc *graf* sepulcrum: *gracht* vel *graft*, fovea, fossa. Hinc etiam insitiones arborum Belgę *greffien*, & Galli *greffes* appellant. γρίπτης instrumẽta nautica adunca, & ancoræ. Hinc Belgæ derivant *gripen*, Galli *gripér*, & nonnulli *grupér*, id est, uncis unguibus rapere.

A γραῦς, id est, anus, Belgæ faciunt *graeu*, hoc est, cinericius, canus, à colore capillorum anilium.

Ab Hebræo nomine *Ghimel* longius gamma recessit: unde digamma Æolicum appellatur, quòd duplicis gāma imaginem referre videatur. de quo plura in φ dicemus. *Digamma Æolicum.*

Δ, δ, d. CAP. XVI.

ΔΈΛΤΑ Delta, à nomine Hebræo daleth sive deleth, unde deleta, & per syncopen delta: nam adspiratio Hebræorum tenuiter sæpe alio idiomate redditur. Sonat ut nostrum d. δέκα, decem: δαμαστὴς, δαμάτωρ, vel δμητὴρ, domitor.

Ab ejus figura astrum δελτωτὸν nuncupatum est, quod est signū in cælo supra arietis caput positum, δελτοειδεῖ, hoc est, triangulari figura, Δ litteræ imaginem referens, à qua etiam nomen habet, duobus æquis lateribus, uno breviori, in unoquoque angulo stellam habens. Aratus in Phænomenis, *Deltôton astrum.*

ἔστι δέ τοι καὶ ἔτ' ἄλλο τετυγμένον ἐγγύθι σῆμα
νειόθεν Ἀνδρομέδης, τὸ δ' ἐπὶ τρισὶν ἐστάθμηται.
δελτωτὸν, πλευρῇσιν ἰσαιομένῃσιν ἐοικὸς
ἀμφοτέρῃς· ἡ δ' οὔτι τόση, μάλα δ' ἐστὶν ἑτοίμη
εὑρέσθαι, περὶ γὰρ πολέων εὐάστερός ἐστι.

Quod ita interpretatur M. Tullius:

Et prope conspicies parvum sub pectore claro
Andromedæ signum, Deltôton dicere Graij
Quod soliti, simili quia forma littera claret.
Huic spatio ductum simili latus exstat utrumque,
At non tertia pars lateris. nam non minor illis,
Sed stellis longè densis præclara relucet.

Et in antiquis Antiochensium numismatibus plerunque spectatur deltoton cum signo Arietis proximo. Delta etiam insula est in Nilo Ægypti fluvio,

" Hirtius lib. III. bell. civil. Locus, inquit, est illa-
" rum ferè regionũ nobilissimus, non longè ab Ale-
" xandria, qui nominatur Delta, quod nomen à simi-
" litudine litteræ cepit. Nam pars quædam fluminis
" Nili derivata inter se duobus itineribus, paullatim
" medium inter se spatium relinquens, diversissimo
" ad litus intervallo à mari adjungitur.

Ε, ε, e breve. CAP. XVII.

ΕΨΙΛΟΝ, id est e exile seu tenue, peculiare nomen non habet. Nam Hebræis nulla est littera quæ huic respondeat, nisi adspirationem eorũ mollem accipias He, quam Græci in vocalem mutauerint, ut Heth in ἦτα. E psilon vna est littera ex iis quatuor quas Plato in Cratylo scribit à Græcis pronuntiari, quum reliquæ non enũtientur, sed tãtum ipsarum nomina, ut Alpha, Beta, & ceteræ omnes litteræ præter ο ω & υ. Ex his autem Platonis verbis liquet, epitheton illud quo psilon vocatur, id est tenue, postea adjectum esse, quum inter ε & ει distingui, & illud quidem inter litteras, hoc verò inter diphthongos numerari cœpisset. Veteres enim initio hanc litteram ει vocabant, sicut ostendit Plutarchus in eo libello quem inscripsit περὶ τοῦ ει ἐν Δελφοῖς, & post eum etiam Eustathius Iliados ε. Item Nigidius apud Gellium lib. XIX. cap. 14. meritò quidem in eo Græcos reprehendens. Ε ψιλὸν igitur sic dictum quòd raptim pronuntietur, ut η e longum tardius. Quod quoniam è sola loquendi consuetudine demonstrari potest, è linguarum usu docere possum. In quibus multa sunt vocabula quæ uno pronuntiandæ hujus litteræ discrimine dissimilem

habent

habent significationem. Itaque in his vocabulis Etruscis E exauditur: *capěllo, věglio*: capillus, vigilo. In his η: *capēllo, vēglio*: pileus, senex. In his Gallicis auditur E, *ferir, tué*: ferire, occisus: quod est e masculinum. In his η: *faire* sive *fère*, facere; *il tue*, occîdit: quod est e fœmininum Gallicum.

Pierius dicit η gravi esse sono, ac tum demũ exaudiri, quum spiritus aliquãto inferius contrahi videtur, & suppresso quodammodo sono enũtiatur: ε ψιλὸν verò acutũ habere sonum, quum ad aperta usque labra porrigitur, & vocaliore sono se prodit. ‹‹

Ε ψιλὸν valet e breve: Μενέλαος, Menelāus: μελετῶ, meditor: ex cognatione λ & δ, si Servio credimus. ἐσθίειν Germanicè *essen*, Belg. *eten*. Ab ἕλκειν trahere, Belgæ deducunt *elcene*, instrumentum acuminatum quo cerdones calceos inter consuendum perforant.

Invenitur tamen redditum à Græcis pro i Latino brevi: Britanni, Βρεττανοί: Domitianus, Δομετιανός: Capitolium, καπετώλιον. Cavendum autem in primis ne η litteram vel αι diphthongum pronuntiemus ut ε: neque incidamus in vitium orationis effeminatæ, quod vocant Grammatici πλατειασμόν: ut inferius in η & αι ostendemus.

Ζ, ζ, z. Cap. XVIII.

ZHTA, zeta, non zita; id autem opponimus Tsade Hebræorũ, non Zain. Neq; enim pronuntiari debet sicut hodie à Gallis s littera effertur quum est inter duas vocales media, neque etiam ut duplex ss, sed ut ds, qui sonus est suavissimus, & à Latinis nunquam satis rectè exprimi potuit. Plato in

in Cratylo dicit eam esse πνδματώδη. Qui crassè docent, monstrant ζ propemodum sonare quod Flandris ts, quod illi facillimè sonant, quum duabus syllabis dicunt *tsamen*, id est simul, & Germani *bezalen*, soluere, qui sonus lenis est, apúmque susurro persimilis. Quod etiam subindicare videtur Q. Papirius Grammaticus. In his, inquit, syllabis sonus z litteræ immistus inveniri tantùm potest, quæ cōstant t & i, & eas sequitur vocalis quælibet, ut Tatius, otia, justitia, & similia. Quinctilianus lib. xij. jucundissimas esse testatur apud Græcos ζ & υ: Quibus, inquit, nullæ apud eos dulcius spirant. & subdit, Quas mutuari solemus quoties illorum nominibus utimur. Quod quum contingit, nescio quo modo hilarior protinus renidet oratio, ut in zephyris zopyrisque: quæ si nostris litteris scribantur, surdum quiddam & barbarum efficient, & velut in locum earum succedent tristes & horridæ, quibus Græcia caret. Hæc Quinctilianus. Cōtra Martianus Capella refert Appiū Claudium idcirco hanc litteram reformidasse, quòd, dum exprimitur, morientis dētes imitetur: hinc factum ut quidam non omnino malè eam cum stridore quodam pronuntiandam censeant. Ceterùm quod omnes asserunt Græci Grammatici, nimirum ζ, non ds (ut diximus) sed sd valere, hoc mihi quidem probari non potest. Nam primùm omnium debet inter tres duplices eadem esse analogia. Ceteræ autem non valent σπ, & σκ, sed πσ & κσ. Deinde ubi illa esset hujus litteræ suavitas, qua Fabius testatur nullam dulcius spirare? Præterea quum hoc iidem Grammatici observent, quoties nimi-

rum duę cōſonantes in themate reperiuntur, priorem eſſe characteriſticam, quę (quoad ejus fieri poteſt) in præterito medio & aoriſto ſecundo ſervetur: certè aoriſtus ſecundus ἔφραδον, oſtēdit thema φράζω ſic pronuntiandum eſſe, ut φράσδω, non φράσδω audiatur. Poſtremo quum omnes tradant valere σδ, nemo tamen ita pronuntiat: ſed Galli quidem ut σ infractum ſonant, & Belgæ, dum dicunt *Zoucken*, quærere, quod Græci ζητεῖν: *Zoomen*, circundare, circumſuere, à ζωννύειν: *Zien*, feruere, bullire, quod Græci ζέειν: Inde *Zee*, mare, ab æſtu, & ζεὺς, ἡ ζέουσα οὐσία κατὰ τοὺς στωϊκοὺς, inquit Athenagoras, id eſt, Jupiter, ex ſententia Stoïcorum, nomen apud Græcos à feruore tulit, ut nihil aliud ſit quàm fervidiſſima natura.

Germani verò & Itali vel inviti veram pronuntiationem retinuerunt. Decepti autem videntur (quod eorum pace dixerim) Græci Grāmatici Dorica dialecto, ut ζ dicerent σδ valere: dicunt enim Dores συρίσδω, pro συρίζω: σδυγὸν, pro ζυγόν: σδωὴ, pro ζωή: & ſimilia. Sed hoc fit per litterarum metatheſin, quam imitati ſunt Latini, quū βάζω pronuntiarent βάσδω, vnde ſuum vado deduxerunt, & ab ὄζω odor, & pro Μεζέντιος Medentius aliquando ſcribebant, vt teſtatur Priſcianus. Cæterùm quod apud Dionyſium quoque in libro περὶ συνθέσεως ὀνομάτων legitur ζ valere σδ, eum ſanè locum non dubito affirmare ab iis eſſe corruptum, qui ex aliorum Grammaticorum opinione reſtituendum putarunt. Id enim apparet ex eo quod paullò pòſt, quum inter ſe tres duplices litteras comparat, ſuaviſſimum eſſe dicit ζ, quia reliquæ duæ, nempe ξ

Dionyſij Halicarnaſſenſis locus.

per κ, ψ verò per π sibilum efficiát, quæ ambæ sunt tenues: ζ verò sensim & leniter spiritu adspiretur. Ex quibus verbis quis illud non videat, duplicium litterarum naturā ex sibilo æstimari? quod fieri non potest in ζ, si ut σδ pronunties. nam ita futurum esset ut nō σ, sed δ potissimùm audiretur, & à σ præcedente minimè leniretur ad suavissimum illum sibilum exprimendum.

Romani, qui peregrinam ζ inter suas adsciuerūt, eam aliquando duplici ss reddunt: πατρίζω, patrisso; πιτίζω, pitisso: μάζα, massa: Μεζέντιος, Messentius.

Η, η, ee, sive ē longum.

Cap. XIX.

HTA, Eeta ab Heth densissima Hebræorū consonante nomen traxit, fuitque olim nota adspirationis, ut declarat Athenæus libro nono, his verbis, Οἴμαι δὲ καὶ διὰ τοῦ η στοιχείου τυπώσασθαι τοὺς παλαιοὺς τὴν δασεῖαν. διόπερ καὶ Ῥωμαῖοι πρὸ πάντων τῶν δασυνομένων ὀνομάτων τὸ η προσγράφουσι. id est, Veteres arbitror H elemento adspirationē formasse. quamobrem etiam Romani omnibus adspiratis nominibus η præscribunt. Hactenus Athenæus. Ideoque in notis numerorum antiquitus apud Græcos H, ἑκατὸν, id est centum, designabat, quòd prima esset ejus vocis littera, quam tum sic scribebant HEKATON. Quia verò Græci hanc adspirationem non suprà ponebant, sed ipsi lineæ inserebant, hinc ortus est magnus error. Quo factum est ut cœperint eam suprà ponere, ac tandem illam dissecuerint, hoc pacto, ⊢ ⊣, ita ut anterior pars significaret

Adspiratio.

spiritum

ſpiritum aſperum, poſterior lenem, quibus adhuc utimur in litteris grandiuſculis. In antiquiſſimis Heracleenſium numiſmatis quę ſunt penes MARCUM Laurinum, legimus ⱵΗΡΑΚΛΕΩΝ & ⱵΗΡΑΚΛΗΤΩΝ, præpoſito in ipſo contextu ſpiritu aſpero. In Selinontiorum autem nummis ⱵΥΨΑΣ, hoc eſt Hypſę fluminis, cujus facit mentionem Plinius, inſcriptio habetur, integrè præfixa antiquiſsima illa adſpirationis nota, qua Latini etiamnum utuntur. Eam autem notam poſtea pro ε longa Græcia uſurpavit, ut diſertè teſtatur Plato in Cratylo his verbis, οὐ γὰρ η ἐχρώμεθα, ἀλλὰ ε τὸ παλαιόν. id eſt, η enim non uſurpabamus olim, ſed ε. Quod etiam liquidò conſtat ex inſcriptione illa Delphica quam producit Plinius, quæ ſ..rè eſt Latinis characteribus ſcripta: ΝΑΥϹΙΚΡΑΤΕΣ. ΤΙϹΑΜΕΝΟΥ. ΑΘΕΝΑΙΟϹ. ΚΟΡΑΙ. ΚΑΙ. ΑΘΕΝΑΙ. ΑΝΕΘΕΚΕΝ. Et ex quibuſdã nummis antiquis qui habent inſcriptionem ΑΘΕΝΑΙΩΝ, pro ΑΘΗΝΑΙΩΝ. Idipſum Auſonius poëta de litteris Græcis & Latinis, hiſce verſibus confirmat:

Ἦτα quod AEolidûm, quódque E valet hoc Latiare E:
Præſto quod E Latium ſemper breve Dorica vox E.

Alioqui nullum erit E longum apud Græcos, ſed breve tantùm, quod fieri non poteſt: aut certè ε anceps erit, quemadmodum fuit antequam η inventum eſſet. Quod & vox oviũ βῆ, de qua in βῆτα diximus, indicat, & Varro II de re ruſt. ſatis apertè quod ad hanc rem pertinet, explicavit his verbis, ubi de capris & ovibus loquitur: Ea enim ſua voce « Gręci appellarũt μῆλα, neç multo ſecus noſtri ab ea- μῆλα.
dem

bêla. „ dem voce, ſed ab alia littera *bêla* vocarũt, non enim „ *mee*, ſed *bee* ſonare videntur oves vocem efferentes, „ à quo pòſt balare dicunt, una littera extrita, ut fit „ in multis. Hæc Varro. At quis oves *vi vi* vel capras *mi mi* ſonare credat, ut nunc corruptè βη & μη pronuntiant; & non potius *bee* vel *mee*, ut etiam balant pro belant Doricum ſit, ſicut pro μήτηρ mater? Idẽ demonſtrant dictiones μηκάδες, id eſt capræ, & μηκᾶν, id eſt caprarum more balare. μηκᾶσθαι γὰρ διὰ τοῦ η ἐπὶ τῶν αἰγῶν λέγεται, μυκᾶσθαι δὲ ἐπὶ τῶν βοῶν διὰ τοῦ υ.

H igitur nullo modo exiliter pronuntiandum ut ἰῶτα, quicum nihil cõmune habet, ſed e obliquo, vaſtóque quodã ſono, medio inter α & ε: rictu minus diducto quàm α, hiantiore tamen ac minus in ima depreſſo ſono, quàm ε. Hinc fit ut Græci Δημοσθένεα, τείχεα, in Δημοσθένη, τείχη contraxerint, & ubicunque pœnè εα incidit, in η contrahunt.

Quæcunque etiam Angli per *ea* ſcribunt, ſonum τοῦ η habent. Sic *bread* βρηδ, *meat* μητ, *great* γρητ, *heat* ἡτ. Quæ omnia, quum nihil niſi longũ e habeant, defectu propriæ litteræ per *ea* ſcribuntur. Iſtud η eſt Francis illud e, quod pronuntiant cùm dicunt *me' biens*, *te' biens*, *ſe' biens*. Hîc enim *me'*, *te'*, *ſe'* valde diſtinctum habent ἦτα.

Sonus etiam τοῦ ἦτα optimè auditur in priore ſyllaba Gallicæ dictionis *eſtre* ἦτρε, quod eſſe ſignificat: quoniã omnia ferè quæ Galli per *ai* vel per *eſt* ſcribunt, ſonum η habent. Sic *beſte* ſeu *bête* βῆτε, beſtia: *honeſte* ὀνῆτε, honeſtus: *preſtér* πρητέρ, mutuare: *feneſtre* φενῆτρε feneſtra: ſ enim apud illos non auditur. Item *faire* φῆρε, facere: *pais* πῆς, pax: *mais* μῆς, ſed: *maiſon* μηζόν, domus. Cognationẽ arguit primùm,

quòd

quòd themate verborum incipiente ab α vel ε, augmentum fit in omnibus præteritis hac ſerie, ut α & ε ob vicinitatem in η mutentur, ut ἀκούω ἤκουον, ἐρείδω ἤρειδον: ſicut ο in ω, ut ὀρύττω ὤρυττον: quod augmentum idcirco tēporale vocatur, quia ferè brevis trāſit in longam. Item Ionicè & Doricè α longū frequenter vertitur in η, vt Ἀρχίης pro Ἀρχίας, πρίηπος pro πρίαπος, ἰητρὸς pro ἰατρός. Contrà τὰν pro τὴν, γᾶν pro γῆν, φάμα pro φήμη: quod quidem φήμη (præſertim quod ad priorem ſyllabam attinet) eodem planè modo ſonat ut Gallis fœmina, quam vocant *fême*. μήτηρ τῆ κοινοβίῳ Zelandis eodem ſono & ſignificatu effertur *de meeter*, quam Flandri Dorico more dicimus *de mater*, hoc eſt, μάτηρ. Ita etiam Gallis ſonat prior ſyllaba in *maiſtre*, quod magiſtrum ſignificat. μήνη Zelandis *meene*, hoc eſt, luna, Flandris *mane*, δωρικῶς μάνα. μὴν Zelandis *meend* menſis; Flandris *maand*, Doricè μάν. χὴν Flandricè *gheend*, Doricè χὰν *gans*. θρηνεῖν Zelandi *treenen*, Flandri Doricè *tranen* dicimus. Caſeus nobis *kaas*, Zelandis & Brabantis *kees*. Hinc in eccleſiaſticis cantionibus bis peccatur in unica dictione, dum παράκλητος efferunt paraclitus per i, idque breve, quum dicendum ſit paraclêtus, e longo. Sic cùm pro *Eleeſon* dicunt *Eleiſon*. Nunquam enim η in ι tranſit.

Græci etiam qui res Romanas tractaverunt, ubi Latinis eſt e longū, conſtantiſſimè η ſcribunt. Pompeius Πομπήϊος, Felix φῆλιξ, Cornelius Κορνήλιος, Aurelius Αὐρήλιος, Aënobarbus ſiue Ahenobarbus Dioni eſt Ἀηνόβαρβος. Legatum iuriſconſulti Græci ληγᾶτον: quod quàm abſurdè *ligaton* proferretur, quis non videt? Caius iuriſc. de verb. ſignif. Telum, „ inquit, *Telum.*

« inquit, volgo quidem id appellatur, quod ab arcu
« mittitur: ſed nunc omne ſignificatur quod mitti-
« tur manu. Ita ſequitur ut & lapis & lignum & fer-
« rum hoc nomine contineatur: dictumque ab eo
« quòd in longinquum mittitur, Græca voce figura-
« tum ἀπὸ τοῦ τηλοῦ, id eſt, ab eo quod eſt longè. quam
etiã etymologiam Juſtinianus in ſuas Inſtitutiones
retulit. Zoſimus Græcus hiſtoriarum auctor libro
primo, ut oſtendat prænomen Manius in gentem
Valeriam profectũ eſſe à quodam Valerio qui pri-
mus ſacra diis Manibus fecit, ait in hæc verba: τοῦτον
τὸν βωμὸν ὁ Οὐαλέσιος εὑρών, καὶ τὴν θυσίαν, καὶ τὰς παννυχί-
δας ἐπιτελέσας, ἐκλήθη Μάνιος Οὐαλέσιος Ταραντῖνος.
τούς τε γὰρ χθονίους θεοὺς μάνης καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαί-
Manes. νειν βαλῆρε. Vides ut μάνης ſonet *manes*, non *manis*:
βαλῆρε *valere*, non *valire*. Quòd verò βαλῆρε per β
ſcripſerit, nihil mirum, quum Græci careant litte-
ra quæ v conſonanti reſpõdeat: ut in β oſtendimus.
Recentiores quoque Robertêtum ſcribũt Ῥοβέρτη-
τον, Murêtum Μούρητον.

Quid vetat huc etiam accerſere dictiones He-
braïcas? ex quibus planũ fit Eta non Ita vocandam
eſſe hãc vocalem. ut Pſal. CXXXV. τὸν Σηὼν βασιλέα
τῶν Ἀμορραίων. quod verſum eſt, Seon regem Amor-
rhęorum. Aliud enim eſt à dictione Σιὼν, ut Pſal. L.
Ἀγάθυνον κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, Benefac Do-
mine in bona voluntate tua Sion. Item ἀλληλούϊα,
allelluia: ΙΗΣΟΥΣ, IESVS, nõ Iiſus. ἠλὶ, ἠλὶ, λαμὰ
σαβαχθανὶ, Heli, Heli lama ſabachthani. Heli verò
ſonuiſſe per e longum, non *Hili*, indicant voces
cruci adſtantium. dicebãt enim, Heliam vocat iſte.
Omnes itaque Hebrçæ voces quæ per e longum

apud

apud ipsos Hebræos scribuntur, saluæ & integræ Græcis litteris conservatæ sunt: cujusmodi sunt ἀμὴν, Ἐμμανουὴλ, Ἰωσὴφ, Ἰσραὴλ, Γαβριήλ. Quòd si quis *amin, Emmanuil, Iosiph, Israil, Gabriil* pronunciet, nihil minus quàm Hebraïcè loquetur. Et Beth secundum elementum Hebræorum sæpe in Threnis Ieremiæ βὴθ, Græcè scribitur. quòd si *Vith* vel *Bith* te audierit Hebræus pronuntiantem, risu corruet. *Beth* itaque sonandum est: unde ipsi Græci suum habent *Beta*: quo nomine à Martiale lib. v. dicitur,

Dicas licebit Beta me togatorum.

De η etiam Plutarchus in libro de ει docet, ut antiqui pro eo usi sint vocali ε, utque ad longitudinem valuerit. Eadem Dionysius Halicarnassensis in Rhetorica. His denique accedit Gazæ illius doctissimi auctoritas, qui lib. I I I. τῆς εἰς τέσσαρα sic scribit, de Temporum notis loquens: ἦν μὲν οὖν πάλαι ἴσως οὐ μόνον τὸ ε καὶ ο τόπος τοῖς τοιούτοις σημείοις, ἀλλὰ καὶ τὸ α καὶ ι καὶ υ. νῦν δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ ε καὶ ο περιττά. τὸ γὰρ η καὶ ω μεταλαμβάνοντες γράφομεν. id est, Erat igitur olim fortassis istis signis locus non solùm in ε & ο, sed etiam in α & ι & υ. Nunc verò in ε quidem & ο redundant, quia η & ω assumtis utimur in scribendo. Sed quid istos cõmemoro? vel unũ antiquum ex omnium ætatũ memoria mihi oppone, qui si de his rebus tractet, non in hanc sententiam dicat, aut qui istum tam attenuatum ι litteræ sonum in η probet. An non Plutarchus tum in Vitis, tum in Problematis, tum in omnibus libris hoc in universum servat, ut e longum in η transferat? & contrà Latini hoc η in e longum transtulere, nisi fortè Doricè

sive

ſive Siculè (id quod in Latina lingua ex magnæ Græciæ, quæ Dorica dialecto utebatur, vicinitate, eſt uſitatum) illud η in α commutetur. Neque ſolus Plutarchus hoc facit, quanquam in ejus libris id ſit frequentiſſimum, quia plurima conſcripſit, ſed omnes quicunque de una lingua in aliam quidquam transferunt, hanc ſibi formam transferendi perpetuò proponunt: ut ſuprà fuſius à nobis dictum eſt.

Franciſcus Vergara doctiſſimus Grammaticus « de vi & prolatione litterarum ſic ſcribit: η perinde « nunc profertur ac ſi eſſet ι longum, quum ſit ε lon- « gum. Ex H per virgulam tranſverſam interſecta duę « propemodum E E fiunt, ſic, ⊦⊣, quas geminas con- « tinere dicitur H tam figura quàm etiam tempore, « nimirum ſemper longa, duas ſemper breves. Atque « ita transfertur à Latinis per e longum, ut Δημοσθένης « Demoſthenes, κρατὴρ crater. E quoque Hebræum « Gręcè redditur per η, ſicut Latinè per e, Ἠλίας, Ἰησοῦς, « Ἠσαῦ, Helias, Jeſus, Eſau. Poëtæ quoque ſæpe me- « tri neceſſitate ε mutant in η, τιθέμενος τιθήμενος: ἰλ. « κ. σπέεσι, σπήεσσιν: ὀδ. ι. ἔην ἤην, eram: Μακέδονες Μακή- « δονες: Callimachus ἀετὸς ἀητὸς, & Aratus αἰητὸς: θεῶ- « μαι Ionicè θηεῦμαι, ἐθεῶντο θηεῦντο, ἐθεάσαντο θηήσαντο. « In derivatione & cōpoſitione multa vertunt ε in η, « ἐλῶ agito, τροχήλατος rota agitatus: χαλκήλατος æ- « neus, & poëticè χαλκέλατος: ἐλεύθω προσήλυτος, ἐρατὸς πολυήρατος. Ex quibus omnibus apparet, perperam eos facere qui η cum iota confundunt, ſicut hodie ſolent homines alioquin valde eruditi, à quibus ego magnopere cōtendo, ut rationem tandem auctoritate veterum confirmatam diſcant depravatæ conſuetudini anteponere.

Θ, ϑ, th. CAP. XX.

ΘΗΤΑ ab Hebræo nomine Teth, ideoque vocatur theta, non ut nûc thita, quia in priore syllaba est η sive e longum, quemadmodû etiam ab omnibus veteribus vocantur *bêta, zêta, êta, thêta.* Sed idem tamen valet quod Hebræorum Tau sine daghes, id est th: ita ut referat anseris strepitum, ut ϑεὸς theos, addito aëre sive flatu. Ad quem modum etiam efferri oportuit th à Latinis, non exiliter quasi t solum, ut nunc vulgus profert. Ideoque studiosi observare debent ne ϑ cum tenui τ confundant. Hanc feliciter exprimût Angli in initio, quum sua lingua dicunt furem *thief*: in fine quum fabrû ferrarium *smyth*. Item Germani qui ϑὴρ vocant *thier*, id est, feram, (inde fortè Belgicum *tieren*, hoc est, ferarum more clamare) ϑυγατὴρ *thochter*, filiã, Æolicè ϑουγατὴρ, Prisciano teste. In judiciis hac nota Θ utebantur Græci. Cùm enim morti adjudicabant reum, calculo suo inscribebant Θ, indicantes eum esse ϑανατωτέον. Unde Persius satyra quarta,

Et potis es nigrum vitio præfigere thêta.

Et Martialis lib. VII.

Nosti mortiferum quæstoris Castrice signum?
Est operæprecium discere thêta novum.

Hęc littera quasi balbutientium more pronuntianda est: quod optimè in sua lingua faciunt Pœni.

I, ι, i. CAP. XXI.

ΙΩΤΑ, Iöta trissyllabum ab Hebræo Iod, t pro d usurpato, respondet i vocali Latinæ. Ἰϐηρία Iberia. Ἰδίωμα idiôma. Scipio Σκιπίων. Cæcilius hanc litteram vocat pumilionem, quòd omniû & figura

& sono tenuissima sit & minima: est siquidem μονό-γραμμος. Plato indicat accõmodam esse ad exprimendas res subtiles & penetrabiles, quod declarāt, ut ait, ἰέναι, ἵεσθαι, ac similia. Itaque planè aliter sunt proferenda η υ ει οι ῃ, quàm ι: ne inter legendum incidamus in ἰωτακισμὸν & πολυίωτα, quæ orationem faciunt exilem, enervem, pipientem, & confusam. Neque enim χεῖρὸς sonandum ut χρυσὸς: neque κοιὼν ut κυῶν: μηκρὸν longum, ut μικρὸν parvum.

Ἰῶτα in Græcis vocabulis nunquã consonans. Ἰῶτα in Græcis vocabulis semper est vocalis, nũquam consonans: nec unquam præcedit alteram vocalem in eadem syllaba, ut ἰατρὸς, Ἰάσων, ἴαμβος. Unde perperam quidã jambus sonant dissyllabum, quum vox ἀμφίβραχυν reddat. In barbaris autem vel Latinis vocabulis ἰῶτα apud Græcos aliquando est consonans. Ἰουδαῖος tribus syllabis effert Lucianus & Latini omnes: sic Ἰώσηπος, Ἰάκωβος quandoq̃ue trisyllaba sunt, Ἰησοῦς bisyllabum: Ἰουλιανὸς tetrasyllabum in illo epigrammate:

Ἰουλιανὸς βασιλεύς τ᾽ ἀγαθὸς κρατερός τ᾽ αἰχμητής.

Quanquã verò i vocalis & i cõsonans unũ nomen & unam habeant figuram, meo tamen judicio, non sunt prõ iisdem elementis accipiẽdæ: quod ipsum & in Βῆτα de u vocali & v consonante diximus. Ideoq; rectius vocales sic pingi possent, minusculæ i u, majusculæ I U: consonantes verò hoc modo, minusculæ j v, majusculæ J V, & appellandæ *Jod ac Vau* Hebræo more. Tum verò apud Latinos fiunt consonantes, cùm vocalibus præponuntur, easque comprimunt, ut, *jejunium, vivamus.*

Latinorum I longum olim enuntiatum fuisse ut ei, testatur Priscianus, & alij antiqui Grammatici, & nos

nos in diphthōgo ει ex professo tractabimus: quem morem habēt etiam Brabanti, quum *bliuen* manere proferunt *bleiuen*, *rike* diues *reike*.

K, κ, k, c, q. CAP. XXII.

KAΠΠA, Kappa sive Cappa ab Hebræo Cap seu Caph. Quidam ex κάππα κόππα fecerunt: unde putatur esse κοππατίας dictus quidam equus apud Aristophanem Nubibus, ab impresso vel inusto videlicet illi Κόππα. Lucianus talem equum vocat καππαφόρον. Κάππα valet c nostrum, item k seu q. Ab omnibus ferè incorruptè & rectè pronunciatur, scilicet ut k, non solùm ante consonantes, ut κλέπτω, ἀκμὴ, κνίσσα, κρᾶσις, κραιπάλη crapula, χαρακτήρ: sed etiam ante vocales α ο ω: καλὸς, κόμη coma, κώμη vicus, pagus: & in fine dictionis, ἐκ ex. At eadem ante reliquas vocales quibusdā planè aliud sonat. Tum enim vulgus nostratium pœnè nihil discernit inter κ & σ: ut vix aures dijudicent κελλὸς ne dicas, quod obliquum significat, an Σέλλος nomen proprium, unde proverbiale verbum σελλίζειν: & utrum κήπιον pro hortulo, an σήπιον pro parte quadam sepiæ piscis: num Κίμων pro duce Atheniensi, an Σίμων pro apostolo: Κῦρος pro rege, an Σῦρος pro gente: καὶ pro &, an σὲ pro te. Ita apud Latinos in dictione Sicilia, ut nunc quidem vulgo profertur, primæ syllabæ sonum ægrè dignoscas à sono proximæ. Nec dubium quin hæc differentia profecta sit à vulgo, quando nemo veterū id scripto prodidit, qui tamen de rebus aliis minutissimus plurima curiose scripserūt. Imò Priscianus auctor est, k & q, quamvis figura & nomine videan- *C k q eiusdē soni & potestatis.*

videantur aliquam habere differentiam, cum c tamen eandem tam in sono vocum quàm in metro continere potestatem, & k penitus in Latina lingua superuacuum esse. quod ante Priscianū testati sunt etiam Fabius, Terẽtianus, & Fl. Sosipater Carisius. Unde & in antiquissimis marmoribus legimus PEQVNIAM pro *pecuniam*. Hîc autem si idem q & κ sit, manifestè intelligitur κ litteræ sonum ante reliquas vocales non mutari, quia q eundem in sono modum semper habet. Quemadmodum igitur q ante e aut i in Latinis absque u metimur, eodem modo ante easdem κ Græcum in iisdem metiamur. Sonus q constans est, & æquabiliter in dicendo ante omnes litteras obseruatur: obseruetur hoc in κ, & nequaquam ad tantas in contrahendo & sonando ineptias & difficultates dilabemur: eodemque modo κ proferemus in κῆπος ut in Dorico κᾶπος. Quam quidem soni constantiam & ęqualitatem in γ etiam retinendā suprà diximus. Quis enim si perturbatè & corruptè ὁμολογέοντες & ἀρκέοντες pronunciaret, posset ex illis ὁμολογεῦντες & ἀρκοῦντες efficere, & ex κ̀ ἐγὼ κἀγὼ potius quàm σάγω vel τσάγώ. Ex Theone quoq; sophista, ubi de amphiboliis loquitur, τὸ κ quale sit, & quàm ante omnes vocales eandem vim habeat, manifestum est. Quis enim dubitet, si οὐκ ἐν ταύροις, & οὐ κενταύροις, ita germani soni conjunctique sint, ut auribus in dicendo distingui nequeant, non alium τὸ κ ante ε quàm ante α aut ο sonum habere?

Ex linguis autem popularibus, quas constat olim lingua Græca permixtas fuisse, conjicere licet κ ante quaslibet litteras perpetuum suum sonum

tenuisse,

tenuisse, nempe τὸ k. Sic Germani vocant καίσαρ *kaiser*. templum domini *kircke* sive *kirche*, ἀπὸ τῦ κυριακῦ, sicut dominicam *dom*. Nos Belgæ & Angli *kussen* dicimus quod Græci κῦσαι, id est, osculari, per υ ψιλὸν, id est, u tenue, sive u Gallicum. Item jugulo *kelen*, non *celen*: κρητὴρ, Belgicè *kroes*, crater.

A κράζω clamo, ἀὸρ.β. ἔκραγον, *craghe* guttur, quod etiam ἀπὸ τῆς κραυγῆς, id est, à clamore dici potest. κράτος potentia, *cracht*. κραταιὸς potens, *crachtich*.

A κυεῖν parere, cunæ, quasi cynæ, qui sunt lectuli in quibus infantes solét iacêre, vel loca in quibus nascuntur, hinc Belgis *kynd* infans, puer, filius.

A κρύπτειν abscondere, celare, *crupen*, id est, latenter & clam repere, serpere. κακὸς *quaet*, malus. κλάζειν clangere, *clijnken*. κλέπτω clepo, furor. hinc *clippen*, *beclippen*, callidè & furtim aliquem deprehendere. κέρασος *keerse* sive *krieke*. κνίζειν *knizen*, vellicare, mordere, dolore afficere. κίστη Belgicè iisdem litteris, sono & significato *kiste*, id est, cista. κάραβος *crabbe* Germanicè & Belgicè. Certum est igitur κ eodem fuisse sono quacunque littera sequente, & Κικέρων pronuntiandum esse kikeroon. Id quod vel ab ipsis ranis discere licet, quibus hæc littera peculiaris est. Nam audimus illas quotidie modulantes illud suum βρεκεκεκὲξ, κοὰξ, κοάξ. Quas voces non alia littera Aristophanes in Ranis potuit efferre, dũ eam litteris conatur exprimere. Atqui ranæ non mutant cantionem suam tot jam sæculis, & quum illis summa lingua religata sit, postrema quæ fauces spectat, libera, fit ut aliter sonare non possint. Porrò quòd mutarum tam τῦ γ quàm τῦ κ uniusmodi ante omnes vocales prolatio sit, argumento est &

illud, quod etiam hujus ætatis Græci (quibus tantum damus, quantum per antiquos dare licet) perpetuum hunc frequentent in dicendo ſonum.

Veteres quoque Græci quod Latini per q efferunt, per κ reddunt. Quirites Κυΐρίτω, Torquatus Τορκυᾶτος. Et ſine υ, Aquilius Ἀκίλιος. Item cum ο, Quintus Κοΐντος, alij Κυΐντος, numiſmata quædam ΚΟΥΙΝΤΟΣ. Latinè autem in antiquo numo C, Valentis Hoſtiliani Meſſij quinti, qui fuit alter filiorum Imperatoris Decij, vidimus ſcriptũ COVINTVS.

Inveniuntur Græci noſtrum c per γ reddidiſſe: & contrà: Καλβίνιος pro Galbinius: Σίγαμβροι pro Sicambri: Sic Belgæ γόνυ *knye*, id eſt, genu: & Latini guberno pro κυβερνῶ. Græci quoque γναφεὺς & κναφεὺς pro fullone, unde fortè Belgicum *knape*, famulus. Herod. οὔτε τὸ γάμμα τοῦ κάππα διηγωνίζετο πολλάκις ἐν τοῦ κναφείῳ περὶ τῶν γναφάλων.

Λ, λ, l. Cap. XXIII.

ΛΑ'ΜΒΔΑ, Lambda, non Lamfda, ex Hebræo nomine Lamed, & ſyncope interpoſito β, λάμβδα: quæ etiam λάβδα dicta eſt, & Doricè λάρ. littera maximè lubrica, plena dulcedinis & amœnitatis, mira ſuavitate auribus illabitur. Valet l noſtrum. λύκος lupus, λείβω libo, λείριον lilium, λείχειν *leſchér*, Bel. *lecken*. lingere.

Græci aliquando n ſequente l per λ tranſtulerunt: Manlius Μάλλιος ſcribentes. Invenitur tamen & Μάλιος apud Plutarchum. Ab hujus litterę forma λαμβδοειδὴς figura dicta eſt.

M, μ, m.

M, μ, m. CAP. XXIIII.

MY, my, hoc eſt mu per u Gallicum, non mi, longius receſſit ab Hebræo nomine Mem: à Democrito appellatũ fuiſſe traditur Μῶ, eadẽ forma qua Ρῶ. Iones vocant μῶ. Idem valet quod Latinum m. Μάμμη auia. hoc etiam infantuli matrẽ vel nutricem appellant, ſicut patrẽ Tatam. Mart. lib. 1.

Mammas atque Tatas habet Afra, ſed ipſa Tatarum
Dici & mammarum maxima mamma poteſt.

Varro, "Qui cibum ac potionem Buas & Pappas vocant, & patrem Tatam, & matrem Mammam." Hinc μαμμᾶν balbutientium puerorum vox, Ariſtoph. μαμμᾶν δ' ἂν αἰτήσαντι ἧκόν σοι φέρων ἂν ἄρτον. Latinis mamma uber ſignificat.

M moleſta littera eſt in pronuntiãdo, ſi finiat dictionem, prorſuſque obmuteſcens; cujus ſonum fugientes poëtæ Latini, curant eam elidendam in carmine, ſequente vocali. Ideo Græcis nulla dictio in eam terminatur, quod & ait Fabius, à quo etiam mugiẽs vocatur, quia mugitum edere videtur. Vocula Μυ apud Ariſtophanem initio Equitum invenitur pro flebili ſono poſita. Ibi enim quidã ξυναυλίαν κλαίοντες hunc ſonum edunt, *Græcis nulla dictio in μ terminatur.*

Μὺ μῦ, μὺ μῦ, μὺ μῦ, μὺ μῦ, μὺ μῦ, μὺ μῦ.

Inde figuratũ μυκᾶσθαι, &, quod idem ſignificat, mugire, μύζειν quoque & muſſare: quæ de iis dicũtur qui clauſis labris quendam ex naribus ſonũ emittunt, qualis eſt gementiũ: itẽ qui tacitè loquuntur, nec audẽt vocem clarã edere. Unde Gallicũ *muſſér*, id eſt, occultare. Hinc & mutum dixerunt Latini, & mutire. Ex quibus omnib', ut hoc obiter dicamus, manifeſtè colligitur υ ut u gracile enuntiandũ eſſe.

N, ν, n. CAP. XXV.

NY Ny, hoc est Nu, per u exile, ab Hebræo Nun abiecto ultimo n. Sonat n Latinum, debetque linguę mucrone intimos dentes & palatum feriente enuntiari, sive syllabam inchoet sive claudat, apud Græcos præsertim. Quinctilianus de litterarum euphonia, Quid, inquit, quòd pleraque nos illa quasi mugiẽte littera cludimus m, qua nullum Græcè verbum cadit, at illi ν jucundam, & in fine præcipuè quasi tinnientem illius loco ponunt, quæ est apud illos rarissima in clausulis. Νῦ Belg. *nu*, nunc: Νέστωρ Nestor: νέμειν distribuere & pascere. hinc Belgicè *nemen* capere.

Ξ, ξ, x. CAP. XXVI.

ΞI, xi, ab Hebræo Schin ductum videtur: Latini nomen invertimus, ix dicentes. Valet cs vel gs, quod ex obliquorum analogia apparet. Dicimus enim φοῖνιξ φοίνικος, & ἄντυξ ἄντυγος. Interdum tamen κ in obliquis adspiratur, sed pręter recti naturam. Nam inter κ & σ locus adspirationi nullus esse potest. Itaque quamvis dicamus θρὶξ τριχὸς, minimè tamen existimandum est ξ in θρὶξ valere χσ.

O, ο, o breve. CAP. XXVII.

OMIKPON, o parvum, & ipsum quoque, ut ait Plato, à Græcis pronuntiatur, peculiareq; nomen non habet. Nam Hebræorum nulla littera est huic respondens. Itaque hoc epitheton ei postea additum est, ut ab altero ω magno distingueretur, quod velut ο geminum est, sicut η longum ε. Nam & ipsum ο initio dicebatur ου, sicut testantur Eusta-

thius & Nigidius apud Gellium, & apertiùs etiam liquet ex illo epigrammate quod Thrasymachi Sophistæ monuměto inscriptum erat, ut docet Athenæus lib. x. Est autem ejusmodi,

Τοὔνομα θῆτα, ῥῶ, ἄλφα, σαν, υ, μῦ, ἄλφα, χῖ, ϐ, σαν·
Πατρὶς χαλκηδών, ἡ δὲ τέχνη σοφίη.

Nam his litteris exprimitur θρασύμαχος: itaque penultima littera ϐ non ο, eo tempore dicebatur. Idem tamen scribit Græcos quum ϐ diphthongum significare vellent, interdum solo ο ūsos esse: ex qua cōsuetudine distichon illud Ausonij alioquin perplexum explicandum est, *Ausonij locus, explicatus.*

Una fuit quondam qua respondere Lacônes
Littera, & irato regi placuere negantes.

Nimirum ο, non ν, sicut quidam existimavit. Videtur enim Ausonius simul allusisse ad sonum Græcum ου, & figuram Latini U. Inde & opinor factū, ut nomina apud Latinos in us desinentia(quod tamen crassiore sono exprimebatur, sicut in υ dicemus) Græci per simplex ο expresserint, ut Fabius φάβιος, Publicola Ποπλικόλας: antiqui etiam dixerunt Poplicola, ut in multis vetustis nūmis & marmoribus est invenire: Numitor Νομίτωρ. Contrà Latini ο Græcorum suo u expresserunt, ut Ὀδυσσεὺς Vlysses. Talis est etiam apud Romanos cognatio u cum o: upilio, opilio. Atque etiamnum hodie magna Galliæ Lugdunensis pars sic o pronuntiant ut ou intelligas. Narbonensis contrà ou mutat in o. Sed rectiùs omnino fecerunt recentiores, qui o ab ϐ diphthongo & appellatione & scriptione distinxerūt. Debet enim ο μικρὸν intra palatum ore rotundo enūtiari, quod & ipsa figura indicat, ut o breve.

λόγος logos, πόνος ponos: ὁλκὰς, Belg. *holk* sive *hulk*, navis oneraria, quam alio nomine Græci φορτίδα ναῦν, seu φορτηγὸν appellant. ʋ verò quia υ habet admixtum, etiam labiorum compressione indiget, neque simplice sed composito sono constat. Itaque immeritò Græcis objectū fuit ipsos non posse uno elemento sonum u Latini repræsentare. Cur enim una littera compositum sonum exprimant?

« Pierius: O duplex est, acuta & gravis. Acuta, « quum emissum ab imo pectore spiritum circa den- « tes sistit, & expedito eum ore resonare facit, Gra- « vis, quum usque ad dentes emissum interius revo- « cat, & aliquantulum remoratur, quod ex ipsa etiam « figura quodammodo replicata ω, vel Ω Græci con- « stare voluerunt.

Π, π, p. Cap. XXVIII.

Πι, Pi, ab Hebræo Pe nomen habet, sonat P Latinum. πατὴρ pater, German. *vatter* seu *Fatter* per digamma Æolicum: πλατὺς latus, a, um, Belgicè & Gallicè *plat*, id est planus: πληγὴ plaga, Zelandis *pleeghe*, Flandris *plaghe* δωρικῶς.

Ρ, ρ, rh, r. Cap. XXIX.

Ρῶ, Rhoo per o longum, ab Hebræo Res longiùs remotum nomen habet. Valet r nostrum. ἅρμα harma, Ἄραρ Arar; ἅρπαξ, transpositis litteris, rapax.

Apud Græcos perpetuò initio adspiratur. ῥυτὴρ defensor, Belgis *ruter*, id est, eques, miles: Ῥόδος Rhodus. Ita ut quod nos Roma dicimus, Græci ῥώμη scribant, & in medio dictionis geminatum

prius

prius tenue est, posterius adspiratur, ut Πύῤῥος purrhos.

Σ, σ, ς. CAP. XXX.

SIΓMA, Sigma, à Samech Hebræo, facta quadam litterarum mutatione ac trajectione, Doros San vocant, ficut Herodotus & alij testantur. Sonat ſ Latinum. Σάτυρος Satyrus, Πίσων Piſo, Σέλευκος Seleucus, σάκκος, ſaccus: Gallicè *ſac*, Belg. *zac*: στρατὸς exercitus. Belg. *ſtrate* viam vel plateam ſignificat: *heerſtrate* viã exercitus, vel viam regiam. σκάφος Germ. *ſcif*. Belg. *ſcip*. Gall. *eſcif*. στόμα, os oris, per ἐναντίωσιν Belgæ dicunt *ſtom*, id eſt mutus, quaſi ἄστομος, hoc eſt carens ore: σιγᾶν, Belg. *zwighen*: στᾶν *ſtaan*: στέλλειν mittere. item ordinare. Belg. *ſtellen*, ponere: στένειν *ſtenen*, gemere: σπουδὴ feſtinatio, *ſpoede*: σπείρειν ſeminare. *ſpreien* verò Belgicè ſpargere tranſpoſito r. Ennius ſpiram hominum multitudinem vocauit auctore Feſto: & Græcis σπεῖρα catervam, manipulum, exercitum, & cohortem prętoriam ſignificat. Inde Spira urbs Nemetum, Germanicè *Speir*, ſic dicta quòd in eam urbem Conſtantius, à quo vel condita vel ornata eſt, cohortem prætoriam collocavit velut in ſpeculam, ad cuſtodiam ac defenſionem totius viciniæ. Quum enim in locis Spiræ vicinis diu cõmoratum eſſe cum exercitibus Conſtantium conſtet, neque abſurdũ eſt neque alienum à veritate hiſtorica, Spiram nomen adeptum eſſe à Græcis cohortibus: quemadmodum Latiburgũ, quod ſedes eſt Epiſcopi Vormacienſis, à caſtris Latinis, Heidelshemiũ ab Helena Conſtantij conjuge & magni Conſtantini matre,

Spira ſive σπεῖρα.

Brettam

Romanorum monumēta ad Rhenum.

Brettam ἀπὸ τῶν βρετανῶν sive à Britannis, qui cum Helena Constātium sequuti sunt. Sunt & alia Romanorum exercituum ad Rhenum monumenta, urbes scilicet, quæ Latina nomina conservarunt, ut à Bacchi ara Bacharacum, à Traiani domo *Trechshusen*, ab ara Lunę Arlunū, Colonia Agrippina, &c.

Σῖγμα immunis est ac sui juris, suæque quodammodò potestatis: neque enim inter liquidas, mutas, aut duplices numeratur. Ea apud Lucianum actionem instituit adversus τοῦ constitutis judicibus septem vocalibus, conquerens sese abs τοῦ pluribus dictionibus spoliari, ac quasi de possessione sua dejici. Pindaro κίβδηλον vocatur, hoc est, adulterina & non vera littera: adeò ut, teste Demetrio Phalereo, odas totas videre licuerit, quibus nullum inesset σ. Messalla Corvinus vocat sibilū: unde etiam colligi potest ejus pronuntiatio, quæ non est prorsus negligenda. Malè quippe à Gallis infracto sono & sicut zain Hebræorum pronuntiari solet, quoties vel in eadem vel in diversis dictionibus reperitur media inter duas vocales. Sic enim Causa pronuntiant. ac si Cauza scriptum esset, vt quidē vulgo zeta efferri solet. Sed hoc vitium quum nonnulli vitare student, in aliud incidunt, ita pronuntiantes ac si duplex ss scriptum esset. Modus ergo tenendus est ut lenis sibilus audiatur.

Sigma enim efferendum non zigma, eo propemodum sono quem nostri temporis inscitia tribuit c litteræ, e vel i sequentibus, ut Ælius Antonius admonuit: cauendumq; ne sonum τοῦ ζ referat, hoc est, ut exēplis rem illustremus, ne idē sit sonus ζῶμα cùm σῶμα, ἄζημος cum ἄσημος, φράζω cum φράσω.

Nam

Nam σ multo exilius sonat, ut luculētissimè videre est in dictionibus sanus, sedeo, Simon, soleo, super, & ultimis dictionum γλῶσσα, πλάσσω, ὀρύσσω quæ genuinum hujus elementi sonum probissimè exprimunt. Unde Sextus quoq; Pompeius Festus, Sileo, « inquit, tacere significat, ficto verbo ab ſ littera. quę « nota silentij est.

Priscianus: S sæpe pro adspiratione ponitur in « his dictionibus quas à Græcis sumsimus, ut semis, « sex, septem, se, sal. Nam ἡμὶν, ἓξ, ἑπτὰ, ἓ, ἅλς apud il- « los adspirationem habēt in principio. Tanta autem « cognatio est huic litteræ cum adspiratione, ut pro « ea in quibusdam dictionibus solerent Bœotij h « scribere, muha pro musa dicentes. Hæc ille. Cęte- « rùm diversam olim fuisse hujus litteræ majusculæ figuram ab ea quæ nunc usurpatur, ex eo liquere potest, quòd ab Euripide & Theodecte comparatur cincinno retorto, ab Agathone verò arcui Scythico, quorū versus suo loco subjiciemus ex Athenæi libro. Apparet autem hęc ejus figura in vetustis codicibus, & nummis, eadem prorsus ac C Latinorum, nisi quod extrema cornua habet intus magis reflexa, & magis oblonga, hoc modo, C.

T, τ, t. CAP. XXXI.

TAT, non taf, sed tau, quomodo nautæ litoris Belgici sonant *tau*, quod denotat funem nauticum. Apud Hebræos idem nomen habet. Valet t Latinum. Τιτὰν Titan, tener à Græco τέρlω, teste Festo, tribus postremis litteris conversis. τάσσειν ordinare, struere, Belg. *tassen.* hinc *een hout-tas*, strues lignorū. τέλος aliquando vectigal significat, Belgæ

tol vo-

tol vocant, πελώνλω autem *tollenare*: Τάνταλος Tantalos, Ἀντώνιος Antonios, πάντα panta: Non (ut habent recentiorum Grammaticorum inventa) Tandalos, Andonios, panda: quum t ante n, ne Latini quidem respuant.

Signum T. Signum T apud Ægyptios magno in cultu, magnaque veneratione inter hieroglyphica sacraque indigitamenta habitum est, & ab iis nota salutis nuncupata, frequentissimumque est in illa nobili tabula hieroglyphica Petri Bembi. Sic in Exodo iussit Dominus filiis Israël signũ T in sanguine superliminari, & in utroque poste inscribi: ne (ut inquit D. Paulus ad Hebręos ca. xi.) qui vastabat primitiva, tangeret eos. Et apud Ezechielem prophetam, Transi, inquit dominus, per mediã civitatem in medio Hierusalem: & signa Tau super frontes virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiunt in medio ejus. Et illis dixit audiente me, Transite per civitatem sequẽtes eum, & percutite: non parcat oculus vester, neque misereamini. Senem, adolescentulũ, & virginem, parvulos & mulieres interficite usque ad internecionem: omnem autem super quem videritis Tau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. Hæc ille cap. ix. Ipsa est enim (ut inquit Tertullianus lib. III. adversus Marcionem in eundem locum Ezechielis) littera Græcorũ Tau, nostra autem T species Crucis, quam portẽdebat futuram in frontibus nostris apud veram & Catholicam Hierusalem. Quapropter etiam T typus est sacrosanctæ Crucis Domini nostri IESV CHRISTI.

Υ, υ, y,

Υ, υ, y, sive u tenue. CAP. XXXII.

YΨΙΛΟΝ, y, hoc est u tenue, gracile sive exile, (Virgilius litteram Pythagoræ vocat,) simplex nomen non habet, nec Hebræis littera est quę huic respondeat. Figura Y majusculi & υ minusculi cum U & v non malè convenit. Ex volatu gruum nata est, ut observavit Palamedes, juxta Philostratum, & Martial. in Xeniis,

Turbabis versus, nec littera tota volabit,
Unam perdideris si Palamedis avem.

Peculiare autem est huic elemento, ut in capite dictionū perpetuò adspiretur, ut ὕδωρ, ὕμνος. præterquam apud Æoles, qui spiritum adspiratum ignorant, ὔμμες dicentes pro ὑμεῖς, vos. Valet y, quod à Grecis mutuati sunt Latini, unde & y Grecum vocant: cujus sonus medius est inter i & ου, & tàm Græcè quàm Latinè ut u Gallicum enunciandum est, non ut ι. Unde non defuerunt, quorum è numero est Victorinus, qui litteram y nobis necessariā esse judicarunt in gyla, proxymus, optymus, Sylla, pro quibus nos gula, proximus, optimus, vel proxumus, optumus, & Sulla sonamus: quanquam Sylla est usitatius. At Sosipater Carisius lib. 1. inquit, Gulam, ut Julius Modestus ait, per u scribemus, non per y. quæ Græcis vocibus necessaria est, & sæpe in u transit.

ὖ, juxta interpretem Aristophanis, & alios veteres Grammaticos, ἐπίρρημα θαυμαστικὸν, ὅπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγουσιν ὀσφραινόμενοι τῆς κνίσσης: hoc est, ὖ est admirantis adverbium, vel imitatio sonitus, quem, nidorem odorantes, solemus spiritu naribus attracto reddere. In quo sonitu non potes aliam lit-

teram

teram quam u gracile animadvertere. In Pluto Aristophanis carnes ſuillas olfaciens ſycophanta dicit,

Ἀρνεῖσθον; ἔνδον ἐστὶν ὦ μιαρωτάτω
Πολὺ χρῆμα τεμαχῶν καὶ κρεῶν ὠπτημένων.
ὖ ὖ, ὖ ὖ, ὖ ὖ, ὖ ὖ, ὖ ὖ, ὖ ὖ.

Cui Carion reſpondet,

Κακόδαιμον, ὀσφραίνει τί. Δι. τοῦ ψύχους γ' ἴσως,
Ἐπεὶ τοιοῦτον ἀμπέχεται τριβώνιον.

Syc. Negabitis ſcelera? intus fruſta piſcium,
Et carnium aſſatarum magna eſt copia.
Hu hu, hu hu, hu hu, hu hu, hu hu, hu hu.
Car. Quid olfacit miſer iſte? Iuſt. Frigus forſitan,
Hujuſmodi quando eſt amictus penula.

Sola autem υ ex omnibus vocalibus labiorum præſidio eget: ut ad ſoni hujus explicationem ſatis videatur, dicere coeüntibus labris υ ſonari. Unde Dionyſius Halicarnaſſeuſis dum υ à ceteris ſonis diſtingueret, ejus naturam his verbis clarè expreſſit: Littera υ quàm ω exilior eſt, & cum contractione quadam labiorũ notabili ſonus anguſtus ac pœnè ſuffocatus exit ex ore: quum in ἰῶτα contra ore paullulum dilatato ſonus nequaquam in labiis reſplendeat, ſed dentes ſpiritu feriat & pulſet. Martianus item Capella ait quòd υ appreſſis labris ſpirituque procedit. Ceteræ vocales conſiderentur, & nullam videbimus in labiis, præter υ ſolam, hærere, reliquas omnes apertiùs ore patenti ac dilatato cernimus evolare. Quare hæc una de labris contrahendis nota ad ſoni naturam deſcribendam ſatis eſſe poſſet. Priſcianus eundem ſonum in υ eſſe dicit qui in u Latino eſt, quando inter q & æ, e, i: aut g & æ, e, i intercurrit, ut in his verbis, quiſque, quæque,
linguæ,

linguæ, pingue, ſanguis. Ex quo facile quiſnam hic ſonus ſit intelligitur, ſi modò diligenter advertatur. Alij, quod eodem quoque pertinet, medium quendam ſonum inter u Latinum, quod υ Græcum eſt, & i Latinum eſſe dicunt, ſed pinguiorem aliquanto & magis opimum quàm i, & molliorem ac teneriorē quàm eſt u: ita ut neque i audias neque u. Quo ſono veteres gylam, optymum, proxymum dicebant. Hic ſonus in Latinam linguā venire non debet: olim enim niſi in certis verbis non efferebatur, & ideò à Grammaticis peregrinus ſonus vocatur, & ad Græca verba exprimenda ſolùm admiſſus. Nam Latini qui peregrinam litteram nullā recipiebant, ſonantius aliud & grandius adferebant, quod ſoni magnitudine dignitatem orationi conciliaret: & hac ſimplici ſinceraque voce minimè contenti, aliquid elaboratius ornatiuſque conquirebant, quinctamque Latinorum vocalem u ſubſtituebant. Nunc à nonnullis contrà fit quàm illi fecerunt, & Latinum u perperam eo ſono profertur quo veteres υ proferebant. Quo vitio laborāt præcipuè Galli, qui *nυnc* pro *nunc* & *lυmen* pro *lumen* dicūt. Ex iis poteſt intelligi quid illa in Oratore Ciceronis verba ſignificent. Purrum ſemper Ennius, nunquam Pyrrhum. Vi patefecerunt Fruges, non Phryges: ipſius antiqui declarant libri. nec enim Græcam litteram adhibebant, nunc autem etiam duas: & quum Phrygum, & quum Phrygibus dicendum eſſet, abſurdum erat aut tantùm barbaris caſibus Græcam litteram adhibere, aut recto caſu ſolùm Græcè loqui: tamen & Phryges & Pyrrhū auriū cauſſa dicimus. Hęc Cicero. Verrius Flaccus,

U vocalis Latina, υ Græcum eſt.

Quidam nunc u perperam ſonant, ut veteres υ.

ut Velleius Longus docet, exiſtimavit eandem eſſe apud nos V litteram quæ apud Græcos Y: nam illi κύμινον, nos cuminum: illi κυπάρισσον, nos cupreſſum: illi κυβερνήτην, nos gubernatorem dicimus. Idem probat in Græcis nominibus quæ in ευς exeunt, Theſeus, Peleus & ſimilibus. Alia multa ſunt quibus etiam Verrij ſententia confirmatur, ut « μῦς, σῦς, mus, ſus. Idem Verrius Flaccus: Antiqua « conſuetudine qua Græci πύῤῥον Burrum, πύξον buxum dicebant. Itaque buculam burram, id eſt ruſam vocabant: quod & Quinctilianus & Sextus Pompeius Feſtus confirmant. Conſtat etiam veteres Ἰλλυρίους Illurios, κολλύριον collurium, μυραίναν murænam, μύτιλον mutilum, & κλύω cluo dixiſſe.

Victorinus de enunciatione litterarum: Loco y, « u litteram aptam noſtris vocibus finximus, quam « niſi per y conjunctam Græci ſcribere ac pronun- « tiare non poſſunt. Indicat autem u Latinum ſonare ut ου, quod conſtat ex ο & υ. Idem de orthographia: Quæ voces y litteræ ſonum exigunt, eas per y potius ſicut exigit ratio, quàm per u ſcribere debemus, ut Eutychus, Hylas. Vides vicinita- « tem y & u. Idem paullò pòſt: Υ verò eodem ordi- « ne ſcriptum habemus quo illi, reciſa tantùm vir- « gula iuxtà, ſic ut quod apud illos iunctum ο litte- « ræ u facit ſyllabam, noſtri etiam quoties ejuſdem « ſoni longa ſyllaba ſcribenda eſſet, & ipſi adjunge- « bant ο litteræ. Inde ſcriptũ legitis Loucetios, noun- « tios, loumen, & cætera.

Terentianus Maurus, cujus crebram mẽtionem facit Priſcianus,

Tertiam Romana lingua, quam vocant Y, non habet:

Hujus

Hujus in locum videtur V Latina subdita,
Quæ vicem nobis rependit interim vacantis Υ,
Quando communem Latino reddit & Græco sonum.

Q. Terentius Scaurus ait: Y litterã supervacuam " Latino sermoni putaverũt, quoniam pro illa U ce- " deret: sed quum quædam in nostrũ sermonẽ Græ- " ca nomina admissa sint, in quibus evidenter sonus " hujus litteræ exprimitur, ut hyperbaton, ut hym- " nus, & hyacinthus, & similia, in eisdem hac littera " necessariò utimur. Vides ut Υ parum differat ab u vocali Latina, nec eadem sit cum i.

Pierius, licet recentior, U, inquit, procul in labiis tota conquiescit. Vocalis ea apud Græcos non " habetur, sed ejus soni vice diphthongum ponunt " ου. quam Latini quum uno charactere sæpe scribi " observassent, contracta in acutum parte inferiori, " U suam fecere, per quam suũ illum usitatissimum " peculiaremque sonum exprimerent. Verùm multa " etiam quæ Græci per υ scriptitant, ipsi per vocalem " hanc suam signare instituerunt, ut δύο duo, πύῤῥος " Purrus.

Itaque sonus τοῦ υ ψιλοῦ, quum labiis prematur, & medius inter ου & ι existat, & eundem in dicendo sonum adferat quem u inter q & æ, e, i; alius esse non potest, quàm quod u Gallicũ ab Erasmo nominatur, & hoc tempore in Latina lingua tam latè patet. Restituatur igitur υ suo domestico natiuoque sono, & u Latinum ad ου Græcum adscendat. *Lumen* enim *nuntij*, *acutè*, *argute*, sic Græcè transferuntur λούμεν, νούντιι, ἀκοῦτε, ἀργοῦτε.

Quòd si hîc omnia Latina verba quæ à Græcis mutuata sunt, vellem percensere, facilè intelligeretur ab

tur ab hac vicinitate quã memoravimus, illos non abhorruisse. Nos pauca è multis adferemus, in quibus Romani pro υ psilo suum u usurparunt. σὺ sive τὺ, Latinè & Gallicè *tu.* neque enim τὺ pronuntiandum ut τί, id est, quid. ὗς sive σῦς sus: μῦς Belg. *muus* eodem sono: Lat. mus: Ligur:re ἀπὸ τῦ λιγυρῦ. Ἀμφιτρύων Amphitruo apud Plautum, ὑπὲρ super, ὑπὸ sub, ὑπέρβιος superbus, νῦν nunc, ῥύω ruo, λύω luo, πτύω spuo. βύας bubo, σύω suo. Virg. Tros Tyriusque fuat: τύμβος, quidã non satis Latinè tumba, Gallicè *tumbe:* ἀπύα apua, πόρφυρα purpura, βότρυς botrus, τυρβᾶν turbare, τύρβη turba, συρίζω susurro, δάκρυα lacrumæ sive lacrymæ: Erycina, in veteribus inscriptionibus & numismatis ERVCINA: Cubus κύβος, figura est in omni latere quadrata, quales sunt tesseræ quibus in alueolo luditur, quæ etiã κύβοι à Græcis sunt appellatę. Igitur *kubos* pronũtiandũ, per k & u Gallicũ, nõ, ut vulgo, *civos* vel *kivos.* Ab Assur ἀσσύριοι, à Ludio λύδιοι, teste Iosepho. ἀσσούρας δὲ (inquit) Νίνου οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους ἀσσυρίοις ἐπωνόμασεν. Assuras urbem Nini cõdidit, & subditos de se Assurios denominavit. Et paullò pòst: οὓς δὲ λύδοις νῦν καλοῦσι, λούδοις δὲ τότε, λούδας, ἔκτισε. Qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam auctorem generis habuere. Festus: Cutis Græcam habet originem: hanc enim illi κύτος dicunt. Idem κυλίχνη Culigna, potorium vas. Cato cap. CXXXII, Iovi Dapali culignam vini quantũ vis polluceto. Idem alibi: Culignam in fœno Græco ponito, ut bene oleat. Festus, Clutum Græci κλυτὸν dicunt, unde accepta præpositione fit inclusus. A Κάπυς derivatur Capua. Virg. Æneid. x.

Et Ca-

Et Capys, hinc nomen Capuanæ dicitur urbi,
Cuprum & æs Cuprium Plinio, quod Græcis κύπριον vocatur. Hinc Palladio Cuprini clavi. Thyle, Thule Virgilio & aliis. Philyra, Philura apud Plinium, & Ouid. 5. Faſtor. Quem Dioſcorides φῦκον θαλάσσιον vocat, (eſt autẽ is frutex in Creta naſcens) hunc Plinius & alij fucum marinum vocãt. Fucus hoc modo videtur accipi in l. vltima, θ. ſpecies, Digeſt. de publican. quanquam & pro fuco muliebri poſſit ſumi. κυπάρισσος cupreſſus, παρὰ τὸ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρεμόνας, hoc eſt, ab eo quòd ex æquo & ramos & fructus creet. Hallucinari dictum ἀπὸ τοῦ ἀλύειν, quod eſt languere vel obſtupeſcere, ut auctor eſt Cloatius Verrius apud Gellium lib. XVI. cap. 11. Ideoq; multi Allucinari ſcribunt: ego Alucinari, quaſi à luce aberrare. Æmulus αἱμύλος, mutata paullulum ſignificatione. Et quæ ſunt ejus generis pœnè infinita à Græcis deducta, u habent. Sic Terentius apertiſſimè dixit, *An in aſtu venit*, pro ἄστυ, hoc eſt civitatẽ. Tacitus autem Sullam, (quem alij Syllam, & Plutarchus Σύλλαν) Sibullã, omniaque quæ per υ ſcribuntur, in u traduxit, & hoc perpetuò in omni libro obſeruat. Juriſconſulti noſtri Senatuſconſultũ Tertullianum & Tertyllianũ. Quod inde accidiſſe veriſimile eſt, quia quum Romani deſtituerentur voce υ, nec haberẽt litteram quæ omni ex parte ei reſponderet, deflexerunt ad vocem proximam, pro υ ſonantes u. quod etiamnum hodie evenit Italis & Hiſpanis Belgicè vel Gallicè loquentibus. Nam pro *buten*, id eſt foris, dicunt *bouten*, pro *muraille*, *mouraille*: hoc eſt pro βυτ & μυρ, βουτ μουρ.

Contrà Græci u breve Latinum reddentes, υ scribunt; qualia multa possent ex Plutarcho & aliis adduci. Romulus Ρώμυλος, Νυμᾶς Numa, Tigurini Τιγυρῖνοι, Apuleius Ἀπυλήϊος, Faustulus Φαύςυλος, Quæstor κυαίςωρ, Quintus κύϊντος. Quæ quis non videt proferri non posse *ciestor* & *cijndos?*

L. Calpurnium Pisonem Frugi Dionysius Halicarnassensis vocat Λεύκιον Πίσωνα τ̀ φρυγί. Apud Dionem vocatur Λούκιος καλπούρνιος λ. υ. πείσων φούρπιος, sed depravatè.

Animantium voces. Quin & animantium hoc loco voces accersimus? ὀλολύζειν ululare ὑλακτίζειν, Belg. *ulen.* mugire μυκάζειν, grunnire γρύζειν. Cucurrire ad galli modum Aristophanes in Ranis κοκκύζειν dixit, quod etiam proprium est vocis noctuæ sive cuculi, qui Græcè κόκκυξ dicitur, & nomen suum cantu nativo prodit, Belgicè *cockuut*, & Gallicè *coucou* vocatur; quæ avis in θέσει cantus non i sonat, sed u Gallicum. Huic affine est cucubare, qua voce ytitur auctor Philomelæ:

Noctua lucifugis cucubat in tenebris.

Eandem Pollux ὑΐζειν vocat, Morelius Gallicè interpretatur *huiér comme un hibou ou chahuan.* Quæ omnes voces, si non integrè, ut debet, sed corruptè, ut vulgo, pronuntientur, nihil adferunt, quare ad imitationem animantium videantur esse factæ.

Gallicæ & Belgicæ voces à Græcis petitæ. Ad hæc multæ voces Gallicæ ac Belgicæ à Græcis manifestò petitæ, ubicunque υ est, u Gallicum retinent. θύειν mactare bestias & immolare. Gall. *tuér.* occidere, abjecta adspiratione. βρύειν emanare. Et quoniam aqua è fonte quum manat, impetu suo sonum quendam reddit, sonum illum ad homines

mines aliasque res transferunt Galli. Dicunt enim *bruire* & *menér & faire bruit*. βύρσα crumena, Belg. *Burze*, Gall. *bourse*, à corio ex quo confici solet, appellatur. θύρα, *thure* Germ. *duere* Belg. Paulus qui Festo adjunctus est, Obturare, inquit, ex Græco trahitur, ab eo quòd illi ostia dicunt θύρας. πῦρ German. *Feur*, Batavicè *vuur*, ignis. Quid multis? hujus litteræ prolatio sole clarius cernitur in diphthõgis αυ, ευ, & præsertim ου: quæ sonant non ai, ei, oi, sed au, eu, ou, ut infrà suis locis latius.

Quòd si adhuc ita es præfractarius, ut mordicus velis tueri eandem τοῦ υ & τοῦ η pronuntiationem esse, & utrumque pronuntiandum ut ι, quid quæso sibi vult Regius propheta David, quum ait, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν; quid, inquam, significat? an *quia ipse est Deus vester*, an verò *Deus noster?* Nam in ἡμῶν & ὑμῶν, quanquam scriptura sit diversa, secundum te pronuntiatio est eadem. Rursus psalmo 113. προσθείη κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν. Paulus 1. Corinth. 4. 10. ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Nos stulti propter Christum, vos autem prudẽtes in Christo: nos infirmi, vos autem validi: vos gloriosi, nos ignominiosi. Et 1. Corint. 15. 14. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. Quòd si Christus non est excitatus, inanis videlicet est prædicatio nostra, inanis autem est etiã fides vestra. & passim apud omnes scriptores. Item illud τί πρὸς ὑμᾶς; quis intelliget ex pronũtiatione num designet, *quid ad vos*, an verò, *quid ad nos?* Deinde si de fundo inter aliquos controversia sit, & altera pars

ἡμεῖς.
ὑμεῖς.

dicat, φημὶ τόνδε τὸν ἀγρὸν ἡμῶν εἶναι: quis ſciet an inter eos conveniat nec ne, ſignificetque *Aio hunc agrum noſtrum*, an verò *veſtrum, eſſe?* Quaſi verò tam inepti veteres illi Græci fuerint, ut apud eos non fuerit diſcrimen ἡμῶν & ὑμῶν: quum de meo & tuo, noſtro & veſtro, præcipua ſemper in judiciis quæſtio fuerit.

Sonus igitur υ ſive y tam Græcè quàm Latinè, ut ſuprà dictum eſt, perperam hodie cõfunditur cum Iota, ad cujus exilitatem proximè accedit: eſt enim medius inter i & u, ac idem cum u Gallico: qualis ab Hebræis in puncto kibbuts efferri ſolet, ut inquit Iohan. Checus. Quocirca diligẽter obſervandum, ut υ exilius proferatur quàm u vocalis Latina, quæ eadem planè eſt cum ȣ, teſte Terentiano. qua de re in ȣ etiam, qua licebit perſpicuitate, quędam tractabimus.

Φ, φ, ph, f, v conſonans, digamma Æolicum.

CAP. XXXIII.

ΦI, Phi, nomen habet ex Hebræo Phe, quod & Pe dicitur, reſpondet ferè f Latino, id eſt τῷ δίγαμμα Æolico, ut nunc quidẽ effertur. Nam olim (ut rectè ſcribit Priſcianus) f vero τȣ δίγαμμα ſono enuntiabatur, ita ſcilicet ut nunc v conſonans: eratque is ſonus ſolis inter Græcos Æolibus peculiaris. Sed poſtea in ejus locum ſucceſſit v conſonans, ipſum verò digamma f in locum p adſpirati: quod tamen in vocabulis Græcis ſervatum eſt, ut in Philoſophia, Philomela, Sophiſta, & multis ejuſmodi. Pauca tamen excipiuntur, ut fama à Græcis φήμη, fuga φυγὴ, fagus φηγὸς, fur φώρ. Quam μορφὰν

Dores,

Dores, eam Latini transpositis litteris formam dicunt: & alia prætereà nonnulla quæ usus obtinuit ut per f scriberentur, quamvis Græca sint. Hæc igitur caussa est cur Cicero pro Fundanio (sicut annotat Fabius) testem irriserit qui primam ejus litteram dicere non posset. Quum enim esset digāma, Græcus ille testis vel ejus litterę sonum ignorabat, à solis scilicet Æolibus inter Græcos usurpatū, vel certè pronuntiabat ut etiamnum hodie Germani solent: ita scilicet ut is sonus audiretur quem nunc tribuimus v consonanti, quum ex Latinorum consuetudine, quam ipse ignorabat, non ut digamma, sed ut π adspiratum esset enuntiandum, id est ut φ Græcorum. Nam idcirco etiā ipsi pro Fabius scribunt Φάβιος, pro Fabricius Φαβρίκιος, Figulus Φίγουλος, Signifer Σίγνιφερ, Francus Φράγκος. Illa verò quæ à Latinis per v consonantem proferuntur, per ου diphthongum exprimūtur: sicut ex Dionysio apparet lib. ἀρχαιολογίας α, ut pro Velia & Valerius, Οὐέλια & Οὐαλέριος, aucto syllabarū numero, quòd eam litterā eumq; sonū soli ex Græcis Æoles usurparent. Apud Latinos igitur quū f in p aspirati sonum successisset, una v littera propter characterum inopiam, & pro vocali & pro consonante cœpit usurpari. Idcirco Claudius Cæsar τοῦ δίγαμμα usum voluit revocare in v consonantis locum, sed inversa ejus figura ut Ⅎ, idque necessario, ne cum f confunderetur, quod pro ph longa jam consuetudine usurpabatur. Confirmant hæc igitur nostram de f littera opinionem, & satis, ni fallor, ostendunt eos non rectè sentire qui inter f & φ discrimen aliquod conantur constituere: inter quos est Priscia-

nus, qui f non tam fixis labris vult pronuntiari quàm φ.

Belgæ nullum discrimen constituunt, dum φέρετρον vocant fiertre, φίλον lief inverso ordine, id est amicum, & lijf corpus, quo ferè nihil carius habemus.

Cicero ad Atticum lib. ix. fundú suum Formianum vocat digamma, quod nomen ejus ab F littera initium sumeret, cujus figuram & sonum repræsentat: eoque Græci utebantur initio dictionum à vocali adspirata incipientium, ἑνετοὶ Fενετὶ, Heneti Veneti. itemque in medio, si vocalium concursus erat, hiatus vitandi caussa, ΩΟΝ ΩFΟΝ dicentes, unde nostrum Ovum: & ΟΙΣ ΟFΙΣ, unde Ovis: ΒΟΟΣ ΒΟFΟΣ Bovis. Sed præstat Terentiani Mauri Grammatici antiquissimi & gravissimi versus huc adferre.

Nominum multa inchoata litteris vocalibus
AEolicus usus vertit, & digammon præficit:
AEolica dialectos autem mista ferme est * *Itala:*
Hesperum quum dico Gracè, Vesperum cognominat,
Ἑστία sic Vesta facta, Vestis ἐσθὴς dicitur,
ἶνα quem Graci vocamus, Vim jubet me dicere.
ἔαρ est multis in usu, & magis poëticum est,
ἦρ enim nativa vox est: ille Ver hoc dictitat.
Quos Homerus dixit Ἑνετοὺς, ille Venetos autumat.
Et Viola flos nuncupatur, quem Graij vocant ἴον.
Et Iolaus ille Violens, crede Marco Tullio.
Quámque ἴτυν dicunt Achai, hanc Vitym gens AEoli.
Plura Sappho comprobavit, AEoles, & cateri.

* Sic legendú, non talia, ut habent libri hactenus impressi.

Sic Hispani pro Fernando dicunt Hernandum; hazer pro fazer, hijo pro fijo.

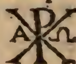
X, χ, ch.

X, χ, ch. CAP. XXXIIII.

XI, Chi apud Hebræos nihil habet cui respondeat. Nomen formatum est ad modum πῖ, φῖ, &c. valet ch, seu c aspiratum: profertur enim aëre è gutture erumpēte. χάλυβες Chalybes, χάος chaos, χιονὴ Chione, scortum nobile apud Iuvenalem. de qua ita Martialis,

Digna tuo cur sis, indignaq; nomine, dicam:
Candida es & nigra es: non es & es Chione.

χλαμὺς chlamys. Latini eadem figura suum x notant: undè error scribēdi xp̄s natus est, quod Græci per abbreuiationem scribunt ΧΡΣ. X enim Latinum simile est χῖ Græco, & P Latinum ΡΩ Græco. Inde passim inveniuntur numismata Imperatoris Constantini magni cum hoc signo, quod ipsi etiamnum ethnico in somnis apparuisse tradunt, quo etiam sequentes aliquot Imperatores fidem Christianam amplexi tam in nummis quàm in labaris suis usi comperiuntur. Erat autem λάβαρον insigne seu vexillū militare in expeditionibus ante Imperatorem gestari solitum, auro intertextum, gemmisque intermicantibus splendidissimum, tantæ olim existimationis, ut à militari turba adoraretur: quemadmodum testātur Tertullianus, Ambrosius, Sozomenus, Cassiodorus, Rufinus, Prudentius, & alij. *Labarum.*

Ψ, ψ, ps, bs. CAP. XXXV.

PSI, psi, ab Hebræo etiā nomen non habet, sed ad formam ξῖ, πῖ, χῖ, nominatū est. Sonat ut ps, & aliquando ut bs: αἰθίοψ αἰθίοπος, æthiops: ψαλμὸς psalmus; ἄραψ ἄραβος arabs.

Ω, ω, oo, ſive o longum.

CAPUT XXXVI.

ΩΜέγα, id eſt o magnum, ita vocatũ eſt ex collatione cum altero quod μικρὸν dicitur. Eſt enim re vera magnum, ſive quantiratem ſpectes, quum ſit natura longum, ſive figurã, quum ſit veluti ex duobus οο conflatum ex veterum conſuetudine, qui (ut inquit Fabius) ante repertam temporis longi notam vocales productas in ſcribendo geminabant. Valet autem o longum, proferendumque ut oo duplicatum, non ictu vocis, ſed productione & uno tractu indiviſibili: eodemq; planè modo pronuntiandum βρῶτος, id eſt, c bus, ut Belgis *broot*, hoc eſt panis, à Græco deductum. Item ῥώμην, id eſt Romam, Belgæ eodem ſono dicunt *Roome*. ſerum lactis *room*, ἀπὸ τῆς ῥώμης, id eſt à fortitudine, utpote optimum & præſtantiſſimum.

Ab ω incipit dictio Belgica *ooghe*, id eſt oculus: ὦρα ſonat, ut *hooren* audire: μωρὸς ſtultus, ut Belgis *moor*, id eſt Æthiops vel Maurus. Suetonius indicat Neronem Cæſarem mortuo Claudio ſtultitiá exprobrare ſolitũ unius vocalis productione. Quoties enim incideret ut diceret illum eſſe mortuum, ita loquebatur, Deſiit inter vivos mωrari, porrecta prima ſyllaba. Quis autẽ erat hîc joco locus, ſi quemadmodum nunc loquimur, ita tunc quoque nullum longe breviſque diſcrimen percipiebant auditorum aures? Prior ſyllaba in βωμὸς ſonat ut Belgicè *boom*, id eſt arbor: poſterior in πάσχων, ut *ſchoon*, pulcher: μουσῶν, ut *ſoon*, id eſt ſonus: καλῶν, ut *loon*, merces. Nam o ſummis labris pronuntiandum eſt, ω totum implet palatum.

Vis verum diſcrimen τῦ ο μικρῦ & ω μεγάλυ? accipe. Hæ dictiones Belgicæ ſonant ο: oppoſitæ ω. Diſcrimen ο & ω.

hopen ſperare, *hoopen* cumulare.
cop caput, apex, vel vertex, *coop* emtio.
los pro *loſch* ſtrabo; *loos* callidus.
rot putridus, *root* ruber.
bot ſtupidus, *boot* ſcapha.
lot ſors, *loot* plumbum.

In vocibus Gallicis ſonum τῦ ω μεγάλου ægrè reperias: non admodum tamen abſimilis eſt ſonus in dictionibus *bois*, hoc eſt, ſylva vel lignum, *vois* vox: *noiſe* controverſia ſive contentio, & ſimilibus. præſertim ſi à Belgis, qui Gallicè primum diſcere incipiunt, eæ proferantur. Illi enim propemodum nihil aliud ſonant quàm *boos*, *roos*, *nooſe*. Alij tradunt Gallos ω rectius ſcribere per *au*, recentiores per *ao*: profitenturque nuſquam ω ſonare apertius: quod verum eſt. Sed litteræ *au* vel *ao* ſonum talem minimè ſonant. ω igitur à Francis verè illo ſono explicatur quem ſcribunt per *au* vel *ao*. Sonus enim ille „ motu oris licet vaſto, attamen ſimplici & rotundo „ profertur, non diductis labris neque variatis, quod „ in diphthongis fieri neceſſe eſt. Exemplum ſit *Paul* „ ſive *Paol*, id eſt Paulus. Hanc inter ο & ω differen- „ tiam Etruſci etiam optimè obſervant. In his enim „ auditur o parvum, *tŏrre*, *bŏtte*, *tŏrta*, turris. dolium, „ placenta: in his o magnum, *tōrre*, *bōtte*, *tōrta*, au- „ ferre, bufones, detorta. ut ſi quis ſecus pronuntiet, ambiguam facturus ſit orationem. Hoc Græcos veriſimile eſt feciſſe in βόλος βῶλος, πόρος πῶρος, χολὴ χωλὴ, aliiſque ejuſdem generis.

Teſtatur ipſe Ovidius I. Faſtorum ſuo tempore ω Agonalia.

fuiſſe

fuisse duplex ο, quum eruit etymologiam agonalium, his versibus:

Pars quia non veniant pecudes, sed agantur; ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscis Agonalia dictum,
Vna sit ut proprio littera demta loco.

De ο & ω Plato in Cratylo, & in Phędro ait, quòd sola quantitate differant: similiter & Aristoteles in poëtica, & Dionysius Halicarnassensis in Rhetorica. In summa in hoc conveniunt antiqui omnes.

Litterarum divisio. CAP. XXXVII.

EX HIS XXIIII. litteris, Vocales sunt septē, id est quæ per se possunt plenam vocem edere, α ε η ι ο υ ω. Breves duæ, ε ο: quibus respondent totidem longæ η ω contractę ex duabus brevibus, solaque quantitate ab iis differentes: & tres ancipites sive communes, id est in quibusdam vocabulis longæ, in quibusdam breves, in paucis indifferentes. Priscianus; Vocales autē apud Latinos omnes sunt ancipites vel liquidæ, hoc est, quę facilè modò produci, modò corripi possunt. Sicut etiam apud antiquissimos erant Græcorum ante inventionem η & ω: quibus inventis quæ ancipites erant, remanserunt perpetuò breves, quum earū productarum loca possessa sint à prædictis vocalibus semper longis. Hæc Priscianus. Quod hac ratione factum esse ajunt, quia vetustissimi illi, si quando syllabam vellent producere, eandem vocalem bis pingebant, ΔΕΕΜΟΣ pro ΔΗΜΟΣ, ΑΝΘΡΟΟΠΟΣ pro ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Posteà Simonides Melicus ex duobus Ε Ε invertit alterum, hoc modo Ε Ǝ, deinde

deinde ea conjunxit ac effecit unum H, quam etiam notam adſpirationis fuiſſe oſtendimus. Hinc à Βεὲλ, (unde in euangelio Βεελζεβοὺλ ὁ ἄρχων δαιμονίων,) Belus Græcis Βῆλος, primus Aſſyriorũ rex, Nini pater: cui vita functo templum erexerunt Babylonij, diuiniſque eum honoribus ſunt proſequuti. Sic etiam duplex ο ο univit Simonides, hoc modo ω.

Ancipites autem ferè certã habent quantitatem, quanquam apud Græcos in iiſdem dictionibus interdum varient: juxta illud Martialis,

Et quos ἆρες ἄρες decet ſonare.

Et illud Theocriti, — ἦ γὰρ ἔρωτι

πολλάκις ὦ Πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται.

Id eſt, — *O Polypheme*

Quæ minimè ſunt pulchra, ea pulchra videtur amanti.

Sed præſtat hanc rem Terentiani Mauri trochaïcis verſibus illuſtriorem reddere.

Ergo Græcis eſſe ſeptem ſcimus è vocalibus
Η *&* Ω, *quæ bina pedibus ſubminiſtrant tempora.*
Ε *&* Ο *breves vocari ſingularis temporis.*
Ceteras tres quæ ſuperſunt διχρόνοις *cognominant:*
Corripi quòd ſæpe eadem, ſæpe produci valent.
Ἄλφα *primum eſt, inde* ἰῶτα, *tertium quod* υ *vocant.*

Et paullò pòſt:

Litteram namque Ε *videmus eſſe ad* ΗΤΑ *proximam,*
Sicut Ο *&* Ω *videntur eſſe vicinæ ſibi.*
Temporum momenta diſtant, non ſoni nativitas.
Inde vertunt hanc in ΗΤΑ *ſæpe diphthongum Graij,*
Quando quos ἱππεῖς *ſolebant aut* ἀχαρνεῖς *dicere,*
Levigant, ἱππῆς *que potius aut* ἀχαρνῆς *nominant.*
Noſq́ue Medeam Latinè ſic in uſum vertimus,

Nomen

Penthesilea, ἐκ πενθεσιλείας.

Nomen & Regina gessit quod furens Amazonum:
Sic & Αἰνείαν Achæus, noster AEneam vocat.

Sed & Martianus Capella dicit e Latinum duarũ litterarum Græcarum vim possidere: quum brevis est, τῦ ε, ut hoste: quum longa est, τῦ η, ut die: eodemque modo de ω statuendũ esse. Et in hoc Virgilij, *Conticuêre* κοντικουῆρε, dicunt esse tum η tum ε: primum namque e, η est, alterum verò, ε est. In illo autem

——— rapti Ganymedis honores,

ὀνώρης dicunt prius esse ο, posterius verò ω esse.

Reliquæ omnes litteræ præter vocales vocem non edunt, ideoque à Platone in Cratylo & Theæteto generali vocabulo ἄφωνα vocantur, id est vocis expertes: à Grammaticis verò σύμφωνα, id est Consonãtes, quòd cum vocalibus adjunctis sonos suos communicent. Sunt autem numero XVII, β γ δ ζ θ κ λ μ ν ξ π ρ σ τ φ χ ψ.

Ex quibus sunt ἡμίφωνα, id est Semivocales, octo: sic dictæ, quòd ut nullas habeãt vocales adjunctas, quandam tamen strepitus & soni speciem edant, ζ ξ ψ λ μ ν ρ σ.

Ex his sunt διπλᾶ, id est duplices, tres, quòd duarum litterarum sint compendia, ζ ξ ψ.

Ὑγρὰ, id est liquidæ, quatuor, quòd ita sint lubricæ, ut quasi liquescant in pronuntiando, λ μ ν ρ. Eædem etiam ἀμετάβολα dicuntur, id est Immutabiles, quòd in formationibus casuum vel temporũ non mutentur.

Μοναδικὸν, id est solitariũ, unum σ, quod ab aliis ἄσημον, hoc est sine signo, vel ignobile vocatur.

Ceteræ novem appellantur ἄφωνα, id est Mutæ, quòd

quòd per ſe neque vocem ut vocales; neque ſtrepitum edant ut Semivocales, β γ δ κ π τ ϑ φ χ.

Ex his autem ψιλὰ, id eſt Tenues tres ſunt, exili ſcilicet & tenui ſono contentæ, π κ τ.

Δασέα, id eſt Denſæ totidem à ſuperioribus procreatæ adjuncta adſpiratione: quo fit ut tenuibus non aſperiores quidem, ut vulgo putant, ſed denſiores ſint, & quaſi pinguiores, φ χ ϑ.

Μέσα, id eſt Mediæ cuiuſdam inter tenues & adſpiratas naturæ, β γ δ.

Opponuntur autem inter ſe, & aliæ in alias ſæpe tranſeunt, ideoque ἀντίστοιχα, id eſt litteræ inter ſe oppoſitæ vocantur: cujus oppoſitionis hæc eſt deſcriptio:

Tenues	Mediæ	Adſpiratæ
π	β	φ
κ	γ	χ
τ	δ	ϑ.

In triplici hoc ordine mutarũ, id perquam pulchrum & commodum eſt, quòd natura vnius litteræ, puta intermediæ, cognita, noris item reliquarum duarum, tenuis & adſpiratæ. Obſervabis igitur earum mutuam inter ſe συζυγίαν, cognationem & affinitatem in qualibet ſerie: atque ita β medium ſonum obtinere inter π & φ, quemadmodũ γ inter κ & χ, & δ inter τ & ϑ: ac tantùm aëre inter ſe differre. Repetendum hîc etiã κ & γ ante & poſt omnes litteras uno eodemque modo ſemper ſonari: κ ſcilicet ut k vel q Latinum, γ verò paullò denſiús.

In adſpiratis autem primùm omnium vetus error ille corrigendus videtur, quo nõnulli jampri-

Adſpiratæ Aſperæ.

dem has litteras pro adſpiratis aſperas nominant, quũ potius denſas & craſſas vocare oporteat. Neq; enim à Græcis τραχέα γράμματα, ſed δασέα dicũtur: quòd copioſiorem ſpiritum requirant, ut ſit earum opima & quaſi adipalis pronuntiatio. Quamobrem etiam litteras illas oppoſitas non lenes, ſed ψιλὰ, id eſt tenues & exiles appellant. R potius littera eſt aſpera, & l contrà admodum lenis, ſicut Ovidius his verſiculis optimè declarat de Remuriis loquẽs, quæ poſtea Lemuria dicta ſunt:

Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.

Itaque à Græcis initio dictionum, & ſi quando geminata occurrerit, addito ſpiritu denſo lenitur: tantum abeſt ut rectè faciant qui denſum cum aſpero confundunt.

Hocloco obiter adnotandum, omnia ferè vocabula in quibus apud Latinos inveniuntur ζ θ υ φ χ, Græca eſſe, aut à Græcis derivata, ſaltem non Latina, ut gaza, baptizo, thalamus, ocyus ab ὠκὺς, lacrymæ, philtrũ, Chriſtus. Quocirca vulgo peccatur in orthographia dictionũ charus, ſepulchrũ, ſimulachrũ, & ſimiliũ: quum ſcribẽda ſint ſine adſpiratione, carus, ſepulcrũ, & ſimulacrũ. fiunt enim duo ſuperiora à ſupinis ſepultum & ſimulatum, ut ab inuolutum inuolucrum, à fultum fulcrum, à lauatum lauacrũ, ab ambulatũ ambulacrum, mutata t in c, & addita r. Teſtatur Servius in iij. Georg. veteres ſcripſiſſe ſepulchrum: pòſt abiectam eſſe adſpirationem: ejus verba ſunt hæc. Tria veteres habebãt nomina in quibus c litteram ſequeretur adſpiratio, ſepulchrũ, orchus, pulcher: è quibus pulcher

cher tantùm hodie recipit adſpirationẽ. Quid apertius? Pulcher certè in veteribus inſcriptionibus & numiſmatis ſæpius invenitur, quàm pulcer. Et hæc quidem habuimus hoc tempore quæ de litteris & germana earum pronuntiatione diceremus. Libuit autem quoſdam Euripidis valde artificioſos & feſtivos verſus ex Athenæo ſubjicere, ex quibus cognoſcere liceat antiquas quarundam litterarum formas. Apud Euripidem igitur in Theſeo paſtor quidam litterarum imperitus, litteras tamen quibus Theſei nomen ſcribitur ſic depingit:

Ἐγὼ πέφυκα γραμμάτων μὲν οὐκ ἴδρις,
Μορφὰς δὲ λέξω, καὶ σαφῆ τεκμήρια.
Κύκλος τὶς ὡς τόνοισιν ἐκμετρούμενος, ϑ
Οὗτος δ' ἔχει σημεῖον ἐν μέσῳ σαφές.
Τὸ δεύτερον δὲ πρῶτα μὲν γραμμαὶ δύο, η
Ταύτας διείργει δ' ἐν μέσαις ἄλλη μία.
Τρίτον δὲ βόστρυχός τις ὡς εἱλιγμένος. Ϲ
Τὸ δ' αὖ τέταρτον ἡ μὲν εἰς ὀρθὸν μία, ε
Λοξαὶ δ' ἐπ' αὐτῆς τρεῖς κατεστηριγμέναι
Εἰσίν. τὸ πέμπτον δ' οὐκ ἐν εὐμαρεῖ φράσαι, υ
Γραμμαὶ γὰρ εἰσὶν ἐκ διεστώτων δύο,
Αὗται δὲ συντρέχουσιν εἰς μίαν βάσιν.
Τὸ λοίσθιον δὲ τῷ τρίτῳ προσεμφερές. Ϲ

Quos verſus ita reddidit Natalis Venetus:

Quum litterarum non peritus ipſe ſim,
Dicam figuras, ſignaq; evidentia.
Eſt circulus torno velut factus bene,
Signumq; habens in ventre quod clarè patet.
Binas ſecunda forma lineas tenet:
Diſpeſcit has medio incidens mox altera.
Cincinnus inde tortus ipſa tertia.

Subit figura quarta, recta linea,
Tres incidentes dividunt hanc lineæ.
Quinctam minùs promtum sit ipsam dicere,
Sunt differentes lineæ inter se duæ,
Quæ conveniunt ambæ simul in vnam basim.
Extrema differt nil figura tertia.

Subjicit autem idem Atheneus Agathonis Tragici in Telepho, & Theodectæ Phaselitæ ejusdem argumenti versiculos, ab istis non multum diversos, nisi quod Sigma cõparant arcui Scythico, E psilon verò tridenti in latus verso. Quos, ob elegantiam & similitudinem, vnà cum Natalis versione libuit adscribere:

Ἀγάθωνος,

Γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμφαλος κύκλος,
Ὀρθοί τε κανόνες ἐζυγωμένοι δύο,
Σκυθικῷ τε τόξῳ τρίτον ἦν προσεμφερές.
Ἔπειτα τριόδους πλάγιος ἦν προσκείμενος.
Ἐφ' ἑνός τε κανόνος ἦσαν ἐζυγωμένοι δύο.
ὅπερ δὲ τρίτον ἦν, καὶ τελευταῖον πάλιν.

Hoc est,

Est circulus pictus prior mesomphalus,
Duæ jugatæ quem sequuntur lineæ.
Arcus Scytharum uti figura tertia est.
Obliquis adjacet triden: quarto loco.
Junguntur inde binæ in vna lineæ.
Extrema forma est huic, fuit quæ tertia.

Θεοδέκτου,

Γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μαλακόφθαλμος κύκλῳ.
Ἔπειτα δύ' οἱ κανόνες ἰσόμετροι πάνυ,
Τούτοις δὲ πλάγιος διὰ μέσου συνδεῖ κανών.
Τρίτον δ' ἑλικτῷ βοστρύχῳ προσεμφερές.

Ἔπειτα

Ἔπειτα τριόδους πλάγιος, ὡς ἐφαίνετο.
Πέμπτον δ' ἄνωθεν ἰσόμετροι ῥάβδοι δύο,
Αὗται δὲ συντείνουσιν εἰς βάσιν μίαν.
Ἕκτον δὲ ὅπερ καὶ πρόσθεν ἐστὶ βόστρυχος.

Id est,

Ocellus est figura primo in circulo.
Binaéq; sunt hinc lineæ pares simul,
Transversa quam mox incidens ligat altera.
Cincinnus vt contortus est hinc tertia.
Obliquus apparebat hinc velut tridens.
Tum virgulæ nascuntur ex quincta duæ,
Currunt in unam quæ basin ambæ simul.
At sexta sicuti prius cincinnus est.

De litteris autem Latinis acutè admodum & breviter his versibus lusit Quinctianus Stoa Martianum Capellam imitatus:

A *sub directo memorabilis oris hiatu est.*
B *simul inclusis profertur utrimque labellis.*
C *linguam adpulsos compellit ad vsque molares.*
D *cogit superos linguam contingere dentes.*
E *paullùm pressa profertur gutture lingua.*
F *labrum inferius superis cum dentibus urget.*
G *damus, extremum quum tangit lingua palatum.*
H *oritur tractis quum ventus faucibus halat.*
I *linguam impellit collidi dentibus imis.*
K *fauces formant media cum parte palati.*
L *facit extremum contingens lingua palatum.*
M *quum fit, pressum premitur per utrumque labellum.*
N *lingua adpulsa collidit littera dentes.*
O *venit, exoritur quum spiritus ore rotundo.*
P *datur eruptis ter littera quincta labellis.*
Q *fit, in adpulsu quum stringimus ora palati.*

R *facit ut supero crispetur lingua repulsu.*
S *quum fit, peragit colliso sibila dente.*
T *linguam impulsu contactis dentibus exit.*
U *facit os strictum, sic promula labra fatigat.*
X *reddit quidquid c atque s formare videmus.*
Y *psilon apprensis labris procedere iustum est.*
Z *eta sepulcrales imitatur concita dentes.*
Hactenus de litteris.

De syllabis: deinde de diphthongis.

CAP. XXXVIII.

EX litteris constituuntur syllabæ. Syllabam autem vocamus, docendi caussâ, spiritus comprehensionem ad unam vocem exprimendam. Est autem in triplici differentia. Constat enim vel ex una vocali: vel ex duabus vocalibus in mixtã unam vocem coëuntibus: vel ex cõsonante una, vel pluribus cum una vocali, aut duabus ad summum.

Primi generis syllabæ quinque sunt, quot scilicet vocalium soni: nam η & ω non voce, sed vocis quantitate differunt ab ε & ο.

Secundi generis Diphthongi, id est geminisonæ appellantur, quòd ex duabus vocibus tertiã vnam efficientibus componantur.

Tertij generis syllabæ ex consonantium & vocalium multiplici connexione pœnè sunt infinitæ, quas enumerare minimè necesse est.

Diphthongus autẽ ita solet definiri à Grammaticis, ut sit syllaba ex duabus vocalibus sonũ suum retinentibus conflata, ita dicta quòd duos φθόγγους, id est sonos efficiat. Sic Terentianus Maurus.

— *Vnde*

— Vnde Diphthongos eas
Græciæ dicunt magiſtri: quòd duæ junctæ ſimul
Syllabam ſonant in unam, viq́ gemina prædita.

Ego verò malim dicere, In vnam mixtam vocem coëuntibus (nam alioqui quãdo diſtinctæ ſunt vocalium voces, duæ ſyllabæ naſcantur neceſſe eſt) aut hoc certè addiderim definitioni, Quæ raptim & uno ſpiritu proferri poſſunt.

Diphthongi ſunt duodecim: novem propriæ, tres impropriæ: quod pace Grammaticorum dictum velim, qui totidem proprias quot improprias numerant. *Diphthongi propriæ novem.*

Propriæ dicuntur, quòd poſtulet eas naturalis prolatio, hoc eſt, quòd duæ vocales, ut integrè ſcribuntur, ita integrè pronũtiantur: vel quòd una eademq́ue ſyllaba geminæ vocalis ſonum edat.

αι	ai	non ut vulgo	e
αυ	au		af
ει	ei		i
ευ	eu		ef
οι	oi		i
ου	ou		
υι vel ų	ui		i
ηυ	eeu		if
ωυ	oou		of.

Ex quibus hodie vulgo ſola ου rectè pronuntiatur, ceteræ omnes depravatè. Tres verò poſteriores hactenus inter improprias numerantur.

Impropriæ ſive abuſivæ diphthongi ſunt, quæ contra veram rationẽ & definitionem diphthongi & ſcribũtur & proferũtur. hoc eſt, quãdo prior ſolùm vocalis integrè pingitur & enũtiatur, & ι ſub- *Impropriæ diphthongi tres.*

ſcriptum non exauditur: ſic vocatæ, quòd naturalis pronuntiatio ipſas non requirat. Nam ut ſimplices vocales efferuntur, nec compoſitam vocem edunt.

ᾳ a
ῃ ee } non { i
ῳ oo } non { o.

De diphthongorum propriarum ſono in genere.

CAP. XXXIX.

QVI duos ſonos in diphthongis non agnoſcunt, quomodo illas diphthõgos exiſtimare poſſunt? quomodo enim à vocalibus ſono diſtant, ſi ſimplicem aliquem ſonum adferunt? Diphthongus enim non ſcriptura, ſed voce cernitur: aliàs non diphthongus ſed digraphus eſt. Cur autem quum diphthongi omnes propriæ definitione diphthongorum cõtinentur, quædam duos ſonos, vt *αυ ει ου ηυ ωυ*, quædam ſimplicem habent, ut *αι et οι υι*? At id ſanè, ſi diphthõgus aliquid ſit, & ſi quid diphthongus à vocali diſtet, verum eſſe nõ poteſt. Et quum vſus in diphthongorum numerum iſtas retulerit, cur abuſus dimidiam & meliorem ſoni partẽ ab illis auferet? Detur hoc uſui ut diphthongos faciat, vocales faciat, ſyllabas faciat: ſed hoc dare uſui nemo poteſt, ut quamdiu diphthongum eam faciat, illud ab ea auferat quo diphthongus ſit. Eximantur igitur è numero diphthongorum, ſi nihil in ſono cum diphthongis habent commune. At Quinctilianus quærẽdum putavit, quomodo duabus demũ vocalibus in ſeipſas coëundi natura ſit, quum conſonantium nulla niſi alteram frangat.

Sed

Sed hoc est pati illas minimè in seipsas coïre, si alteram extrahas, & obtorto collo illam à sonando rapias, ne sonus è duabus vocalibus in seipsas coëuntibus collectus efferatur. Sin in sonando nihil altera vocalis adjuvet, tum non modò tota frangitur, sed etiam consumitur. Igitur vt diphthongus fiat, copulatio non modò litterarum, sed sonorum fieri debet, ne videlicet quo ceteræ linguæ omnes abundant, eo Græca & Latina lingua destituatur. Diphthongi autē quum minimè simplices voces, sed compositæ & divisibiles sint, in varios sonos tribui possunt. Quomodo enim διαίρεσις talis diphthongorum esset, nisi diphthongus coïtionem illorum sonorum antea habuisset: vt παῖς, πάϊς. Aut quomodo συναίρεσις fieri aliquorū potest quæ non antea sejuncta separataque voce erant? vt βασιλέϊ βασιλεῖ, ὄϊς οἶς. Videmus autem vt Iones sæpe ex αι rejiciant ι, α relinquant: sæpe ει & οι in εϊ & οϊ diuidāt. Sequitur ergo vocalem præpositiuam æquè proferendam ut subjunctiuam. Nam si res divisas vocesque diphthongorum separatas pronuntiamus, quid ni easdem conjunctas? Quid? Itáne illorum natura dissentiens est, vt ad societatem soni adduci non possint? At quare tantopere in Græca lingua dissentirēt, quum in omnibus jam aliis linguis cum suavitate usurpentur? Non igitur rei natura hoc fit, neque aurium caussa: quia si in re cōsisteret, in nulla lingua hoc fieri posset. Sin aures ab eo abhorrēt, cur in patriis linguis cum voluptate audiuntur, ubi aures omnium & peritissimæ & delicatissimę sunt? Et quoniam in Græcis diphthongorum sonis vel ι subjungi necesse est vel υ, ut verè Terētianus dixit,

nos quoque elaborabimus ut iſtarum litterarum ſonus ſubjungatur, non dominetur. Non enim ibi quidquam ſubjungimus ubi nihil antecedit: ſed ut ſubjungatur quod ſequitur, neceſſe eſt aliquid cõſtituatur quod præponitur. At ι litterę quatuor vocales præponuntur in propriis diphthongis, & υ quoque quinque vocales quaſi duces ſoni anteëunt, quibus illæ ut ſcriptura ſic ſono ſubjunguntur: quod quemadmodum in diphthongis quibus υ ſubjicitur eſt perſpicuum, ſic in diphthõgis quibus poſtponitur eſſe quoque debet manifeſtum. Nam in iis quæ ι ſubjectũ habent, vitium in prioribus litteris eſt: in iis quibus υ ſubditur, vitium in ipſo υ eſt. Nam una tantùm diphthongus ȣ nobis pura puta in ſono hactenus relicta eſt.

AI. CAP. XL.

AI igitur diphthõgus nullo modo ſonat ut e, ſed planè Latinorum ai reſpondet, raptim ſcilicet & uno ſpiritu pronuntiato, ut poſt a non
" reſpires, ne duæ ſyllabæ pro una audiantur. Hinc
" Plutarchus in Sympoſiacis α litteram ſemper præ-
" eſſe ceteris vocalibus, nunquam ſubeſſe, & eam in
" dicendo, quidquid cõſequatur, ſonum ſuũ retine-
" re dicit, ac ceteris ſimul cum eo ſonãtibus uti. Neq;
" enim vel poſt ι vel υ ſi ponatur α cum illis conve-
" niet, aut illorum ſic ductum ſequetur ut ex iis una
" fiat ſyllaba, ſed quaſi ſuperba, faſtidioſa, indigna-
" bunda littera, & ſeſe admodum efferens domina-
" tum appetet ſemper. Et ſi alteri illarum præpona-
" tur, tum ſubſequente illa & ſimul ſonãte utitur, &
" ſyllabas etiam verborũ facit, ut in αἴειον, αὐλεῖν, αἶας, αἰδεῖω.

αἰδεῖσθαι, & ſexcentis aliis. Hæc ille. Quòd ſi α συμφωνοῦντι καὶ ἀκολουθοῦντι χρῆσθαι, ut Plutarchus dicit, quis negabit α in eo & ι ſimul ſonare? An eæ litterę dominatum non amittunt, quæ in ſono non minuuntur mòdò, & quaſi de gradu dejiciuntur, ſed prorſus extinguuntur, ut ne minimus quidem ejus ſenſus in auribus remaneat? An non idem accidit quum α littera τῷ ι nullo modo conſonat, ſi neutra harum ſonum habeat, ſed quoddam peregrinũ pro utroque reponatur? Itaque ſimul iſtæ ſic ſonent, ut conſonare & conſentire poſſint. Nunc autẽ quaſi neutra digna ſono ſit, tertium aliquid, nempe ε pro utroque adhibetur. Perdet igitur α princeps vocalis dominatum ſuum, magiſtratu ſuo abibit, & in ſervitutem adducetur ſi in αἴας, in αἰδεῖσθαι, & ſexcentis aliis, nihil ſonet, eiuſq; nulla vis remaneat: ſed hoc eſt impetum facere in magiſtratum, nõ pati ut munus ſuũ ubi debet opportunè adminiſtret. Ex hoc igitur ſatis probetur α in αι reliquiſque locis ubi ponitur ſonum ſuum retinere, & ι cum illo conſonare.

Quinctilianus etiam αι diphthongum Græcos ſemper per ai extuliſſe memorat: Nos ergo nequaquã Græci ſumus, qui diphthongum nõ efferimus.

Et Terentius Scaurus de Orthographia teſtatur priſcos Latinos diphthongum æ Græcis litteris αι ſcribere ſolitos, quam poſtea mutarint in æ, ſed ita pronuntiarint ut utraq; vocalis exaudiretur: quemadmodum etiam hoc tempore pronuntiari deberet. Hinc in duobus numiſmatis antiquis in auro & argento ſculptis, quæ mihi communicavit Hubertus Goltius, videre eſt ab altera parte caput *Pro æ, priſcos Latinos αι ſcripſiſſe.*

Veſtæ,

Vestæ, & ab altera basilicam Æmiliam cum hac inscriptione AIMILIA REF. S. C. M. LEPIDVS. Unde multa divisis syllabis remanserunt. Persius Satyra VI. citat hoc carmen Ennij,

Lunaï portum (est operæ) cognoscite cives.

Idem Ennius, *Albaï rex longaï.*

Lucretius,

Ignoratur enim quæ sit natura animaï.

Idem, *-- Gelidaï stridor aquaï.*

Martialis,

Attonitusq; legis terraï frugiferaï.

Virgilius etiam vetustatis amantissimus ter hoc sono usus est. Primò Æneidos 3.

Aulaï in medio libabant pocula Bacchi.

Secundò Æneid. 6.

AEtherium sensum atque auraï simplicis ignem.

Tertiò Æneid. 9.

Dives equûm, dives pictaï vestis & auri.

In hoc nempe imitati sunt Græcos, qui ex παῖς, hoc est pais, faciunt παϊς.

Fenus. Gellius probat hoc verbum *fenus* non à φαίνεσθαι Græco, ut quidam arbitrantur, sed à fetu ideo venire, quia M. Cato & ceteri ejus ætatis fenus & feneratorem sine a sonabant, unde existimat à φαίνεσθαι illud deduci non posse. At quis non ex hoc videt, in φαίνεσθαι illos α litteræ sono usos esse? nūc per nos æquè à φαίνεσθαι ac à fetu venire potest, qui nullam in istis verbis differētiam ponimus, & propter

Etymologia. soni confusionem verborum etymologiam agnoscere non possumus. Sæpe enim Grammatici ineptas etymologias adferre nobis videtur, qui distinctionem sonorū non advertimus. Quòd si in veris

sonis

ſonis conquirendis laboraremus, in veris etymologiis conſtituẽdis minus hæreremus. Exiſtimemus igitur, ſi α ſemper ſonum retineat ubicunque inciderit: ſi ſemper à Græcis αι efferatur, ſi in φαίνεσθαι ceteriſque pronũtietur α, debere α in αι diphthongo ſemper ſonari. Cur enim non æquè in Græcis hoc fieret, ac in Latinis, ubi Aiax & Achaia dicimus? cur non eodem modò αἴαντα & ἀχαΐαν Græcè ſonamus. ſi Germanis καῖσαρ rectè *kaiſer* vocatur, quid vetat eodem ſono à Græcis hoc fieri? aut quare apud Græcos vaſtus, apud Latinos & alios ſublimis ſonus eſt? cur in eiſdem verbis tanta ſonorum diſſenſio exſiſtit, ut vix cognoſcamus eadem eſſe? Nũc verò quomodo illos verſus apud Sophoclem legemus?

αἰ αἶ, τίς ἄν ποτ' ᾤεθ' ὧδ' ἐπώνυμον αἲ αἶ.
τοὐμὸν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς;
νῦν γὰρ πάρεστι καὶ δὶς αἰάζειν ἐμοὶ,
καὶ τρὶς. τοιούτοις γὰρ κακοῖς ἐντυγχάνω. Hoc eſt,

Ai ai, quis unquam tot meum cognomine
Meis putaſſet concinere nomen malis?
Ai ai, licet nunc proloqui bis, ter mihi.
Nam me malorum tanta circunſtat cohors.

Quanquam enim Pindarus ſexto Iſthmiorum, nomen αἴαντος ἀπὸ τοῦ φανέντος ἀετοῦ deducat: de cujus volatu auguratur Hercules exauditas ſuas preces, & futurum eſſe prędicit vt naſcatur Telamoni fortiſſimus filius: non tamen minus fortaſſe rectè Sophocles & alij à crebra voce αἰ αἶ, vel ἀπὸ τοῦ αἰάζειν, id eſt lamentari, quod Theocrito etiam frequens eſt, derivant. Sic etiam Bion auſpicatur epitaphium Adonidis.

Aiax unde.

αἰάζειν.

Αἰάζω

Αἰάζω τὸν Ἄδωνιν. ἀπώλετο καλὸς Ἄδωνις:
Ὤλετο καλὸς Ἄδωνις. ἐπαιάζουσιν ἔρωτες.

Quod ita vertit Eobanus Hessus,

Lamentamur Adonin, obit formosus Adonis,
Pulcher Adonis obit, teneri allacrymantur amores.

Hoc autem modo efferendum esse adverbium dolentis & gementis αἶ αἶ, testes sunt omnes ferè nationes & linguæ, quæ non alio sono quàm ai ai doloris significationem & affectum exprimunt. Qua etiã utitur is qui scripsit Bionis bucolici poëtæ epitaphium quod quidam Moscho tribuunt: nam Theocriti non esse, argumento est ipsius Theocriti in eo facta mentio. id tale est:

Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα, καὶ πλέον αἶ αἶ
Λάμβανε τοῖς πετάλοισι. καλὸς τέθνηκε μελικτάς.

Nos ita ad verbum,

Nunc Hyacinthe elementa sones tua, plus etiam ai ai
Frondibus excipias: bonus occidit ille poëta.

Eobanus περιφραστικῶς,

Nunc Hyacinthe sonet tua littera, scilicet ai ai;
Non tamen hoc satis est ai ai, plus ergo loquatur,
Litterulasq; velis foliis inscribere plures,
Occidit indigna confectus morte poëta.

Hyacinthus. Hyacinthus autẽ nomen cujusdã pueri est, quem Apollo usqueadeo dilexit, ut cùm inter ludendum disco eum imprudẽs occidisset, herbam & florem quendam ex cruore effuso in terram produxerit, & ejus nomine ornaverit in perpetuã memoriam. Unde apud Nasonem Metamorph. 10. ubi infortunatus ille casus describitur, Hyacinthe, inquit Apollo,

Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,

Flosq;

Flosq́; novus scripto gemitus imitabere nostros.

(Nam, ut ait Plinius lib. 21. cap. 10. Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum præ se ferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Aiacis cruore editi, ita discurrentibus venis ut Græcarum literarum figura AI legatur inscripta.

Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros i. Aiax.
Addat in hunc florem, folioq́; legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce, cruor qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor: Tyrioq́; intentior ostro
Flos oritur, formamq́; capit quem lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est, (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & AI AI
Flos habet inscriptum, funestaq́; littera dicta est.

Ovidius utramque fabulam iterum complexus est lib. XIII. metamorph. his versibus:

— Rubefactaq́; sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroq́; viroq́;
Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ.

Et hoc ænigma apud Virgilium,

Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores: & Phyllida solus habeto.

Adverbio αἶ cõfine est αἰβοῖ, id est heu, etiam dolentis & indignantis, interdũ admirãtis & gestientis præ gaudio. Quod quidem si *evi* proferatur, quis non videt quàm nullum planè affectum mẽtis designet? Hinc etiam αἴλινον sive αἴλινος lugubris quędam

dam cantio: & similitudo vocis in κλαίειν lugere, Belg. *claghen*: quæ habentur in ipso statim initio ejusdem epitaphij Bionis planè lugubri, si rectè pronuntietur:

Αἰλινά μοι στοναχεῖτε νάπαι, καὶ δώειον ὕδωρ:
Καὶ ποταμοὶ κλαίοιτε τὸν ἱμερόεντα Βίωνα.

Eobanus,

Tristia lugentes suspiria dicite sylvæ,
Nunc mihi Sicelides, & amaræ Doridos vndæ,
Flumina nunc deflete peremtum morte Bionem.

Diphthongum hanc etiam exprimunt Baiæ, quę civitas est Campaniæ, à Baio Vlyssis socio illic sepulto: Græcis Βαῖαι. Silius,

— Docet ille tepentes
Unde ferant nomen Baiæ, comitemq́; dedisse
Dulichiæ puppis stagno sua nomina monstrat.

Item *Ambubaiarum collegia* apud Horatiū. Sic Græcè sonandum βαιὸς brevis, parvus: Vulgo Belgis & Francis antiqua vox est *Kaie*: antiqua, inquam, vox est. Invenio enim in pervetustis glossis, ait Iosephus Scaliger, *Kaij*, cancelli, Latinis Aræ dicūtur, hoc est margines, seu crepidines prominentes earum molium quibus flumina, ut loquitur Lucretius, oppilantur. Nam crepidines illæ sunt oppositę fluminibus ad eorū impetum coërcendum. Caiare verò apud veteres erat cohibere, coërcere, compescere. Fulgentius: Caieta, coartrix ætatis. Apud antiquos enim Caiatio dicebatur puerilis cædes. Unde Plautus Clitellaria:

Quid tuam amicam times, ne te manulea caiet?

Omnes verò crepidines & eminentias veteres illi Aras vocabāt: ut saxa in mari eminentia. Virgilius:

Saxa

Saxa vocant Itali medius quæ in fluctibus Aras.

Tertullianus lib. de Pallio. Soleo de qualibet margine vel ara medicinas moribus dicere. Manifestò Ara ibi est ἐξοχὴ, ut & margo: quę & moles dicũtur & χηλαί. Τϱαιανὸς Traianus, non Treanus: Biscaiæ regio, Cantabrię pars: Μαῖα, Maia: quod non potest ullo modo efferri Mea. Nam hinc Maium mẽsem nonnulli nomen habere censent; teste Ovidio lib. v. Fast.

At tu materno donasti nomine mensem
Inventor curvæ furibus apte fidis.

Sed hîc Stephanus Vintoniensis episcopus contra Iohãnem Checum adfert locum Theonis Sophistæ, ut ostendat ε & αι ejusdem esse soni. Est autem hic: Ἀσαφῆ δὲ τὴν ἑρμηνείαν ποιεῖ καὶ ἡ λεγομένη ἀμφιβολία πρὸς τῶν διαλεκτικῶν, παρὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἀδιαιρέτου τε καὶ διῃρημένου. ὡς ἐν τῷ, Αὐλητρὶς πεσοῦσα δημοσία ἔστω. ἓν μὲν γάρ τοι ἐστὶ τὸ ὑφ᾽ ἓν, καὶ ἀδιαίρετον, Αὐλητρὶς ἔστω πεσοῦσα δημοσία. ἕτερον δὲ τὸ διῃρημένον, Αὐλητρὶς παῖς οὖσα ἔστω δημοσία. Vides, inquit, vt αι sono τοῦ ε exæquetur in πεσοῦσα & παῖς οὖσα. Hic locus doctis etiã posset prima facie negotiũ facessere, nisi codicem esse mendosum, & τὸ διῃρημένον non in πεσοῦσα, sed in ἀυλητρὶς esse, Checus liquidò evinceret, legendumque hoc modo: ἀυλητρὶς πεσοῦσα ἔστω δημοσία. ἓν μὲν «
γάρ τοι ἐστὶ τὸ ὑφ᾽ ἓν καὶ ἀδιαίρετον, Αὐλητρὶς ἔστω πεσοῦσα «
δημοσία. ἕτερον δὲ τὸ διῃρημένον, Αὐλὴ τρὶς πεσοῦσα ἔστω δη- «
μοσία. Ut ἀυλητρὶς & αὐλὴ τρὶς sit ἀδιαίρετον καὶ τὸ διῃρη- «
μένον. In nullo enim Græco Rhetore aut philoso- «
pho, qui quidem impressus exstat, τὸ ἀδιαίρετον καὶ τὸ «
διῃρημένον reperitur, ubi in litteris & scriptura, quæ «
sonum imitabatur olim, & nunc imitari debet, ali- «

Theonis Sophistæ locus restitutus.

" qua discrepātia aut varietas exsistit. Et subdit: Quid
" enim eo potest esse manifestius quod apud Laër-
" tium in vita Zenonis scribitur, ubi ex Stoicorū sen-
" tentia quid amphibolia sit ostendit? Ibi enim exem-
Amphibolia. plo hoc ἀμφιϐολίας utebatur, quo etiam Theon usus
" est, ἀυλητρὶς πέπτωκεν. Significatur enim iis verbis,
" οἰκία τρὶς πέπτωκε. Ex hoc autem ubi usitata ἀμφιϐο-
" λία, & quo in verbo posita fuerit, facilè liquet, ut ne
" ad nouas ambiguitates gignendas corrupta auctorū
" loca quasi lupanaria consectemur. Cujus verbi tam
" celebrata fuit omnium sermone ambiguitas, ut do-
" cti qui in antiquioribus versati sunt, minimè aliud
" ad ambiguitatem notius ac contritius requirerent.
" Sententia hæc quæ à Theone proponitur decan-
" tata in scholis, repetita in progymnasmatis, discen-
" tium vocibus jactata, nec tam obscura mihi ad
" emendandum, nec tam firma tibi ad nos confu-
" tandos esse potest. Quid verò si solummodo Laër-
" tij dicto contentus, nihil aliud ad loci emendatio-
" nem adferrem? num aut Erasmi auctoritatem ele-
" uare, aut meam sententiam frangere, aut pronun-
" tiationem nostram emendatam imminuere ullo
" modo debet? Hoc enim idem à Quinctiliano est
" Latinè expositum, quod est à Theone tractatum:
" ut non satis tempestivè videatur prodiisse, qui te in
" tantum errorem tam citò deduxerit, nec nobis in-
" jucundè, qui cernimus quod contra nos dicitur, id
" ex vitiosis locis corrogari. Ubi autem de ambigui-
" tate Quinctilianus loquitur, hæc verba habet: Al-
" terum est, in quo alia integro verbo significatio est,
" alia diviso: ut *ingenua* & *armamentum*, & *corvinum*.
" Ineptæ sanè cavillationes, ex quibus tamen Græci
contro-

controversias ducunt. Inde ἀυλητρὶς illa vulgata, "
quum quæritur vtrum aula quæ ter ceciderit, an ti- "
bicina si ceciderit, debeat publicari. Hanc verò "
quam ille vulgatā dicit, & usu, sermone, exercita- "
tione adolescentium frequentatam esse, nos videli- "
cet ignoramus, & nescio quid ex eo novum atque "
inauditum ad linguę confusionem firmandam ani- "
mo exstruimus. Hactenus Checus. "

Quid igitur dubitemus hanc diphthongum αι sic sonare, quemadmodū Raiam piscem, Graium, aio, Aiacem, Maiam, Naiades, & cetera eius generis, confuso sono α & ι? nullo autem modo ut ε.

AY. CAP. XLI.

AY nequaquam af sed au sonat, quia littera υ non est f vel v consonans, sed u Gallicum, ut suprà docuimus, non enim diphthongus conflatur ex vocali & consonante: & quanquam v Latinum sæpe sonum τῦ digamma habet, illum non in fine syllabæ, sed in principio semper tenet. Temere igitur hic vitiatus υ litteræ sonus nunc in αυ & ευ irrepsit. Si autem hoc natura litteræ fieret, cur non hoc in ου quoque usu veniret? At ου diphthongum bene sonamus. Itaque ut reliquæ bene sonentur, idem sonus in reliquis observetur. Si enim vocalis consonanti juncta diphthongus esse non potest, (diphthongus enim duarum vocalium copulatio est) junctus etiam ex utraque sonus proficiscatur. Quòd si altera à vocali abeat, jam non diphthongus, sed alia syllaba erit. At si υ per se sonat i, quomodo adjuncta ad α aut ε sonabit af aut ef? aut quomodo adjuncta ad ο facit ou? Num è

Protei disciplina hæc una littera profluxit, ut sic
Omnia transformet sese in miracula rerum?
Sed in veritate soni est cōstantia, in varietate error.
Præclarè igitur ille,
Nec tamen diphthongos ista consonante prædita
Poterit esse. —
Et rursus de *v*.
Porrò vocalem secuta vim tenet vocalium.
Et alio loco,
αυ & *ευ quum copulamus, u secundam jungimus,*
In vicem Græca quòd v subdita est vocalis u.

Hîc ergo Demosthenis exemplo ne pudeat à canibus diligenter diphthongum *αυ* cognoscere. Nam Aristoph. poëta dum canem latrātem exprimere vellet, αὖ αὖ dixit. Sed ne canes quidem tam crassi sunt ut af af sonent. Imò nec Latini homines tam absurdi, ut illis dictionibus, quas usurpatione suas fecerūt, digāma hoc inferciant. Dicunt enim, αὐλὴ aula, αὐστηρὸς austerus, καύκασος Caucasus, Ταῦρος Taurus, sive marem vaccæ, sive proprium philosophi cujusdam Platonici, sive nomen montis totius Asię longè maximi, significet. Terentij fabulam ἑαυτὸν τιμωρούμενον dicimus Heauton timorumenon, non heafton dimorumenon.

Græci quoque Latinam diphthongum au per *αυ* reddunt: Κλαύδιος Claudius, Φαῦστος Faustus, Παῦλος Paulus : Item Theophilus Latinam vocem *causa* Græcè effert καῦσα, Instit. de legat. §. lōgè magis, his verbis: καῦσα δέ ἐστι δήλωσις τῆς αἰτίας δι' ἣν ληγατεύεται. i. Est autem causa significatio rationis, quare res quæque legetur. Atqui ineptissimè & cōtra morē Latinitatis & antiquitatis proferretur caffa,

& Pa-

& Paſſos. Ita *ναῦν* & *γραῦν* commodiſſimè proferas *naun* & *graun*: quæ ſi vulgato more enunties, ægrè una ſyllaba efferas: ſed neceſſariò ſonandū eſt duabus ſyllabis *nafven grafven* cōtra rationē diphthongi, quæ eſt comprehenſio duarum vocaliū in unam ſyllabam. Rectè igitur Terentianus,

Auſpices quum dico & aurum, ſiue Græcis αὖρον.

Cæterùm hîc poſſet fortaſſis alicui ſcrupum injicere locus Ciceronis qui eſt lib. II. de divinat. " Quum, inquit, M. Craſſus exercitum Brunduſij " imponeret, quidam in portu caricas Cauno adue- " ctas vendens, *Cauneas* clamitabat. dicamus, ſi pla- " cet, monitum ab eo Craſſum, caveret ne iret: non " fuiſſe periturum, ſi omini paruiſſet. quas ſi ſuſci- " piamus, pedis offenſio nobis, & abruptio corrigiæ, " & ſternutamenta erunt obſervanda. Hactenus Cicero: ex quo colligitur ea tempeſtate vicinitatem quandam ſoni fuiſſe in vocibus *Cauneas* & *cave ne eas*: quod nec ego quidem ivero inficias. Sed hoc etiam fatendum, planè aliam v conſonantis tunc fuiſſe prolationem, diverſamque ab ea quà hodie vtuntur. Iam enim v conſonans ſono nihil differt à digamma Æolico, dum valeo & venio efferimus ϝaleo, ϝenio, hoc eſt paullò dēſiùs quàm f. Quod quanquam lingua commodius exprimi poſſit, certum eſt tamen calamo idem tentare. In voce *ardua*, audimus *ŭa* duabus ſyllabis expreſſum, quas ſi in unam contrahamus, & in *valeo* more maiorum ſonemus *ŭa*, ſentiemus ſonum primæ ſyllabæ qui eſt in noſtratibus verbis quę gemino vv ſcribimus: ut dum vigilare dicimus *waken*, fortaſſis à vacando: vinum *wijn*, Germ. *wein*, vicus *wijc*; verbum *woord*;

Cauneas, Caue ne eas.

v conſonans.

velle *willen*; væ *wee*, Græcè ὢ αἰ: vincere *winnē*, quod Galli *gaignér*. Picardi *waignér* dicunt, vidua *weduwe*. Ingevonum item & Vandalorum (qui ſunt veteris Germaniæ populi) nomina, non petitis procul derivationibus, nec adſumto etymo alieno aut violenter detorto, non dubitem adfirmare merè Germanica eſſe, atque inter ſe contraria. Ingevones enim, ſono ſignificatoque ſuffragante, ſignificāt indigenas & αὐτόχθονας, quaſi Germanicè dicas *Inwoner*: Vandali autem advenas, ſeu peregrinos, & novos homines. *wandelen* enim idem eſt quod peregrinari vel ambulare. Sic Batavos ab ea plaga quæ etiamnum lingua eorum *der Betouwe* dicitur, vocatos credo. *weſt* vocem Germanicam, id eſt occidentem, probè hoc modo enuntiant vel ipſi Galli: Picardi vacuare, *widér*, *wallon*, Gallus. Hoc quippe modo v conſonantem ſonuiſſe, non ut digamma Æolicum, liquet ex dictionibus *aqua*, *æquor*, *ſuauis*, *anguis*, & ſimilibus. In quib. ipſum v, quod Priſciano auctore conſonans eſt non vocalis, eundem ſonum retinet. Neque enim extra diphthongū duæ vocales in eadem ſyllaba eſſe poſſunt. Quem ſonum quoad licuit imitati Græci, illa quæ per v cōſonantem Latinè proferuntur, per ου exprimunt, aucto ſyllabarū numero, ſicut in φ docuimus. Vandali οὐάνδαλοι, Octavius Ὀκταούϊος, Avantici populi Helvetiis finitimi, Ptolemæo Ἀουαντικοί: Laviniū vrbs in Latio ab Ænea condita, Straboni Λαουίνιον: Flavona apud Plinium oppidum Illyrici, Ptolemęo Φλαουῶνα. Ex quibus conſtat voces καυνέας, & *cave ne eas* pronuntiatione non admodum diverſas fuiſſe, præſertim quum Romani nō *Caſneas* ſonuerint

vel

Ingevones.
Vandali.
Batavi.

vel *Caqneas*, sed *Cauneas*: *cave* autem *cavve*. Hæc paullò rudius fusiusq; tractare visum fuit, ne, dum brevis esse laboro, obscurus fiam.

EI. CAP. XLII.

EI diphthongum hodie cum simplici iota confundunt homines etiam eruditissimi, sed errore non minus manifesto quàm periculoso, propter multiplicem unius soni significandi rationem: quum debeat proferri ei, hoc est, utraque vocalis ε & ι conjuncto sono exaudiri, sicut in Eia adverbio adhortantis. Martial. lib. 11.

Eia age rumpe moras. ---

quod Græci dicunt εἶα, ὦ εἶα. Aristoph. εἶα μάλα. Hei interiectio dolentis sive ingemiscentis. unde apud Terentium, Hei hoi, ubi in posteriori etiam sonus diphthongi οι exauditur. Veij & Veientes, Apuleius & Pompeius.

Neque non sentitur apud Flandros sonus ει in voce *ei*, quod ovum significat. *loosheit* versutiæ, *feit* facinus, *Mei* Maius mensis, *kei* silex, *scheiden* dividere aut separare.

Galli diphthongum hanc referunt in *feim* fames, *sein* sinus, *feint* fictus, *Plein* plenus: Item dum dicunt *teion*, id est, patruum, sive avunculum, quod Græci ad verbũ θεῖον, & *teie* materteram sive amitam, θείαν.

I longum antiquis Romanis proferebatur ut hęc diphthongus ει, hoc est ei, & e inclusum habebat: quod usitatum fuisse tẽpore Ciceronis ex vocibus βίνει & Latina *bini* constat. Locum ejus in β citavimus. Confirmat hoc Quinctilianus dum de ei I. longum.

Latino dicit, Duravit diutius ut e i jungendis eadem ratione qua Græci ει uterentur. Quomodo autem Latini hoc eadē ratione qua Græci utebantur? quomodo, nisi quemadmodum tradunt veteres, ubi i longum esset, Valerium semper ei scripsisse, itemque vetustiores Latinos, exstareque in vetustis inscriptionibus hanc scripturam, *Celeberrimei, veis, preimus*, pro *celeberrimi, vis, primus?* & Sosipater ait Varronem lib. sexto Epistolicarum quæstionum dicere *Eclogas ex Annalei descriptas*. Unde in numismatis antiquis LEIBERTAS, SERVEILIVS, EIDVS, quod Plutarchus εἰδοὺς, Plauti comœdia Capteivei, & passim apud auctores, queis, omneis, Tralleis, Sardeis, & id genus alia, quæ etiam per I longiusculū & exstans solent scribi: OPEIMIVS OPIMIVS, BINEI BINI, EIRONEIA IRONIa, eodem tamen servato sono ei.

" Unde Victorinus de orthographia: Quum verò
" eadem i, e litteræ juncta esset, non solùm pro lon-
" ga syllaba accipiebatur, sed nominativum plura-
" lem ita scriptum significabat, ut amicei, bonei, do-
" ctei, Romanei, & similia. At si per solum i scripta
" esset, eadē genitivum singularem faciebat, ut *hujus*
" *amici*. Cui consentit Terentianus,

Sic erit nobis & ista rarior diphthongus EI,
E videmus quando fixam principali nomine.
EITVR *in sylvam necesse est* E & I *connectere.*
Principali namque verbo nascitur, quod est EO.
Sic OVEIS PLVREIS, & OMNEIS *scribimus pluraliter.*

Et hoc Epitaphium Romæ inventum, in quo plu-

rima

prima antiquæ pronuntiationis vestigia conspiciuntur: quod tum propter summam elegantiam, tum orthographiæ rationem, cujus obiter mentionem fecimus, hîc visum fuit attexere.

HOSPES QVOD DEICO PAVLVM EST.
ASTA AC PELLIGE.
HEIC EST SEPVLCRVM HAVD PVLCHRVM PVLCHRAI FEMINAI.
NOMEN PARENTES NOMINARVNT CLAVDIAM.
SVOM MAREITVM CORDE DEILEXIT SVO.
GNATOS DVOS CREAVIT. HORVNC ALTERVM
IN TERRA LINQVIT. ALIVM SVB TERRA LOCAT.
SERMONE LEPIDO. TVM AVTEM INCESSV COMMODO.
DOMVM SERVAVIT. LANAM FECIT. DIXI. ABEI.

Hoc ipsum etiam aptè carmine quodam expressit perurbanus poëta Lucilius,

Iam pueri venere, e postremum facio atque i.

Hinc videtur paullatim irrepsisse, ut iam corrupta pronuntiatione ει proferamus ut ιῶτα, dicentes Καλλιόπεια Calliopia, quum vel ipso Ovidio teste dicendum sit Calliopeia. Scribit enim V. Fast.

Prima sui cœpit Calliopeia chori.

Item ἐλεγεία elegeia, quæ ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν, id est, à miserando, & à crebra voce ει quodāmodo nomen habere videtur. Horatius de arte poët. Elegeia.

Versibus impariter junctis querimonia primùm,

Pòst etiam inclusa est voti sententia compos.

Hanc etiam divisa diphthongo extulit Ovidius lib. III. eleg. 8. qua Tibulli mortem deflet:

Flebilis indignos Elegeia solve capillos.
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

hoc est, quemadmodum à miseratione nomen habes, ita miserabile nacta es argumentum. Et alibi,

-- Eleigeïa flebile carmen.

Contrà Græci εϊ contrahunt in ει, ἀληθέϊ, ἀληθεῖ. πόλεϊ, πόλει, quemadmodum & poëtę Latini. Virg.

Pellis obit totum præfulgens unguibus aureis.

Item,

Orpheî Calliopeia, Lino formosus Apollo. Et Ovid.

Notus amor Phædræ, nota est injuria Thesei.

pro aureïs, Orpheï; Theseï.

ει, οι, ι. Hermogenes autem in dicendi formis, ubi περὶ
" σεμνότητος loquitur, diphthongos & vocales lon-
" gas hanc formam illustrare dicit, si in finem dictio-
" num cadant, præter ει diphthongum. Sin ι ipsum
" per se ponatur, minimè tum grandem orationem
" eam facit quæ ea abundat: contrahit enim magis,
" & ad rictum diducit os, & minimè fauces cõplet.
" ει igitur sola ex diphthongis granditatem orationi
" non adfert: οι autem granditatem adfert. plenior igitur sonus οι quàm ει, siquidem diphthongi præter ει granditatem adferant, ι verò ipsum si per se positum sit, minimè grandem facit orationem. ι igitur sejunctum alium habet sonũ, quàm si cum ε aut ο jungeretur. Si autẽ parũ granditatis in ει est, minimũ in ι, aliquãto igitur grandior ει quàm ι est. Qui autem alius quàm ε sonus diphthongũ ει grãdiorẽ faceret? aut quis alius sonus οι diphthõgũ exaggera-

aggeraret, nisi qui ab ο sumitur, & ad ι adjungitur?

Quum Plutarchus de ει diphthongo multa loqueretur, & librum quoque scriberet, multa verba de ε quasi præstabiliori, ut videtur, sono, pauca aut nulla de ι fecit.

Eam verò in lingua Latina hæc diphthōgus suavitaté obtinuit, ut quum Sulpicius ex ει diphthongo ι tolleret, & e plenissimū relinqueret, à Crasso àpud Ciceronem lib. de Oratore III. reprehensus sit, quòd non antiquos oratores, sed messores videretur imitari. Cujus verò omissio tam est vituperabilis, ejus observatio admodum erit laudabilis. Quòd si nos nūc in alteram partem perpetuò peccantes audiret Crassus, mirū ni non messores nos, sed passeres vocaret, qui sic pipitaremus. Nam qui navigio nimis vehemētes in alterā partem ferūtur, in scopulū aliquem impingere solent. Latinis enim hæc diphthongus olim familiaris erat. sicut indicāt veteres Grāmatici qui de Orthographia scripserūt. Sed paullatim exolevit, adeò ut nunc ne accusativos quidem illos plurales omneis, treis, parteis, scribamus, sed expūcto i cum Sulpitio dicamus omnes, tres, partes: vel potius cum Varrone omnis, tris, partis. Servata est tamen in paucis quibusdam, ut in hei & queis, & poëticis illis,

Iam validam Ilioneî navem —

Orpheî Calliopeia, ceterisque ejusmodi, de quibus suprá. Vitiosa hujus diphthongi tum pronuntiatio tum scriptio nō paucos auctorū locos corrupit, virosq; alioqui doctissimos decepit. Et, ut de multis unum aut alterum adferamus, elegantissimum adagiū τηρεῖν τὴν καρδίαν ἐν πίσῃ, id est retinere cor in ἐν πείσῃ τὴν καρδίαν τηρεῖν,

ancorali

ancorali fune, hoc est in sua cõstantia atque firmitudine, apud Synesium in Encomio calvicij hactenus redditum fuit, in Pisa animum præparare. Interpres enim pro πείσῃ (quæ etiã πεῖσμα & πρυμνήσιον vocatur) legit Πίσῃ. Similis menda fuit in libello Plutarchi περὶ ἀοργησίας, ubi librariorum incuria, quæ ob neglectam pronuntiationẽ solet incidere, vox πείσῃ depravata est in πίσει: ita ut Erasmo ipsi ansam erroris præbuerit, dum hæc ἐν τῇ Ὁμηρικῇ πίσῃ μένοντι τὸν θυμὸν vertit In persuasione Homerica permanentem. Rectam lectionem servat adhuc idẽ Plutarchus in περὶ ἀδολεσχίας. τῇ καρδίᾳ, inquit, μὴ τρέμειν, μηδὲ ὑλακτεῖν.

τῷ δ' αὖτ' ἐν πίσῃ κραδίη μένε τετληυῖα,
μέχρι τῶν ἀλόγων κινημάτων διήκοντος τοῦ λογισμοῦ.

locus Homeri est ὀδυσ. υ.

Τῷ δὲ μάλ' ἐν πίσῃ κραδίη μένε τετληυῖα
Νωλεμέως, ἀτὰρ αὐτὸς ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα.

Horum locorum restitutionem & explicationem debemus Paulo Leopardo nostro, viro exquisitissimè docto, qui in suis emendationum seu miscellaneorum libris, quos magno studiosorũ bono propediem editurus est, hæc & alia complura primus animadvertit, fusiusq; persecutus est. Sed, ne quid dicam de Andrea Divo Justinopolitano, qui πίσιν passionem, & Simone Lemnio qui affectus vertit, nec ipsi Eustathius vel Didymus Homeri sensum hoc loco satis adsecuti videntur.

ΕΥ. CAP. XLIII.

IN ευ diphthõgo hodie peccatur sicut in αυ paullò antè peccari ostendimus: quum tamen facillima

lima sit ejus pronuntiatio, vocalibus optimè & facillimè in unum mixtum sonum coëuntibus. Nam ευ sonat eu, non ef. εὖρος eurus, εὖγε euge, Τεύτονες Teutones, Εὐσέβιος Eusebius, non efsevius: Pseudothyrion Ciceroni in Verrem, quod Græcis ψευδοθύρειον: Pseudolus Plautina fabula, Græce ψευδόλος: Deuternomion δευτερνόμιον, εὐχαριστία Eucharistia, πεντάτευχος pẽtateuchos, non pendatefchos.

OI. Cap. XLIIII.

OI, sicut in ει tradidimus, integrè quoq; proferendum, ut utriusque vocalis sonus possit exaudiri, non tanquam simplex ἰῶτα, quemadmodum vulgo. Sono quippe differunt πότης obesitas, & ποιότης qualitas. Quod liquet ex dictionibus Gallicis *moi, toi, soi*: quas retinuerunt a Græcis μοὶ, σοὶ, Doricè τοὶ, & οἷ, adspiratione mutata in s, quemadmodum ὗς in sus. Nobiles enim Gallos & Druidas sacerdotes Græce loquutos, & Græce jus dixisse, testantur historiæ & annales veteres, ac manifestius est quàm ut probatione egeat. Mansit tamen in extremis syllabis integrior hæc diphthongus in iis quidem vocabulis quæ in n desinunt, vt *soin, besoin, loin*, in quibus verus & germanus hujus diphthongi sonus auditur. Et apud Latinos in his vocibus, Troia Τροία, non Tria: Βοῖοι Straboni Boii, non Vij. Boion Doridis oppidum in Græcia, teste Plinio lib. IIII. cap. 7. Doris, inquit, in qua Sperchios, Erinea, Boion, Pindus, & Cythinum. Stephano βοῖον. Εὔβοια Euboia. nam si *efvij* proferas, nequaquã eadem, sed planè alia dictio videbitur. Hinc divisa syllaba Εὐβοϊκὸν πέλαγος Euboïcum mare. Contrà

verò

verò ὄϊς contrahitur in οἶς, id eſt, ovis, λητόϊ & λητοῖ.

Hanc diphthongum etiam retinent antiqui illi dativi *bonoi*, *dominoi*, pro *bono domino* : & illud Catulli initium,

Quoi dono lepidum novum libellum?

Οἴ iuxta Grammaticos veteres, ὀδυρομένων ἐστὶν ἐπίφθεγμα καὶ δυσχεραινόντων: καὶ οἱ φοβούμενοι δὲ οὕτω λέγουσιν. Id eſt, Οἴ conquerentium vox eſt & indignantium: qua etiam utuntur qui timent. Unde οἴμοι dolentis, id eſt hei mihi. Quocirca ſæpe miratus ſum Theodor. Langium collegij Buſlidiani apud Lovanienſes Græcum profeſſorem, virum doctiſſimum, in μοι, σοι, τοι, οἴμοι, & paucis aliis veteré pronuntiationem perpetuò retinere, in reliquis verò hanc diphthõgum οι cum vulgo ſonare ut ι, quum ubique eadem ſit ratio. Huc faciunt quę in ει de ſono οι adduximus: & omnes Rhetorum libri ubi de formis dicendi ſcribunt, hac re pleni ſunt.

λιμὸς & λοιμός.

Sed hîc mihi paullulum inſiſtendum eſt, & de λιμὸς & λοιμὸς adferendus Thucydidis locus ex libro hiſtoriarũ primo: qui tam planus eſt, ut de ſono οι minimè dubitari poſſit. Nam quum patrũ aut avorum memoria oraculũ quoddã Athenienſibus datum eſſet, propter longitudinem temporis iterũ pœnè è memoria illorũ abiit, ut ij qui à patribus illud acceperant, in magna varietate & diſſenſione eſſent, aliis λοιμὸς in carmine, aliis λιμὸς ſonantibus. Quum autem præteriiſſet illud bellum, & magna peſtis ſtrageſque hominum & beſtiarum totã terram invaſiſſet, tum λοιμὸν fuiſſe in oraculo dicebãt. Quòd ſi alio tempore, inquit Thucydides, aliud bellum ingruat quod fames quędam ſequutura ſit,

tum λιμὸς & non λοιμὸς dicent. Carmen verò apud Thucydidem hoc est,

ἥξει δ' ωειακὸς πόλεμος, ϰ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

Ex quo euidentissimè liquet, alium fuisse dictionis λιμὸς quàm λοιμὸς sonum: qui quomodo diversus esse posset, nisi interueniente ο, & sonum τῦ ι attenuatum explente, nemo cogitare potest. Quas voces λιμὸν & λοιμὸν, hoc est, famem & pestem, non video quomodo distinguas, si quando in oratione conjungantur, ut sæpe usu venit, nisi diverso sono proferas: alioqui fieri non potest, ut te loquentem quisquã intelligat: quemadmodũ Matthęi XXIII. cap. Καὶ ἔσονται λιμοὶ ϰ λοιμοὶ ϰ σεισμοὶ κατὰ τόπους. Quod iisdẽ pœnè verbis Sibyllæ multò antè prædixerant lib. 1. Sibylliacῶν, his versibus:

Εἷς θεός ἐστι, βροχὰς, ἀνέμους, σεισμοὺς ἐπιπέμπων,
Ἀστεροπὰς, λιμοὺς, λοιμοὺς, ϰ κήδεα λυγρά.

Id est,

Est Deus unus, qui pluuias, motusq;, notosq;,
Fulguraq; immittit, pestesq;, famesq;, doloresq;.

Hesiodus in opere cui titulus ἔργα ϰ ἡμέραι,

Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων
Λιμὸν ὁμοῦ ϰ λοιμόν.
Cælitus his damnum misit Saturnius ingens
Esuriem simul & pestem.

λοι igitur sonandum ut Gallis *loi*, id est, lex, λι verò ut prior syllaba vocis limen.

Latini hanc diphthongum per œ reddunt, Φοῖβος Phœbus. Κροῖσος Crœsus. Græci item œ Latinum per οι scribunt, Cœlius Κοίλιος, fortè ἀπὸ τοῦ κοίλου, id est concauo. Pœni Ποινοί.

Quin etiam ea scribendi ratio ut οι pro œ pingere-

pingeretur, veteribus vſitata fuit, ut annotãt Grammatici, quemadmodum αι pro æ. Hinc Martianus Capella, I, inquit, copulatur o litteræ in nomine Iovis & Oinone: Oiſus etiam dicitur? ſic enim veteres uſum dixere. Hæc ille.

OΥ, u vocalis. CAP. XLV.

u vocalis.

OΥ profertur ut u vocalis, id eſt ou. μοῦσα Muſa, τοὺς λόγους, tous logous. u enim, licet nonnullis, præſertim Gallis, hodie corruptè ſonet ut υ ſiue u Gallicum, omnino Latinè proferendum ut hæc diphthongus ȣ, quæ inter proprias ſola rectè ab omnibus pronuntiatur, & pura puta in ſono relinquitur. Reliquarũ pronuntiatio, ut ſuprà oſtendimus, peſſimè eſt vitiata. Igitur u Latinum ſcriptura ſimplex, ſono conjunctũ eſt: quare diphthongus potiùs quàm vocalis cẽſenda videtur. Ita enim ſonat quaſi cum o conjuncta eſſet, quemadmodum rectè proferunt Itali. Itaque quod Græcis ȣ diphthongus eſt, illud Latinis u eſt. Ideo Græcis Nigidius Figulus exprobrat, quòd neſciverint figurã unam invenire qua u Latini exprimerent ſonum. Unde aptè Terentianus,

Quam ſcribere Grajus niſi jungat u nequibit.

Et iterum,

Græca diphthongus ſed ου litteris noſtris vacat,
Sola vocalis quòd u complet hunc ſatus ſonum.

Ubi manifeſtè docet u perinde ſonare ut ου Græcã diphthongum. Atque hunc etiam vocalis ſonum Terentij comœdiæ demõſtrant in illis Græcis genitivis titulorum qui fabulis præpoſiti ſunt, *Græca Menandru, Græca Apollodoru.* Græcè enim ſcriberentur hi

tur hi caſus, Μενάνδρȣ, Ἀπολλοδώρου. Niſi enim ο in u ſonaremus, à Latino u ad Græcum υ veniremus. hoc autem inter ſe diſtant, quòd υ ſimplex eſt, nihil admixtum, nihil alienum adjunctum habet: u verò perpetuum ο ducem ſoni habet, ac eum in ſono comitatur, & junctus cum illo perpetuò in ore exit. Quum igitur Gallicè *mule*, id eſt mula, Belgicè *duken*, id eſt abſcondere, μυλ, δȣκ, dicimus, Græcum υ ſonamus: *moule*, concha, *douken*, panni, μȣλ, δȣκ, *mul*, *duk*, u Latinum eſt. At *mil* mille, *diken* aggerem ducere, μιλ, δικ, ἰῶτα eſt. In hoc autem verbo Θουκυδίδης Thucydides hæc tria cernuntur, ac etiam η: duo enim in eo u ſunt, è quibus primum Latinum u, ſecundum υ Græcum eſt, tertia ſyllaba ἰῶτα habet, quarta η ſive e longum. Et quidem, ne quis de poteſtate u vocalis addubitare poſſet, etiam à mutis animalibus teſtimonium Plautus nobis exhibuit: apud quem Menæchmo Peniculus ita reſpondet: *υ, ȣ ſive u, ι, & η.*

Me. Egon' dedi? Pe. tu, tu inquam. vin' afferri noctuam.
Quæ tu, tu, uſq; dicat tibi? nā nos jam nos defeſſi ſumus.

Ergo ut antea ovium balatus βῆτα & ἦτα litterarum ſonos, ſic noctuarum cantus ſonum u vocalis vindicabit.

Tradunt quoque aliquando pro u longo ſcriptū ab antiquis fuiſſe ου, ut lȣmen, nȣntij: & Græci ferè ου diphthongo reddunt vocalem u Latinam idem ſonantem: Tullius Τούλλιος, Gaza & Planudes Τύλλιος: Junius Ἰούνιος, Brutus Βροῦτος. Cuſtodia κουςωδία.

Itemque v conſonantem creſcente numero ſyllabarum, ut in αυ monuimus: Valerius Οὐαλέριος,

Varro οὐάῤῥων vel Βάῤῥων, Servius Σερούι⊙, Helvetij ἐλουέπιοι, Plutarch. ἐλβίπιοι.

Latini ου Græcũ per u ſuum reddunt, ὁμούσιον homuſion, Λυκοῦργος Lycurgus, Πλούταρχος Plutarchus.

Mirum eſt igitur υ vulgò in αυ ει ωυ ηυ aliter ſonare, quàm in hac diphthongo ου, quũ ex analogia pronuntianda ſint au eu oou eeu: non af ef of if.

Quomodo ergo υ ab ι & u differat, quomodo conſentiat, quibus notis propriis alterum ab altero ſeparetur, ſatis ad totius rei formam paucis deſcribendam, ſuprà capite de υ, & hoc loco dictum ſit.

ΥΙ. Cap. XLVI.

Tres diphthõgi κακόφωνοι.

TRes quæ ſequuntur diphthongi, licet propriæ, rariores tamen ſunt, & κακόφωνοι vocantur, hoc eſt maleſonantes, quòd difficilioris & duriuſculæ ſint prolationis: quæ videtur eſſe cauſſa cur à Grãmaticis inter improprias numeratæ ſint, quum tamen ut propriæ diphthongi duos φθόγγους, id eſt ſonos, efficiant, & definitioni diphthongorũ probè reſpondeant. Ex eo verò quòd κακόφωνοι vocantur, perſpicuũ fit eas aliter nunc proferri quàm olim. Nam ſi ηι, quæ nunc eo ſono profertur quo ει & οι, hoc eſt ι, malè ſonet, & ει ac οι bene, nunc ergo ηι profertur alia voce quàm olim, alioque ſono quàm ει vel οι. Hîc dices nullam harum nunc rectè proferri. Idipſum equidem tibi aſſentior, & hactenus conatus ſum efficere.

υι ſive υι nunquam reperitur niſi ſequẽte vocali, idque ferme in pænultima. ac ſonat ui per u Gallicum una ſyllaba comprehenſum, non ι longum, quomodo vulgo ſolent efferre: ut ἅρπυια harpuia, non

non harpia. μῦα *muia*, non *mia*. Quam diphthongum vides in his dictionibus Gallicis, *puis*, puteus: *pluie*, pluvia: *huis*: ostium: *lui*, illi in dativo: *huile*, oleum: *fruit*, fructus: *bruit*, rumor. Quæ Græcè scriberentur πυς, πλυε, ὑς, λυι, ὑιλε, φρυτ, βρυιτ. Ac propemodũ in his Hispanicis, *tuya*, *suya*, *huyendo*, *guiar*. Item in dativis *cuî* & *huîc* in unam syllabam contractis, ex *cui* & *huic* divisis syllabis, quemadmodum eos vulgo sonant Galli, ut in illo Virgilij,

Cuî pendêre suos pateremur in arbore fructus. &
Huîc conjux Sichæus erat,

Quod testatur etiam Terentianus.

HΥ. Cap. XLVII.

HΥ sonandum esse eeu, non if quemadmodum vulgo, tum ex iis quæ suprà in ηυ αυ & ευ diximus, constat, tum quòd sit facta ex ευ, id est eu, ε in η mutato, ut ab εὔχομαι ηὐχόμην eeuchomeen, non ifchomin.

ΩΥ. Cap. XLVIII.

ΩΥ profertur eodem ferè modo ut ου, sed vastiori sono, nẽpe oou, non of. Ionum propria est: illi enim pro αὐτός dicunt ωὐτός, hoc est oouтos, non oftos ut vulgo. Hoc tamẽ interest inter ευ ου & ηυ ωυ, quòd η & ω in istis, quum longa sint, pronuntiationem ita retinent ut hiatum vitare non possis.

De tribus diphthongis impropriis.

Caput XLIX.

IMPROPRIÆ diphthongi dicuntur, quòd licet ex duabus constent vocalibus, non tamen

duos ſonos in unum coactos exprimant, ſed unius tantum vocalis ſonum edant. Ideoque abuſivè & καταχρηστικῶς diphthongi vocantur.

ᾳ. Cap. L.

ᾳ Id eſt alpha ι parvulo ſubſcripto, ſonat a longum: neque enim aliter ᾳ atq; α ſimplex vocalis effertur, φιλίᾳ philia, ᾅδης hadees, id eſt Pluto: ſæpe pro inferis & terra ponitur. quomodo utitur Polyxena apud Euripidem in Hecuba,

ᾅδης.

ἐκεῖ δ' ἐν ᾅδου κείσομαι χωρὶς σέθεν.

Porrò ᾅδης creditus eſt eſſe aër, ſic dictus quaſi ἀΐδης, id eſt obſcurus & inviſibilis, (& ᾅδου κυνῆ Orci galea, inviſibiles reddere putabatur,)quòd aër omnis ſuapte natura opacus & caliginoſus ſit, niſi extrinſecus illuſtretur: Juno verò, terra: unde & φερέσβιος epitheton ei attribuitur, & terra ab Homero ζείδωρος cognominatur, quòd fruges & alia omnia ad vitam victumque neceſſaria producat. Stoïcis tamen ἥρα aërem ſignificat.

ῃ. Cap. LI.

ῃ id eſt ἦτα ſubſcripto ἰῶτα, ſonat ut η, hoc eſt ee. τῇ τιμῇ tee timee, nō ti timi. ληστῆς leeſtees, κατὰ διαίρεσιν ληϊστής.

ῳ. Cap. LII.

ῳ id eſt o mega ἰῶτα ſubſcripro, ſonat ω. τῷ λόγῳ too logoo. Pro hac Latini œ utuntur, κωμῳδία comœdia, τραγῳδία tragœdia.

Hæ tres diphthongi impropriæ nonnullis ἄφωνοι vocantur, hoc eſt mutæ, quòd diphthongi voce careant:

careant: quia ſcribuntur quidem, ſed non proferuntur, præterquam inſtar ſimplicium vocalium α, η, ω. Quæ res etiam indicio eſt in diphthõgis propriis utramque vocalem integrè exaudiendam ac plenè percipiendam eſſe.

Olim ἰῶτα ipſum litteris adſcribebatur, non ſubſcribebatur, minori tamen forma quàm præcedẽs littera, quaſi dimidiatum ἰῶτα, hoc modo, αι, ηι, ωι. Quæ ſcribendi ad latus cõſuetudo remanſit in litteris capitalibus Αι Ηι Ωι.

De τ poſt ν: ν ante β: π poſt μ: γ ante γ, & ſimilibus.

CAPUT LIII.

HACTENUS de litteris & diphthongis. Quoniam autem recentiores Grammatici novos quoſdam pronuntiationis canones hîc ſolent ſubjicere, eorum tractationem viſum fuit in hunc locum reſervare, & ſingillatim excutere. Illi enim tanquam edicto perpetuo caverũt, litteras τ ν π γ κ alios atque alios ſonos admittere. τ enim poſt ν ſonare ut d: ν ante β, μ, π, ut m: π poſt μ, ut b Latinũ, itidem poſt ν in diverſis dictionibus: γ ante γ ξ χ ſonare perinde ut n; ſic ante κ, ſed ipſum κ ſonandũ ut γ. Sed hujus edicti æquitatem non video qua ratione tueri, vel auctoritate veterum poſſint defendere. Cæterùm ne quid ſine ratione inveniſſe dicantur, εὐφωνίαν prætexunt, ſicut in omnium litterarum & diphthongorum ſonis quos ſuis inventis corruperunt, quibúſque novam pronuntiationem affinxerunt: quum tamen manifeſtum ſit eos loco euphoniæ mille nobis κακοφωνίας obtruſiſſe, &

linguam ſui planè diſſimilem, nervis ac viribus deſtitutam reddidiſſe. Qua, ſi Homerus, Plato, Demoſthenes, Plutarchus, Galenus, Baſilius, Chryſoſtomus, & alij veteres ſcriptores audirent ſuos libros recitari, ipſi ſe non intelligerẽt, nec ſua ſcripta agnoſcerent.

τ poſt ν. Quorſum autem τ poſt ν opus eſt ſonare ut d? Quorſum inquam, τὸν τάνταλον & Ἀντώνιον proferemus *ton dandalon* & *Andonion?* cur non potius τ literæ genuino ſono retento, more Latinorũ *ton Tantalon* & *Antonion?* quæ hîc ratio Grammatica, quæ veterùm auctoritas, quæ εὐφωνία ſuffragatur? Præterea quis quæſo diſcernet inter τὸν τρόμον, id eſt tremorem, & τὸν δρόμον curſum: item inter οἶκονδε adverbium ad locum, id eſt domum, ſive ad domũ, & οἶκόν τε domumque, ſi eadem utrobique eſt pronuntiatio? Quorſum denique attinebat illa diſputatio περὶ ἐντελεχείας, καὶ ἐνδελεχείας, quæ tot tãtorumque virorum ingenia & labores in vtramque partem torſit, dum hic per τ, ille per δ ſcribendum putat, niſi quia non eadem utriuſque ſignificatio, nec prolatio? Sed quid multis? Vel ſola auctoritas Cõſtantini Harmenopuli ac Theophili Anteceſſoris ſufficiet, qui paſſim in libris iuris Gręcè à ſe cõſcriptis utũtur dictione τεσταμέντῳ: quã nõ eſt veriſimile aliter ſonuiſſe quàm Latinã vocem *teſtamento*, non autẽ *teſtamendo*, præſertim quum Juriſconſulti definiant eſſe teſtationem mentis, ſeu μαρτυρίαν διανοίας.

ν ante β μ π. Quòd autem ν perpetuò ſit pronuntianda ut n, nec ante β μ π ſonus ejus mutetur in m, ſufficit vel ſupradicta ratio, quòd neque veterum auctoritas neque euphonia id ſuadeat, quodque omnes lit-

teræ

teræ ſonant ut ſcribuntur, & pronuntiatio litteraria ſit elegans minimeq; difficilis. Longè ſiquidem cōmodiùs τὸν βίον ſonamus *ton bion*, quam *tom vion*, quemadmodum Latinis *nomen bonum*, non *nomem vonum:* item faciliùs τὸ παῦλον *ton Paulon*, quàm *tom Baſlon*. Ad quod etiam facit ſententia Fabij, qui ait apud Græcos nullam dictionem in μ finiri, nempe quia moleſta ejus ſit pronuntiatio. Cur ergo ubi μ non eſt, illic μ fingimus, & germano ſono quaſi de poſſeſſione exturbato, eum qui proprietati linguæ repugnat, per vim intrudimus? Sed ego arbitror ſciolos quoſdam Latinè potiùs quàm Græcè peritos, hinc mutandæ hujus pronuntiationis occaſionem ſumſiſſe, quia viderent Latinos præpoſitiones an, in, & con, in compoſitione, dum præcedunt b m p, mutare in am im com: ut ambedo, ambuſtus, amputo, imbibo, immuto, impono, combibo, commeo, complector. At hi etiam meminiſſe debuerāt Romanos m litteram ſcriptura exprimere, non n ſcribere & m proferre: pręterea Græcos non adſtringi legibus Romanornm.

Vel hinc etiam colligi poteſt, quàm ridiculū ſit π poſt μ ſonare ut b Latinum, idque etiā in diverſis dictionibus: præſertim quum vulgata pronuntiatio adeò ubique odio habeat ſonum b, ut etiam ubi maximè debet pronuntiari, tum loco β ſubſtituat ſonum v cōſonantis, etiā ſi præcedat μ. Τύμβος ſiquidem vulgo ſonat *timvos*, pro *tumbos*. Eadem igitur facilitate πέμπω ſonabimus *pempoo*, vocemq; inde derivatam τὴν πόμπην *teen pompeen*, qua Romani *pompam*: non autem *tim bombim*. *π poſt μ*

Reſtat γ ante alterum γ, vel ante κ, χ, ξ: quod *γ ante γ κ χ ξ.*

docent Grammatici sicut ν pronuntiari solere, ut ἄγγελος, ἀγκίλια, ἀγχίσης, Angelus, Ancilia, Anchises, quo modo proferre solent Latini: sed ne hoc quidem controversia caret. Nam profectò probabile est, Græcos, si pronuntiationē mutassent, ipsam quoque litteram fuisse mutaturos, sicut in συμπληγάδες pro συνπληγάδες. κάββαλε, pro κάτβαλε, & similibus: quòd ν ante π, & τ ante β collocari non possit, ut testatur Dionysius. Atqui tantum abest ut suū γ sequentibus illis litteris mutarint in ν, ut contrà si ipsum ν occurrerit, sonum illius aversati & mollitiem illam adspernati soleant convertere in γ, usitata illa orthographiæ regula, quod semper ν ante γ κ ξ χ migrat in γ, quam ita tradit Gaza, τὸ ν, οὔτε πρὸ τοῦ γ, ἢ χ, ἢ κ, ἢ ξ σώζεται συντιθέμενον, ἀλλὰ τρέπεται εἰς τὸ γ. Cedo qua ratione dici potest ν converti in γ, ut deinde ipsum γ sicut ν pronuntietur? Nam certè potius ipsum ν servari, & γ, si occurrisset, in ν converti oportuerat. Quòd si Latinam pronuntiationem objicias, respondeo, non de Latina, sed de Græca lingua hîc à nōbis quæri. Γ autem in ν à Latinis mutari non magis miror, quam δ in l, ut Ὀδυσσεὺς Vlysses, & in β, ut δὶς bis. Quòd si rursum opponas, id postulare pronuntiationis rationem: iterum quæram, cur igitur ν quum ejusmodi locis occurrit, in γ cōvertatur, ac non potiùs retineatur? deinde quid tandem caussæ sit, cur hoc dicamus poscere pronuntiandi rationem: quum ipsum potiùs ν cum illis litteris cohærere non posse Dionysius doceat, & regula illa orthographiæ id apertè declaret? Certè Priscianus auctor est vetustissimos scriptores Romanorū euphoniæ caussa pro n scri-

pisse

pſiſſe g, ut Agchiſes, agceps, aggelus, aggens: quod oſtẽdit Varro 1. de origine linguæ Latinæ, his verbis. Aggulus, aggens, agguilla, iggerunt, in ejuſ- "
modi Græci & Actius noſter binam g ſcribunt, alij "
n & g, quòd in hoc veritatem facilè videre non eſt: "
ſimiliter agceps & agcora. Victorinus autem, cui "
propter antiquitatem plurimum tribuimus, ait γ ante γ & ante κ ſonandum potius ut n. Idem vult duo g ſcribi quoties duorum g ſonum aures exigent, ut in agger, aggredior, ſuggero, oggannio, & ſimilibus. Cur enim non conſulatur auribus? quarum eſſe iudiciũ ſuperbiſſimum dixit Cic. in Orator. Duplex igitur γγ Græcè efferendum quemadmodum ipſi Latini pronuntiãt in aggrego, aggero, Aggæus: & tantò molliùs eſſe videtur quàm duplex κ, quanto mollius pronũtiatur γ quàm κ. Illud autem κκ & Latini & Græci uſurpant, ut ἐκκλησία Ecclesia. Sic igitur ſentio quod ad duplex γγ attinet. Niſi quis fortè concedat prius γ aliquo modo ut ν, peregrino & infracto ſono proferri, ut ſtatim dicetur: cui non admodum repugno.

Sed ſanè fateor ante χ vel κ, vel ξ, γ proferri non poſſe, præſertim in ultimis ſyllabis, ut σύριγξ, φάλαγξ, λύγξ, Syrinx, Phalanx, Lynx, quia nimirum ς nullam habet conjunctam vocalém cum qua cohæreat. Sed quid hîc facias, quum diſertè dicant Græci ipſum ν iiſdem his litteris præponi non poſſe? quod ſi verum eſt, cur Latini tamen id faciunt? (ſcribũt enim Ancillæ, Anxur, Anchiſes) & Græci Grammatici cur γ ante has litteras ut ν pronũtiandum eſſe docent? Nam ſi pronuntiari poteſt ut debet, certè etiam ſcribi. Reſpondeo, in hujuſmodi

vocabulis litteram quidem n & à Latinis ſcribi, & à Græcis pronũtiari, ſed adulterinam, ſicut Gellius ex Nigidio obſervavit. Nam n non eſſe (inquit Nigidius) lingua indicio eſt: nam ſi ea littera eſſet, lingua palatum tangeret. Hãc ergo doctiſſimi Grammatici præceptionem ſi ſequamur, dicemus *ν* ante *γ κ χ ξ*, mutari à Græcis in *γ*, non ut ipſum *γ* enuntietur, (nam id fieri non poteſt) ſed ut ſignificetur illud *ν* peregrino quodam ſono eſſe pronuntiandum, id eſt infracto, ita ut lingua palatum non feriat, quomodo etiamnum hodie à Gallis pronuntiari ſolet m vel n, in mediis præſertim dictionibus quum ſyllabam claudunt: *manjer* edere, *Anvers* Andoverpia, *encre* atramentum, *Anglois* Anglus ſive Britannus, *Anjou* Andegavum, *tremblér* tremere, *ſomne* ſomnus, *colomne* columna, *combatre* pugnare, *Comte* comes vel computus.

Sed hîc quæri poteſt, quum nulla ſit iſtius ſoni affinitas cum *γ*, cur potiſſimum eam litteram Græci delegerint, in quam ipſum *ν* mutaretur; Reſpondeo, non temerè id factum videri. Nam primùm omnium, quia *ν* ante has litteras non erat pronuntiandum ſuo illo legitimo ſono, linguæ ſcilicet mucrone palatum feriente, Græci mutandum cenſuerunt, quum Latini nihilominus retinuerint. Iam verò ad hanc mutationem deligenda fuit littera, cujus germana pronũtiatio nullum hîc locum habere poſſet. Nam alioqui futurũ erat ut lectoribus imponeretur: veluti ſi pro *φάλανξ* ſcripſiſſem *φάλαλξ*, vel *φάλαδξ*, vel aliquid ejuſmodi, nata fuiſſet diverſa pronũtiatio ab ea quam debet illud *ν* infractum ſignificare. Eam igitur litteram delegerunt,

quæ,

quæ, etiam ut velis, pronuntiari legitimo ſuo ſono non pòſſit, γ ſcilicet ante κ vel χ, vel ξ. Nam ante γ (ſicut dixi) ſanè videtur ea ratio nullum habere locum. Mihi tamen (ut dicam quod ſentio) ſapientiores in eo Latini videntur, quòd ſuum n retinuerint, ſicut & Græci ſuum ν ante τ δ ϑ. Sed de his eruditi dijudicent.

Summaria omnium ferè quæ dicta ſunt ἀνακεφαλαίωσις exemplo perſtringitur.

CAPUT LIIII.

HÆc ſunt quæ ad repurgandam vulgarē pronuntiationem viſum fuit in medium adferre. Proinde quoniam

Jam pervenimus uſque ad umbilicum,

quò res fiat dilucidior, exēplo propoſito, quatenus calamo fieri poteſt, (lingua enim id apertius explicaretur,) ceu per tranſennam oſtēdemus, quantum vera à falſa, vetus à recentiori, priſca à nuper inventa pronuntiatione differat.

ΙΛ. *α. verſu* 605.

Αὐτὰρ ἐπεὶ κατέδυ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν οἶκόνδε ἕκαστος,
ἧχι ἑκάστῳ δῶμα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις
Ἥφαιστος ποίησ' εἰδυίῃσι πραπίδεσσι.

Quod ſic vulgo exiliter & quaſi pipiendo ſonat,

Aſtar epi catedi lambron phaos ieliio,
Hi men cacciondes evan iconde hecaſtos,
Hichi hecaſto doma periclitos amphigiiis
Hipheſtos piiz' idiizi prapideſſi.

Ego me hercle demiror quenquā reperiri qui hāc enervem pronuntiationem patientibus auribus ferre

ferre possit. Audi igitur quanta majestate, & quàm sonorè veteres protulerint, hoc modo:

Autar epei catedu lampron phaos ê elioio,
Hoi men kakkeiontes eban oiconde hecastos.
Hêchi hecasto dooma periclutos amphiguêeis
Hêphaistos poiês' eiduiêsi prapidessi.

In αὔταρ vides αυ sonare ut au in audax. In posteriori syllaba dictionis ἐπεὶ & aliis quæ per ει scribũtur, audis sonum ex ε & ι conflatum, multumque differentem ab ultima in κατέδυ quæ refert υ Gallicum, à priore in ἠελίοιο quæ sonat ee longũ, quemadmodum prior dictionis gallicæ *estre*, quod esse significat: ab ejus antepenultima λι, quæ sonat ut *ligo*: & pænultima οι cum articulo οἱ, quod planè sonat ut Gallicè *moi*, id est μοι sive mihi, *loi*, lex. *Lampron* etiam integrè profertur per p, ut λαμπὰς lampas, non *lambas*. Deinde in κακκείοντες, triũ κ uniusmodi & per omnia similis est pronuntiatio, nempe k vel q Latini: & in ejusdẽ vltima τ retinet sonum suum præcedente nihilominus ν, nec in δ mutatur. In δῶμα audis longam ex duabus ο minutis conflatam, qualis est in Belgica voce *doom* quæ vaporem significat: quum in dictione *dom* quæ dominicam sive templum cathedrale denotat, solum unicum ο, idque breve, audiatur. Rursus in ἀμφιγυήεις, ποίησε, & εἰδυίῃσι quanta differentia in φι, γυ, η, ποι, ει, δυ, & σι? Inter quas vocales & diphthongos vulgo nihil distinguitur, nulloque discrimine proferuntur ut ι. In media dictionis ἥφαιστος alium audis sonum in αι quàm in πε aut δε: nempe propemodum eam vocem quam edunt Suevi sua lingua sonantes κάισαρ *Kaiser*; in qua nec α prorsus, nec ι prorsus, sed tamen utram-

utramque agnoſcis litteram. Præterea in ἀμφιγυήεις, in γυ audis γ ſonare ut in *guberno*. Nam γ ante nullas vocales ſonũ mutat. Poſtremò in ultimis ποίνοσ & εἰδύμησ, σ non aliud ſonat quàm prima in ſedeo & ſibilo, vel ultima in περιπίδεσσι, nec aliquo modo ad ſonum τοῦ ζῆτα accedit.

Dum hæc meditor, intellexi Dionyſium Lambinum Gallum Lutetiæ, & Petreium Tiaram Friſium in naſcente Duacenſium academia, profeſſores Græcos, hanc emendatam noſtram pronũtiationem ſeriò amplecti, promovere, ac ſuos auditores docere. Quod ſi verum eſt, uti ſpero, videbimus brevi ex academiis tanquàm ex equo Troiano prodeuntes adoleſcentes, qui æquè expeditè Græcè loqui, declamare, & ſcribere poterũt, atque Latinè. Et in hac noſtra Brugenſi civitate omnes ferè docti hortatu noſtro huic emandatæ pronuntiationi ſe totos dediderunt: atque adeò ipſi profeſſores & ludimagiſtri ſuis diſcipulis viva voce inter Grãmatices elementa ſtudiosè eam inculcant & prælegunt. Qua ratione dici nequeat quantum aliquot hebdomadibus profecerint. Quocirca non eſt mĩhi multũ moleſtiæ ſubeundum, ut ſtudioſos horter ad hanc ſedulò capeſſendam; quum ipſa utilitas cum ſumma facilitate, diſtinctione, & amœnitate conjuncta, ſatis per ſe invitet, & ad hanc rem aditum faciat: quod experiẽtia ipſa optima rerum magiſtra, vel me tacente loquitur & declarat.

Dionyſius Lambinus.
Petreius Tiara.
Nova academia Duaci.

FINIS.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

Hanc de Græcorum accentibus appendicem ab homine doctiſsimo cōſcriptam ſcholiisq́ illuſtratam; ideo hîc adjecimus, quòd cum auctoris noſtri inſtituto mirum in modum quadrare videatur. Vale.

DE GRÆCORUM ACCENTIBUS APPENDIX.

PROSODIÆ, id eſt Accentus, pronuntiationi mirificè conducunt. Sunt autem apud Græcos numero ſeptem, ex quibus,

Toni tres ſunt, nempe Acutus, Gravis, Circunflexus: quibus vocis altitudinē, ſive, ut Græci vocant, τόνον, id eſt intentionem metimur. Sed intentionis nomine Grāmatici etiā quod illi oppoſitum eſt, id eſt æquabilitatem & remiſſionem vocis, ipſamque adeò circunductionē comprehendunt.

Ex his igitur

Acutus acuendam & attollendam vocem ſignificat, vocali impoſitus, figura cadentis rectæ lineolæ, ſed ita ut in ſiniſtrum latus vergat´, ut θεός.

Gravis depreſſionem aut æquabilitatē vocis declarat, eadem linea in contrarium latus propendente`, ut τιμὴ.

Circunflexus monet flectendam & circunducendam vocem: quod fit ſi ſenſim attollas, deinde deprimas. itaque figuram habet ex Acuto & Gravi conjunctis conflatam, hoc modo,^ vel ex inverſo

verſo ypſilo ∩, quæ nota poſtea in iſtam degeneravit ˜ ut ποιῶ.

Tempora ſunt duo, quæ vocalis pronuntiandæ longitudinem declarāt, vel brevitatem. Ex iis, longum porrecta longa linea ¯, breve quaſi ypſili nota ˘ pingitur.

Spiritus duo, ſic appellati quòd ſignificent, quę Vocales in quibus dictionibus naturali ſuo ſpiritu, id eſt tenui, ſint cōtentæ: item quæ denſiorem ſpiritum extrinſecus aſſumant.

Ex his igitur

Denſus in majuſculis litteris pingitur H dimidio ˫ ut Α῾ πτομαι: in minoribus, dimidio circulo ῾ ut ἅπτομαι, ῥήτωρ.

Tenuis ſignatur altero dimidio H, ut Αὐ τός: vel hemicyclo ᾿, ut ἀυτός.

Loci accentuum.

Nulli olim accentus ſignabātur, ſicut ex vetuſtis codicibus apparet. Nūc autē Acutus ſignatur vel in antepenultima, ut κύριος: vel penultima, ut ἀκούω: vel ultima, ut θεός: unde factū ut dictiones vocentur à Grāmaticis proparoxytonæ, paroxytonæ, vel oxytonæ, id eſt antepenacutæ, penacutæ, vel acutæ.

Gravem imponi quidem oportuit omnibus ſyllabis quæ neque acuūtur neque circunflectuntur: ſed ne tanta accentuum multitudo lectionem impediret, uſus obtinuit ut in ſola ultima ſignetur, idque in iis tantùm dictionibus quæ, quum natura ſint oxytonæ, in contextu orationis ponuntur, ut ἡ ἀρετὴ τὸν θεὸν τέρπει. Ab hoc accentu dictio dicitur βαρυνομένη, id eſt ad verbum gravata.

Circunflexus inſcribitur vel pænultimæ ut βοᾶτε,

vel

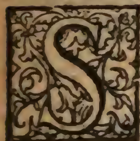
vel ultimæ ut βοῷ, à quo dictiones vocantur properiſpomenæ, vel periſpomenæ, id eſt penultima vel ultima circunflexæ.

Temporum nullus eſt uſus in ε & ο, repertis η & ω. In ancipitibus autem α ι υ, negliguntur maximo cum incommodo, inuectis in eorum locum tonis, ſicut in Scholiis copiosè oſtendimus.

Spiritus imponuntur Vocalibus omnibus, ſed initio tantùm dictionis. In conſonantibus autem nullus eſt illorũ uſus: omnes enim ſuo ſpiritu naturáli contentæ ſunt. Excipiuntur tantùm quatuor, π κ τ & ρ, quæ denſiore aliquando Spiritu efferuntur. Sed ex illis tres primæ ſuos habent peculiares characteres. Ipſum autem ρ quum dictionem inchoat, dẽſo ſpiritu ſemper ſignatur, vt ῥάπτω: in medio verò non item, ut χρῶμαι, χαρακτήρ. Si tamen geminetur, priori ſpiritus tenuis, poſteriori denſus inſcribi ſolet, ut ἄῤῥην. Dictio igitur denſo ſpiritu notata, dicitur à Græcis δασυνομένη, id eſt denſata, cui opponitur ψιλουμένη, id eſt tenuata.

SCHO-

SCHOLIA IN QUIBUS DISPUTATUR DE GERMANA ACCENTUUM PRONUNTIATIONE.

SICUT *prosodiarũ, id est (ut Fabius ad verbum interpretatur) accentuum maxima est in pronuntiando utilitas, si quidẽ rectè usurpentur, quamobrem etiam ab Hebræis Gustus translaticiè vocantur: ita nihil æquè pronuntiationem corrumpit atque perversus earum usus: de quo paucis mihi putavi aliquid dicendum. Itaque quod ad tonos pertinet (quo vocabulo etiam pro intẽtione vocis utitur Demosthenes in oratione* περὶ στεφάνου*) quum repertos esse constet non ut longitudinem, sed ut altitudinem, æquabilitatem, depreßionem, circunductionem syllabarum metiantur, manifestus est eorum error qui cum alia specie accentuum, id est cum temporibus confundunt, ita ut quæcunque acuẽda vel flectenda est syllaba eam producant: quæcunque deprimenda vel æquabiliter pronuntianda, eam corripiant. Ex quo fit ut in Græca oratione vel nullum, vel prorsus corruptum numerum intelligas, dum multæ breves producuntur, & contrà plurimæ longæ corripiũtur: ut pœne præstiterit Græca vel Latina non legere, quàm ita fœdè depravare. Id autem quàm verè dicam, poterit ex Græcorũ præsertim exẽplis apparere, apud quos pœnultimæ quãtitas sæpe ab acuto tono discrepat, etiam quum longa est, contrà quàm apud Latinos. Age igitur, primum Homeri versiculum ita pronunties ut vulgò solent,*

— ᴗ —ᴗ ᴗ ᴗ— ᴗ ᴗ—ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ—

Μηνιν αειδε θεα πηλη ιαδεω αχιληος

Minin aide thea pili iadeo achilios,

ut de e longo nihil dicam quatuor locis, summa cum excel-

lentißimi & numerosißimi Poëtæ injuria, in i tenuißimã vocalẽ mutato, quis versum heroicũ esse sentiet, in quo neq; Spondeum, neque Dactylum audias? Sequentem autem versum multo minus etiam percipias, quia non in Spondeum, sed in Dactylum cadet. Sic enim pronuntiant,

υ υ – υ υ – υ υ υ – – υ υ

ουλομενlω η μυρί' αχαιοις αλγε' εθηκεν

oulomenin hi myri achæis alge ethicen

Age verò cum his Græcis duos etiam primos Aeneidos versus cõponamus, in quibus ingeniosißimus Poëta tanto studio est Homerum imitatus, ut (si unum pedem excipias, in quo etiam sonorum vocalium concursum voluit æmulari) longas longis & breves brevibus opposuerit: quod haud scio an à quoquam sit animadversum; quum tamen (ni fallor) casu id factum videri non poßit. Sic ergo pueri in ludis litterariis hodie docentur pronuntiare, aut potiùs ineptißimè cantare:

– υ υ – υ – υ – υ υ υ – υ υ –

Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris

υ – υ υ – υ – υ υ υ – υ υ –

Italiam fato profugus, Lavinaq; venit

Hac autem ineptißima pronuntiatione quis non sentiat gravißimos horum versuum numeros ita frangi, ut, si duos ultimos pedes excipias, versus videri non poßint. contrà verò si ita ut par est pronuntiaris,

– υ υ – υ υ – – – υ υ υ υ –

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος

Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris

– υ υ – – – υ υ – – υ υ – υ

ουλομενlω η μυρί αχαιοις αλγε' εθηκεν

Ita li am fa to pro fugus La vinaq; venit.

Si hoc inquam modo pronuntiaris servata syllabarũ quantitate,

titate, etiam ut versus non digeras in pedes, quis tamen ἄρσιν & θέσιν non audiat, & suavißima horum versuum gravitate non capiatur? Certè non minus vitium est ἔθηκεν penultima brevi, aut οὐλομένην penultima longa Græcè efferre, quàm si Latinè dicas

— υ υ . υ — υ

docere & legere,

ita ut in illo Dactylus, in hoc Amphibrachus audiatur, & tamen ita pronuntiare consuevimus. Iam verò in Iambicis versibus, præsertim Latinis, quis Iambum ullum percipiat? cujus tamen pedis repetitione tota eorũ versuum venustas constat. Solent enim pædagogi vulgò ita suos erudire, ut in omnibus dissyllabis pænultimam producant. Itaque sic recitant hunc Catulli versum.

υ — — — υ — υ — — — —

Quis hoc potest videre, quis potest pati?

Ego verò putidam istam pronuntiationem miror quenquam esse posse qui poßit audire, qui poßit pati. Et si autem hic error legendis versibus facilius percipitur, nihilo tamen est minor in oratione soluta: de cujus numerosa compositione frustra apud Græcos Aristoteles, Dionysius, & alij doctißimi homines, frustrà Cicero & Fabius apud Latinos præceperunt, si Tonos cum Temporibus cõfundamus. Quid igitur? dices. Nempe hoc postulo, aut ratio potius ipsa flagitat, ut acuatur syllaba cui tonus acutus imponitur: æquabili aut depreßiore sono proferatur quæ gravem habet: partim acuantur, partim deprimãtur quæ signãtur circunflexo: sed ita ut (quemadmodũ Musici solẽt in suo illo quinque linearũ diagrammate, & nos quoq; in vernaculo nostro sermone) solæ longæ syllabæ producantur, solæ breves corripiãtur, sive tolli, sive deprimi, vel æquabiliter pronuntiari oportuerit. Tonorum enim & temporũ quum diversa

sint officia, diversum quoque usum esse par est. Neque tamen nego, brevi syllabæ temporis aliquid accedere quando acuto signo signatur, quantum scilicet necesse est in acuenda syllaba consumi. Sed ut minus sit brevis quàm antea, minimè tamen consequitur habendam pro longa, sicut ab iis haberi solet qui Mālus arborem à Malus adjectivo non distinguunt: & Dōmĭnŭs perinde pronuntiant ac si Dactylus esset, pro Tribracho. Item ut longa syllaba non acuatur, tamen longa esse non desinit: quod non observant qui ex ἔθηκεν Dactylum constituunt. Rursum verò quànvis quæcunque syllaba circunflectitur, ea etiam natura longa sit, quia tamen multæ sunt syllabæ natura longæ quæ non circunflectuntur, Tonus circunflexus à tēpore longo sic distingui debet, ut ille quidem altitudinem ac depreßionem, id est circunductionem, hoc verò longitudinem solam metiatur, id est ut circūflexa syllaba ita producatur, ut simul initio acuatur, deinde sensim deprimatur: sicut facere solet Musici, quum uni syllabæ duas quas vocant breves, unam altiorem, alteram depreßiorem tribuunt: ceteræ verò longæ, si quidem acuto signatæ fuerint, tantùm acuantur: sin autem gravi, æquabiliter producantur. At enim, dices, ista sunt perdifficilia, & fortaßis etiam ἀδύνατα, iis quidem qui diversæ pronuntiationi assueverunt. Id ego verò fateor, & in meipso non invitus agnosco. Sed nihil vetat rectam viam aliis ostendere, etiā ut illam ingredi non poßis. Certè veritas mihi dißimulanda non fuit, ut paullatim meliora probare & sequi condiscamus. Ergo, ut liberè dicam quod sentio, vel Tonos prorsus sublatos esse velim tantisper dum depravata illa pronuntiatio Tonorum pro tēporibus emendetur (quum præsertim veteres constet istos apices in scribendo non usurpasse) vel nullam eorum rationem haberi. Cuperem autem in eorū locum alterum ex temporibus in

tribus

tribus illis ancipitibus α ι υ, substitui, & diligenter adnotari. Hoc ego, inquam, ut fiat suadeo, quòd nullam aliam veræ restituendæ pronũtiationis rationem habeam aut meliorem, aut promtiorem: paratus tamen de sententia mea decedere, siquis certiora docuerit.

Tempora duo esse diximus. Sed ex iis alterutro tantùm egemus. Rursus autem syllaba quæ natura longa est, ab ea distingui debet quæ sola positione longa existit, id est idcirco tantùm quòd duabus consonantibus adjuncta sit, quibus pronuntiandis necesse est moram interponi, ut in τύπτητον *productior est penultima quàm in* τύπτετε. *Præterea pro qualitate consonantium quæ vocales ipsas præcedunt vel consequuntur, inter longas aliæ aliis longiores, inter breves aliæ alijs breviores reperiuntur. Sed hæc subtilius persequi, nostri non est instituti. Admoneri tamen pueri debent & assuefieri, ut hæc omnia discrimina expeditè observent, sine quorum cognitione & usu fieri non posse puto ut de numeris orationis rectè judicent, & magno cum fructu sese ad virtutes aliorum imitandas componant. Tanti est momenti ista non neglexisse, quibus alioquin nihil abjectius videri possit.*

Spirituum quoq; alteruter videtur abundare, quamobrem etiam apud Latinos solus densus signatur, quem adspirationem vocant, quasi spiritus accessionem. Itaque quod in tribus illis adspiratis litteris diximus, iterum est nobis repetendum, eos mihi quidem videri non satis rectè facere, qui pro adspirato vel denso spiritu asperum, pro tenui vel lenem vel lævem spiritum dicunt. Neque enim reperti sunt spiritus vel asperitati vel lenitati, sive (ut alij volunt) lævitati litterarum significandæ: sed ut latitudinem pronuntiationis declarent, quæ quidem vel à copioso vel à raro spiritu proficiscitur. Id autem vel ex eo liquet, quòd hæc prosodia

vocalibus est dicata, etiam quando adspiratis litteris adjungitur, nempe φ χ θ ϱ, ut nonnulli volunt.

Vocales autem neque asperæ neque lenes dici possunt, sed syllabæ, ex earum consonantium natura, quæ vocali adjunguntur. Densæ tamen dici possunt, quando scilicet naturali illo suo tenuissimo spiritu non cõtentæ, alium extrinsecus accersunt, ut jam quodammodo tenuis ille spiritus duplicetur. Quòd si mihi divinare licet, hujus erroris duplex fuit occasio. Una, quòd asper ab aspirato non multùm videatur differre, si nomina potius quàm rem ipsam consideres: ut planè sit probabile nonnullos ista paronomasia fuisse deceptos. Altera quòd pro levi spiritu nonnulli lenem vel lævem legerint, quod utrunque aspero opponitur. Ego verò existimo eos qui tenuem spiritum primi levem vocarunt, ejus naturam exprimere voluisse. Nam quæ ψιλὰ sunt, id est tenuia & exilia, illa quoque levia sunt; sicut è contrario quæ sunt δασέα, id est densa & crassa, illa quoque necesse est ut gravia existant. Hæc autem ad asperitatem vel lenitatem seu lævitatem, aut (ut nonnulli loquuntur) lævigationem sanè nihil pertinent.

DE CETERIS NOTIS QUÆ PARTIM INSCRIBI, PARTIM SUBscribi, partim adscribi solent.

Pinguntur & aliæ notę, quarum maximus est usus, & necessaria cognitio, quanvis inter Prosodias non debeant numerari. Ex iis

INSCRIBUNTUR duæ, Apostrophus & Dialysis.

Apostrophus, id est aversio, Vocalium elisionem ostendit: & inscribitur ad latus litteræ eadem forma,

ma, qua tenuis ſpiritus: idque plerunque in fine, ut παρ' ἐμοῦ, pro παρὰ ἐμοῦ. interdum in initio ut ὦ'γαθέ, pro ὦ ἀγαθέ: & in medio unius dictionis ex duabus compoſitæ, ut τοὖργον, pro τὸ ἔργον. κἀγώ, pro καὶ ἐγώ. Habet autem hanc vim ut præcedentem conſonanté cui adhæret, ſi tenuis ſit, & proximè conſequatur ſpiritus denſus, mutet in adſpiratam ἀντίστοιχον, ut καθ' ἡμέραν, pro κατ' ἡμέραν. Idque etiam in duabus conſonantibus cõjunctis accidit, ut νύχθ' ὅλην, pro νύκτα ὅλην.

Dialyſis, id eſt Diſſolutio, duabus vocalibus diſtinctè pronuntiandis imponitur, duplici puncto ſignata, ut ἀΐδιος, ἰάκωβος, ἰωάννης. tetraſyllaba: ἰησοῦς triſyllabum.

SUBSCRIBITUR una, quam ὑφ' ἕν quaſi Subunionem vocant, quòd duo vocabula ſignificet in unum coaluiſſe. pingiturque duabus in longum porrectis lineolis medio quaſi ypſilo conjunctis ‿ ut μεθ‿ἡμέραν, pro μεθ' ἡμέραν.

Adſcribuntur quinque, nempe

Διαστολή, id eſt Diſparatio, tenuis ſpiritus figura, ad imam litteram, idque intra ipſum vocabulum, ut quum ὅ, τι relativum ſcribo ad vitandam homonymiam Conjunctionis ὅτι.

Στιγμὴ τελεία, id eſt Punctum perfectum, quò ad imum vltimæ litteræ appoſito, terminãtur à Græcis & Latinis periodi, ut ſignificetur, perfecta jam ſententia, quieſcendum.

Στιγμὴ μέση, id eſt Punctum mediũ, quo terminantur orationis membra quæ Græci κῶλα vocant. Medium auté vocatur, tum quia in media periodo & mediæ litteræ præcedenti adſcribitur, tum

etiam quòd mediocriter quieſcendum eſſe admoneat, nondum ſcilicet perfecto orationis ambitu. Latini minus propriè id ſignificant uno puncto alteri impoſito, hac figura:

Ὑποστιγμὴ, ſive ὑποδιαστολὴ, id eſt Subdiſtinctio, qua diſtinguũtur orationis Commata, quę à Latinis Inciſa nominantur. Adſcribitur autem eâdem nota qua Diaſtole, ſed diverſo ſitu, vltimę ſcilicet Commatis litteræ, declaratq; nō tam quieſcendũ quàm reſpirandum. Sed à pleriſque Typographis hodie hæc nota etiam Colis diſtinguendis adhibetur.

Harum auté trium quibus periodos metimur, exemplum hoc eſto ex Demoſthene:

Πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις· ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν· τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν, εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα.

Ἐρωτήσεως, id eſt Interrogationis ſignum, quod apud Græcos pingitur tenũis ſpiritus nota puncto ſubſcripta, hoc modo;

Parentheſis ſignum neque in Græcis neque in Latinis codicibus vetuſtis reperias: ſed quæ interjiciuntur, ea ſolent adhibita utrinque hypoſtigme diſtingui.

Solet etiã iis quæ τεχνικῶς, id eſt, ut Latini Grãmatici loquuntur, materialiter accipiuntur, linea imponi. ut ἐστὶ τὸ Πέρσης. Idque etiam uſurpatur ad ea diſtinguenda quæ & appellativa & propria nomina eſſe poſſunt: ut λύκων λύκωνος, ἀρίστων ἀρίστωνος, πολέμων πολέμωνος, εὔδοξος. Sed de his hactenus.

ADOL-

ADOLPHVS MEKERCHVS BRUGENSIS FRANCISCO NANSIO Isembergensi, Franconatium in Flandria decurioni perpetuo, viro lectiss. S. D.

T CELEBRIORA festa quotannis in orbem recurrẽtia penitiùs memoriæ infigerem, scripsi aliquãdo adolescens mihi ipsi duodecim disticha, ad hanc rem, ni fallor, non malè apposita. Quæ quãvis non referant elegantiam illam liberæ poëseos, utpote quam difficultas rei nimium coarctatæ nõ patitur: hoc saltem habent cõmoditatis, quòd quatuor anni partes & earum tempestivitates non obscurè iudicant, unumquemque mensem nominatim exprimunt, certoque suo syllabarũ numero cõcludunt, ac in quotum illius diem singula festa (capitalibus litteris notata) incidant, aperiunt, neque ullam difficilem, parum Latinam, aut ineptam sententiã in se continent: uti ex carminũ ipsorum lectione syllabarumq́, dimensione facile est colligere. Si quid fortè tamen propter brevitatem obscuriùs aut coactiùs dictũ videri possit, id ipsum brevibus & dilucidis scholiis illustravimus. Quia verò, mi Nansi, nonnullis hæc visa sunt aliquid utilitatis posse adferre si publicum accipiant, passus sum sub nominis tui auspicio apparere: non quòd exacta tua eruditione digna sint, sed in testimonium integerrimę quæ mihi tecum communis est amicitiæ. Vale. Brugis Flandrorum Kalend. Januarij, Anno à nato Christo M. D. LXXII.

KALENDARIUM PERPETUUM, SIVE

Ephemeris syllabica, continens festa Ecclesiæ Romanæ.

Adolpho Mekercho auctore.

JANVARIVS habet dies XXXI.

Scisſio facta, Magi portant ſua munera Jeſu:
Antoni bone vincito Savlum munere JANI.

SCHOLIA. *Jeſu*] Jeſu hîc diſyllabum eſt; & J conſonans, ut apud Hebræos.

Munere Jani] id eſt ſtrena, quæ ſolet dari menſe Januario.

1	*Circumciſio.*	6	*Epiphania.*	15	Jeſu.
17	*Antonij.*	22	*Vincentij.*	25	*Converſio Pauli.*

FEBRVARIVS XXVIII.

Si purgare voles animū dum FEBRVA durant,
Te magni ſolio petri matthia ſiſte.

FEBRVA] Plutarchus in vita Romuli ait Februarium menſem ſonare Græcè καθάρσιον, id eſt expiatorium. Sic dictus, quòd tum populus februaretur, id eſt purgaretur, ac piaculis ſacrificiisque intentus eſſet. Plinius: Vulgata priſcis temporibus opinio obtinuit, februa eſſe omnia quibus malefactorum conſcientiæ purgarentur, delerenturq; peccata, aut manes placidi redderentur. Ovidius 2. Faſtorum:

Februa Romani dixere piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem. Et paullo pòſt:
Denique quodcunque eſt quo corpora noſtra piantur,
Hoc apud intonſos nomen habebat avos.

Matthia] Verſus eſt ſpondaicus, quo rectè indicatur in biſſexto diem intercalarem inſeri.

2	*Purificatio.*	22	*Cathedra Petri.*	24	*Matthiæ.*

Piſcibus HAdriacis(nam *MARTIA* GREgoriano
Sunt jejunia)veſcaris: MAre nunc aperit Ver.

Jejunia] Jejunium quadrageſimale ſemper bonam partem menſis Martij, & nonnunquã totum menſem ipſum occupat.

Mare nunc aperit Ver] Plinius, Ver navigãtibus aperit maria, cujus in principio Favonij hibernum molliunt cælum.

4 *Hadriani.* 12 *Gregorij.* 25 *Annuntiatio Mariæ.*

APRILIS XXX.

Adſpicis AMbroſios ut *APRILIS* proferat hortos?
Ne ſine paſchales GEORgi MARceſcere flores.

Ambroſios] Bene olentes, ſpirantes ambroſiam. *Paſchales flores*] nam Paſcha ferè in menſem Aprilem incidit, ſub mediũ Veris. Aprilis autẽ ſimulacrũ ſolet apud veteres exprimi effigie hominis florum paſtillũ præferentis. *Georgi*] Synecphoneſis eſt duarum vocaliũ in unam ſyllabam, veteribus poëtis non inſolens.

4 *Ambroſij.* 23 *Georgij.* 25 *Marci.*

MAIVS XXXI.

PHILIPpe CRVcine LAtinus erat fixus, quia *MAIAE*
Surpuerat loculos? Heus, VRbanis cave fidas.

MAIAE] Denotatio eſt menſis Maij, quem Ovidius & nonnulli alij à Maia nomen habere putant.

Urbanis] vulgò jactatur nimiam urbanitatem & civilitatem inſidioſam eſſe, & urbanos vix effugere ſuſpicionem furti. urbani enim plerumque doloſi.

1 *Philippi & Iacobi.* 3 *Inventio Crucis.*
6 *Iohannis ante portam Latinam.* 25 *Urbani.*

ÆSTAS.

Solis Erasme jugales sistit BARnaba, Cancro
JUNIUS ardet: aquaï BAptismo lave PETRUM.

Sistit] Solstitium æstivum sub festum Barnabæ. *Barnaba*] Nominativus poëticus est: ut Demeá, Sosia; pro Demeas, Sosias.

Cancro] Sol Cancrum ingreditur ineunte æstate.

3 *Erasmi.* 11 *Barnabæ.*
24 *Nativitas* Iohannis Baptistæ. 29 Petri & Pauli.

JULIUS XXXI.

Dum MAriam viso, fervens nos JULIUS aster
DIvidit: interea MAdalen JACANæus amavit.

Fervens Julius aster] id est Sirius, sive canicula stella, quæ mense Julio semper oritur, media ferè æstate. *Madalen*] accusativus à Madale. *Jacanæus*] Dictio composita ex Jacob & Anna.

2 *Mariæ visitatio.* 15 *Divisio Apostolorum.*
22 *Magdalenæ.* 25 *Iacobi.* 26 *Annæ.*

AUGUSTUS XXXI.

VIncula rejiciens, sua LAuro tempora VIRgo
AUGUSTA, NARdo sua BARtolus ornat IAnnis.

Augusta] insigni, splendida, religiosa. Notatio est mensis Sextilis, qui ab Augusto Cæsare nomen habet.

Iannis] Iohannis filius.

1 *Vincula Petri.*
10 *Laurentij.*
15 *Assumtio Mariæ.*
20 *Bernardi.*
24 *Bartholomæi.*
29 *Decollatio Iohannis Baptistæ.*

AUTUM-

Ægida cōminuit VIRGO modò nata, CRVCémque Extulit. Hæc MATthæo SEPTEM verbula MIchel.

Aegida] hoc est clypeum Satanæ. *Michel*] Subaudi, *dixit* vel *inquit*. Notandum autem dici *septem verbula*; quia superior narratiuncula septenaria est, id est septem dictionibus conclusa: quod μυστηριῶδες habetur. Obiter etiam mensis September designatur.

1 *Aegidij.* 8 *Nativitas Mariæ.*
14 *Exaltatio Crucis.* 21 *Matthæi.* 29 *Michaëlis.*

OCTOBER XXXI.

REmige FRANculus ire, DIon magis assolet aura, LVcas OCTOBREM metuit, pontū SImo nescit.

Franculus] Græci à φραγκὸς deminutivum formant φραγκίσκος, ut à *Syrus*, *Syriscus*: sic Latini *Franculus*; ut à *procus*, *Proculus*. *Simo nescit*] Nam sub finem Octobris solet abstineri à navigatione usque in proximum Ver, propter desinentis Autumni & instantis Hiemis tempestates.

1 *Remigij & Bavonis.* 4 *Francisci.* 9 *Dionysij.*
18 *Lucæ.* 28 *Simonis & Judæ.*

NOVEMBER XXX.

SANCT' Animæ cælos habitāt: hîc MARte peremto Cantatur, LIsabeth, NOVIES CAtharinæ pæAN.

Lisabeth] Vocativus est, ô Elisabeth. *Novies*] nempe à novem choris angelorum. Quo etiam tectè November significatur.

1 *Omnium Sanctorum.* 2 *Commemoratio animarum.*
11 *Martini.* 19 *Elisabeth.*
25 *Catharinæ.* 30 *Andreæ.*

HIEMS.

Frigore BARba NIclo, concepit quando DE-
CEMBRI
Virgo, riget: num DIdyme, num DEUS HINC
PUer ortus?

Frigore barba Niclo riget] Periphrasis hiemis. *Niclo*] In *Niclo*, propter carminis angustiam, prima syllaba necessariò fuit corripienda, & in *Didyme* producenda.

4 *Barbaræ.* 6 *Nicolai.* 8 *Conceptio Mariæ.*
21 *Thomæ.* 25, 26, 27, 28, *Festa Natalicia.*

F I N I S.

In hac artificiosa Ephemeride nihil continetur quod meritò reprehendatur.

Ita est, Henricus Dunghen S. Th. D. Reuerendiss. D. Antuerpiens. Pœnitentiarius & Canonicus.